

TAMPEREEN YLIOPISTO

Miia Kauppila

Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiologian pro gradu- tutkielma

Huhtikuu 2016

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

KAUPPILA MIIA: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa.

Pro gradu-tutkielma, 78 s., 3 liites.

Sosiologia

Huhtikuu 2016

Tutkimus käsittelee väkivaltaista ekstremismia ja sen ennaltaehkäisemistä Suomessa. Aihetta rajaa tutkimuksen pääkysymys: *Millaisia haasteita liittyy väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kehittämiseen Suomessa?* Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviä vaikeuksia tarkastellaan siten asenteiden sekä ennaltaehkäisemisen rakenteiden kautta. Tutkimuksen tavoitteena on antaa tietoa eri hallinnonalojen näkökumista väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvistä toiminta- ja ajattelutavoista Suomessa. Tutkimuksen tarjoaman tiedon avulla voidaan nostaa esille väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviä ongelmakohtia ja siten kehittää kestävästi niin paikallisia kuin kansallisia väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen rakenteita.

Tutkimuksen aineisto koostuu seitsemästä teemahaastattelusta, jotka on kerätty eri hallinnonalojen toimijoilta niin kansallisella kuin paikallisella tasolla. Teemahaastatteluihin osallistuneet henkilöt sijoittuvat kansallisella hallinnon tasolla sisäministeriön, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehiin ja paikallistasoa edustavat kahden kaupungin toimijat. Sisäministeriön julkaiseman kansallisen toimenpideohjelman mukaan kaikkien haastateltavien tahojen tulisi olla osallisena väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä.

Tutkimus on osa laadullisen yhteiskuntatutkimuksen kenttää, keskittyen asiantuntijahaastatteluiden analyysiin faktanäkökulmasta käsin. Tutkimusaineistoa tarkastellaan indikaattorina, joka kuvaa todellisten tapahtumien kulkua ja rakennetta. Tällöin indikaattorit heijastavat ennaltaehkäisemiseen liittyviä asenteita ja toimintatapoja sekä kuvastavat ajan henkeä Suomen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä. Faktalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan tutkimusaineistosta esille nousseita valideja kertomuksia.

Tällä hetkellä väkivaltainen ekstremismi näyttäytyy ilmiönä, joka hallinnollisella tasolla tunnustetaan ja ennaltaehkäisemisen tarve tunnustetaan, mutta väkivaltaisen ekstremismin taustalla vaikuttavia todellisia syitä ei osata aiheen laajuuden ja niin kutsutun moniongelmaisuuuden vuoksi hahmottaa. Paikalliselta tasolta tarkasteltuna väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen ja kehittäminen ovat valtionhallinnollisesti liian keskitettyä ja suljettua toimintaa. Ennaltaehkäisemisen koordinoituvastuun koetaan olevan oikealla taholla, mutta suurimpana ongelmana ennaltaehkäisemisen kehittämisessä koetaan olevan asioiden priorisointi, taloudelliset syyt sekä ennaltaehkäisemiseen tarvittavien tahojen sitoutuminen. Näiden seikkojen vuoksi eri hallinnonalojen toimijat näkevät väkivaltaisen ekstremismin ja sen ennaltaehkäisemisen kuuluvan vain välillisesti heidän toiminta-alueeseensa, eivätkä siksi ole halukkaita sitoutumaan pitkäjänteisesti ennaltaehkäisemisen integroimiseen osaksi yhteiskunnallisia rakenteita ja toimintaa.

Asiasanat: Väkivaltainen ekstremismi, ääriajattelu, radikalismi, radikalisoituminen, ennaltaehkäiseminen, moniviranomaisyhteistyö

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen kulku	4
2. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI JA ENNALTAEHKÄISEMINEN	8
2.1 Ääriajattelu	10
2.2 Terrorismi	12
2.3 Radikalisoitumisen prosessi	14
2.4 Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen	18
2.4.1 Moniviranomaisyhteistyö	20
2.4.2 Ankkuritoiminta	22
3. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI JA KULTTUURI	25
4. AINEISTO JA MENETELMÄ	29
4.1 Asiantuntijahaastatteluiden erityispiirteitä	30
4.2 Tutkimusaineisto	32
4.3 Menetelmä	34
5. AINEISTON ANALYYSI	37
5.1 Väkivaltainen ekstremismi ilmiönä ja ennaltaehkäiseminen	37
5.2 Käsitys taustasyistä	43
5.3 Ilmiöstä käytettävä termistö	47
5.4 Kokemus omasta vastuualueesta ennaltaehkäisemisessä	52
5.5 Koordinointivastuu ja tarvittavien tahojen sitoutuminen	56
5.6 Tulokset	61
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	64
6.1 Kenelle koppi kuuluu?	64
6.2 Yhteistyöverkostojen rakenne ja sitoutuminen	67
6.3 Tutkimuksen arviointia	70
LÄHDELUETTELO	73
LIITTEET	79

1. JOHDANTO

Tutkimus käsittelee väkivaltaisen ekstremismin ja sen ennaltaehkäisemisen rakenteita Suomessa. Aiheen voidaan todeta olevan tällä hetkellä hyvin ajankohtainen kansainvälisesti, mutta myös paikallisesti. Kansainvälisten tapahtumien seurauksena esimerkiksi Pariisin terrori-iskujen, Syyrian ja Irakin konfliktien, väkivaltaisiin äärijärjestöihin rekrytoimisen tai turvapaikanhakijoiden nopean kasvun myötä myös Suomessa on havahduttu tarkastelemaan aihetta uudella tasolla. Suomen suojelupoliisi julkaisi 3.11.2015 terrorismin uhka-arvion, jonka mukaan Suomeen kohdistuva terroriuhka on kohonnut ja monimuotoistunut vuoden 2014 tasosta. Terroristijärjestöjen suunnitelmallisten iskujen uhka on edelleen matala Suomessa, mutta yksittäisten terrorististen väkivallantekojen uhka on kohonnut entisestään suojelupoliisin kesäkuussa 2014 antaman arvion jälkeen (Suojelupoliisi 2015b). Vuoden 2012 jälkeen Suomessa on viimeistään herätty aktiivisesti niin kansallisella kuin paikallisella tasolla keskustelemaan ja toimimaan väkivaltaisen ekstremismin parissa, tarkastelemaan sen todellisia syitä, seurauksia ja torjuntaan liittyviä toimenpiteitä. Vuoden 2012 ajankohdan perustelen sillä, että tuolloin sisäministeriö julkaisi kansallisen toimenpideohjelman väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi (Sisäministeriö 2012). Toimenpideohjelmaa varten koottiin työryhmä eli kansallinen yhteistyöverkosto, johon kuuluu eri sektoreiden toimijoita. Kansallista yhteistyöverkosta koordinoi sisäministeriö ja loppukädessä sisäministeriöllä on myös päätäntävalta siitä, millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä viedään kansallisella tasolla eteenpäin sekä millaisia toimintamuotoja sen torjunnassa käytetään.

Tutkimuksen taustalla on pääkysymys: *Millaisia haasteita liittyy väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kehittämiseen Suomessa?* Alakysymykset jakavat pääkysymyksen kahteen näkökulmaan, jolloin väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviä vaikeuksia tarkastellaan mahdollisten asenteiden sekä ennaltaehkäisemiseen liittyvien rakenteiden kautta:

- *Millaisia asenteita väkivaltaisen ekstremismin ja sen ennaltaehkäisemiseen liittyy?*
- *Miten asenteet vaikuttavat väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä kehitettäessä?*
- *Miten käytössä olevat ennaltaehkäisemisen rakenteet on organisoitu ja johdettu?*
- *Millä tavoin rakenteet vastaavat tarpeita kansallisesti ja paikallisesti?*

Tutkimuksessa näkyy selkeästi se, kuinka Suomessa suhtaudutaan aiheeseen hyvin viranomaispainotteisesti ja eritoten suojelupoliisin näkökulmasta katsottuna. Tämä johtuu siitä, että suomalainen rikos- ja rangaistusjärjestelmä yhdistetään edelleen kuuluvaksi poliisin toimivalta-

alueelle. Täten rikoksien ennaltaehkäisemistä tarkasteltaessa ei yleisesti olla vielä sellaisessa ajatusmaailmassa, jossa rikoksiin voitaisiin puuttua myös muiden viranomaisten toimesta jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jopa jo ennen rikoksen tapahtumista. Tämän näkökulman esiin tuominen tutkimuksessa on tarkoituksellista, koska haluan korostaa sitä kuinka yksiselitteisesti Suomessa otetaan annettuna esimerkiksi suojelupoliisin ja poliisin välittämä tieto aiheesta sekä kuinka keskitettyä on väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän tiedon tuottaminen ja jakaminen Suomessa. Lähestulkoon kaikki materiaali mikä aiheesta on tuotettu julkiseen tarkasteluun, on sisäministeriön julkaisemaa ja suojelupoliisin tuottamaa. Muu aiheeseen liittyvä tutkimustieto on suurimmaksi osaksi poliisikorkeakoulun tuottamaa ja vasta viime aikoina tieteellinen tutkimusote Suomessa, muusta kuin poliisin näkökulmasta katsottuna, alkaa aihealueella lisääntyä. Esimerkiksi Lapin yliopistossa tuotettiin lukuvuonna 2014- 2015 sosiaalityön kandidaatintutkielma väkivaltaisesta ekstremismistä syrjinnänvastaisen sosiaalityön näkökulmasta ja Laurean ammattikorkeakoulussa tuotettiin keväällä 2015 sosiaali- ja rikosseuraamusalan opinnäytetyö nimellä: ”Mikä on tavallista pikku kiusaa tänä päivänä ja milloin täytyy puhua suuremman mittakaavan ekstremismistä? Poliisin ja sosiaalialan yhteistyön kehittäminen nuorten väkivaltaisen ekstremismin tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä Vantaalla” (Lapin yliopisto 2015; Laurean amk 2015). Myös muutamia muita uudella näkökulmalla olevia tutkimuksia aiheesta on tuotettu, mutta usein myös ne ottavat annettuina poliisin tuottaman tiedon ja tilannekuvan aiheesta. Voidaankin aiheellisesti kysyä, että miksi tämänkaltainen tieto on näin keskitetysti tuotettua ja hallinnoitua? Aina voidaan vedota aihealueen olevan osa Suomen sisäistä turvallisuuskysymystä ja kuuluvan siten vain syvemmin tarkasteltuna osaksi viranomaistoimintaa, mutta ilmiön syntyä ja ennaltaehkäisemistä ajatellen olisi varsin toivottavaa, että tutkimustietoa jaettaisiin, tuotettaisiin ja vaihdettaisiin myös muiden tahojen toimesta. Varsinkin, kun kyseessä on globaali ilmiö, joka hakee perustaansa kansainvälisesti vaikuttavista tapahtumista ja muodostaa jokaisessa yhteiskunnassa omanlaisensa ilmiörakenteen. Tällöin merkittäviksi kysymyksiksi nousevat myös oman yhteiskuntamme historia ja siinä esiintyvät kansainväliset suhteet sekä Suomen sisäiset kulttuuriset ja sosiaaliset toimintatavat.

Väkivaltaista ekstremismia ei siten voida mielekkäästi tarkastella ilman, että pohdimme myös Suomessa esiintyviä kulttuurisia ja sosiaalisia rakenteita. Suomalainen kansallisidentiteettimme on syntynyt oman kulttuurimme ja toisten kulttuurien peilaamisen välisenä lopputuloksena. Kulttuurimme ei siis ole syntynyt omassa tyhjiössään, irrallisena omasta ajastaan, paikastaan ja toimijoistaan. Kulttuurimme on sidoksissa tietyssä paikassa ja ajassa vuorovaikuttaneisiin sosiaalisiin suhteisiin ja Suomen historia osoittaaakin, että tärkeimmiksi kulttuuriamme muokkaaviksi tekijöiksi turvallisuusidentiteetin kannalta rajautuvat Suomen sosiaaliset

suhteet Itä- Länsi -asetelmassa Ruotsin, Neuvostoliiton/Venäjän ja EU:n keskuudessa. Suomalaisen kulttuurin sekä historian tarkasteleminen avaa siten rakenteita, jotka vaikuttavat väkivaltaisen ekstremismin synnyn taustalla ja niiden tarkastelu saattaa selittää meille miksi, millä tavoin ja millaista väkivaltainen ekstremismi syntyy juuri Suomessa.

Suomen historia on syvästi sidoksissa rajanaapureihimme Ruotsiin sekä Venäjään, joten näin ollen Suomi on aina ollut hyvin kansainvälinen sekä monikulttuurinen. Niin Venäjä kuin Ruotsi ovat siten omalta osaltaan vaikuttaneet Suomen yhteiskunnallisen turvallisuusidentiteetin rakenteeseen ja siihen liittyviin uhkiin. Rajanaapureidemme hallitsevan luonteen ja maailmanpolitiikan tapahtumien seurauksena Suomessa on esiintynyt vahvaa sisäistä eriytyneisyyttä kansan keskuudessa, joka lopulta johti Suomen sisäiseen jakautumiseen kahtia ja sisällissotaan vuonna 1918. Jälkikäteen historian kirjoitukset ovat kertoneet valkoisen ja punaisen terrorin esiintymisestä, joka mielestäni kattaa käsitteellisesti terrorin, väkivaltaisen ekstremismin sekä äärimmillään myös terrori-iskujen merkityssisällöt (Alapuro 2004, 89). Sisällissodan vaikutukset ovat olleet kauas kantoisia ja Neuvostoliiton sekä Saksan osallisuudet sodassa ovat tuoneet paikalliseen sotaan myös kansainvälisen ulottuvuuden. Sosiologi Risto Alapuron (2004, 86- 91) mukaan terrorin kannalta merkityksellisiä ovat sodan takana olevien yhteiskuntarakenteiden ja niiden esittämistapojen tarkastelu. Esimerkiksi Suomessa sisällissodan voittajat puhuvat vapaustaistelusta, jonka taustalla oli kyse kansakunnan olemassaolosta, kun häviäjät puolestaan puhuvat luokkasodasta, jonka tarkoituksena oli vaikuttaa yhteiskunnassa esiintyviin vääryyksiin. Tämänkaltaisen määrittely mielestäni jo hipoo terrorismin taustalla olevaa määritelmää yhteisesti jaetun aatteen ja yhteiskunnallisen muutoksen ajamisesta väkivaltaisoin keinoin kohdistuen siviiliuhreihin. Voimmeko siten puhua väkivaltaisesta ekstremismistä, joka saavutti äärimmäisen toimintamuotonsa eli terrorismin?

Sisällissodassa oli kyse suomalaisen kansallisidentiteetin muodostamisesta, jossa määriteltiin jakoa kansalliseen ja ei-kansalliseen, symbolista jakoa Suomen oman (Finland's own) ja vieraan (alien) välillä, mutta kuitenkin itsenäistyneen Suomen sisällä. Alapuro (2004) sanoo, että sisällissota kristallisoi näkökulman yhteisöllisyydestä ja lojaaliudesta omaa ryhmää kohtaan, mistä sodan jälkeisessä teollistuvassa ja kaupungistuvassa Suomessa syntyi pohja erilaisuuden ja monikulttuurisuuden suvaitsemiselle. Tämän näkökulman lisäksi EU- jäsenyys on yksi suomalaisuutta muokkaava tekijä, koska se osallistuu kansallisidentiteettimme määrittelyyn. Haluammeko esittää suomalaisuuden pohjoismaalaisuuden, länsimaalaisuuden vai itäisen identiteetin kautta itsellemme ja muille kulttuureille? Itä edustaa aggressiivista,

vallankumouksellista ja kommunistista identiteettiä, länsi edustaa idän vastakkaista asetelmaa ja liberaalia demokratiaa, kun pohjoismaalainen näyttäytyy valistuneena, antimilitaristisena ja puolueettomuutta suosivana (Browning 2002, 48- 65.) Asemamme, idän ja lännen välissä, pohjoismaalaisena kansana, määrittää siten kansallisidentiteettimme lisäksi myös turvallisuusidentiteettiämme ja siten myös turvallisuusuhkiamme, kun kansainvälisten liittoumien myötä ihmisten, ideoiden, teknologian ja taloudellisten resurssien liikkuvuus verkostoituu ja helpottuu lukemattomin tavoin. Tämän vuoksi Suomessa esiintyvä väkivaltainen ääriajattelu ja sen taustalla olevat piirteet kumpuavat suomalaisuuden historiasta, joka nykyajassa yhdistyy globalisaation myötä myös laajempaan, koko maailmanyhteiskunnan kattamaan kansainväliseen turvallisuuskenttään. Tämän vuoksi Suomen sisäiseen turvallisuuteen ja yhteiskunnan eheyteen, kuten väkivaltaiseen ekstremismiin vaikuttavat tekijät eivät aina ole Suomalaisen yhteiskunnan vaikutuksen alaisia tai välittömästi estettävissä olevia tekijöitä. Usein joudumme nykymodernissa ajassa vastaamaan kansainvälisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin vasta sitten, kun ne saavuttavat konkreettisen yhteen törmäyksen suomalaisen yhteiskunnan rakenteiden ja kulttuurillisten toimintatapojen kanssa. Jopa myös silloin, kun kyse on kantasuomalaisten harjoittamasta väkivaltaisesta ekstremismistä Suomessa.

1.1 Tutkimuksen kulku

Tutkimusprosessi on ollut ajoittain hyvin hektinen ja toisinaan lähes pysähdyksissä, koska matkanvarrella on ollut monia käännekohtia ja suoranaisia umpikujia. Ne kertovat aiheen laaja-alaisuudesta ja verkostomaisesta rakenteesta, jotka ulottuvat kaikkiin yhteiskunnan kerroksiin ja rakenteisiin. Ne ovat olleet merkkejä väkivaltaisen ekstremismin monisyisistä taustatekijöistä, mutta samalla merkkejä myös vähäisistä toimijamääristä. Tutkimuksen oli alun perin tarkoitus koskettaa sisäministeriön koordinoiman Exit- ohjelman toiminnan rakennetta ja sitä kuinka hyvin ohjelman rakenne palvelee siihen osallistuvien tarpeita sekä laajemmin yhteiskunnallisia tarpeita. Kuitenkin jo syksyn 2014 aikana kävi ilmi, että ohjelman käynnistäminen viivästyy, jonka jälkeen tutkimusaiheeksi muotoutui väkivaltaiseen ekstremismiin liitettyjen asenteiden tarkasteleminen. Tutkimus oli tarkoitus toteuttaa tapausesimerkkiä tutkien, eli Exit- ohjelman toteuttamisessa esille nousseita viitteitä asenteellisesta suhtautumisesta väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn. Tutkimusaineistoa kerätessä kävi jo varhain ilmi, että Exit- ohjelmasta ei ollut tietoa juuri kenelläkään haastateltavista. Mikäli haastateltavalla oli tietoa aiheesta, oli se tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön ja tämän vuoksi sitä ei voitu jakaa tutkijalle. Näiden seikkojen vuoksi tutkimuksen kulkua ja aiheen rajausta ovat merkittävästi ohjanneet kolme ulkoista tekijää, joista

ensimmäinen tekijä on Suomen poliittinen strategia väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Tämä pitää sisällään kansalliseen toimenpideohjelmaan nimetyt vastuutahot väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä. Suomen poliittinen strategia on ohjannut rajausta tutkimuksessa käytetyn haastatteluaineiston osalta.

Toinen ja problemaattisin prosessia ohjaava tekijä on ollut julkisen, tarkan ja tieteellisesti tuotetun tiedon löytäminen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä Suomessa. Tämä ei ole ollut itsestäänselvyys, koska saatavilla oleva materiaali on melko vähäistä ja julkisesta tiedosta suurin osa on erittäin keskitetysti tuotettua ja julkaistua. Tämä liittyy osaksi siihen, että Suomessa väkivaltainen ekstremismi on ollut ilmiönä melko vähäistä ja suurimmat Suomessa tapahtuneet aiheeseen liittyvät tapaukset ovat olleet ns. koulusurmat ja ostoskeskuspommitukset. Näitä yksinäisiä toimijoita pidetään tällä hetkellä Suomessa suurimpana turvallisuusuhkana puhuttaessa väkivaltaisesta ekstremismistä. Kansainvälisesti tarkasteltuna väkivaltaisesta ekstremismistä on tuotettu tieteellistä tutkimusta, esimerkiksi terrorismitutkimuksen kautta. Terrorismi on nykyään niin käsitteellisesti kuin ilmiönä tunnettu aihealue ja tuntuu, että viimeisen viiden vuoden aikana lähes jokainen yksilö on oppinut muodostamaan oman käsityksensä terrorismiin liittyvästä toiminnasta ja asiasisällöstä. Terrorismitutkimuksen näkökulma kuitenkin poikkeaa tämän tutkimuksen näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa terrorismin katsotaan olevan vain nuppineulan kärjen kokoinen alue, joka on osa väkivaltaista ekstremismistä vain ääritapauksessa. Tämän vuoksi tutkittaessa väkivaltaista ekstremismistä ilmiötä ja sen sisältöä ei tulisi johtaa, soveltaa, rinnastaa tai tulkita terrorismitutkimuksen kautta, vaan sitä tulisi lähestyä jokaisen yhteiskunnan omista kulttuurisista lähtökohdista ja sisäisistä poliittisista toimintarakenteista käsin. Suomen kohdalla tämä tarkoittaisi historian, kulttuuristen rakenteiden sekä niin kutsutun hyvinvointivaltiojärjestelmän kehittymisen tutkimista ja arvioimista osana väkivaltaisen ekstremismin syntyä, kehittymistä ja siten ennaltaehkäisemistä määrittävinä tekijöinä. Aika tämänkaltaiselle tutkimusnäkökulmalle on mitä otollisin, koska tällä hetkellä Suomessa väkivaltainen ekstremismi hakee niin ilmiönä kuin käsitteenä omaa paikkaansa. Suomessa kaikille julkista tieteellisesti tuotettua tutkimusta on tuotettu hyvin vähän, sen ennaltaehkäisemiseen liittyvät toimintarakenteet ovat vielä muotoutumassa ja ennaltaehkäisemiseen liittyvän tiedon jakamista tarjotaan toistaiseksi vielä rajatuille toimija-alueille, toisin sanoen väkivaltaisen ekstremismin ymmärtäminen, sisäistäminen sekä siihen liittyvät rajanvedot ja asiayhteydet ovat Suomen kohdalla vielä kehitystä kaipaavia asioita.

Kolmanneksi tutkimusta ovat rajoittaneet aineistosta puuttuvat viranomaistahot, sillä kaikkia toivottuja näkökulmia aiheeseen liittyen ei tavoitettu. Toki aineistoon olisi voinut ottaa mukaan,

esimerkiksi poliisihallinnon tai muita paikallistason operatiivisia toimijoita ja siten saada lisää aihetta syventäviä näkökulmia, mutta tässä kohtaa ne jäävät kartoitettavaksi mahdollisessa jatkotutkimuksessa. Tutkimusprosessiin on väistämättä vaikuttanut myös tutkijan osallistuminen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviin työtehtäviin Tampereen kaupungin konsernihallinnossa ajalla huhtikuu- lokakuu 2015. Vaikutusta avataan ja arvioidaan tarkemmin tutkimuksen arvioinnin yhteydessä (Kts. Luku 6.3).

Tutkimuksen ensimmäisissä luvuissa avataan tutkimuksen kannalta olennaisia käsitteitä, niiden rakenteita ja aihe yhteyksiä. Mitä on väkivaltainen ekstremismi? Miten se liittyy tai on liittymättä terrorismiin? Miten ennaltaehkäiseminen on organisoitu Suomessa? Ketkä toimijat ja tahot ennaltaehkäisemisen rakenteiden tuottamisessa ovat mukana ja miksi? Lukujen tarkoitus on avata väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä piirteitä, sen taustalla olevia syitä sekä siihen liittyviä rakenteita ja siten kuvata väkivaltaista ekstremismia ilmiönä ja väkivaltaista radikalisoitumista prosessina, jotka muotoutuvat jokaiselle yhteiskunnalle ominaisten sosiaalisten, kulttuuristen ja poliittisten rakenteiden kautta. Väkivaltaisen ääriajattelun, -ekstreemismien ja terrorismin ryhmittymät eroavat toiminnallaan niin kutsutusta, valtavirrasta nimenomaan väkivaltaisten toimintamallien kautta ja tällöin on hyvä pitää mielessä, että kaikki ääriajattelu ei ole väkivaltaista ja sellaisena toimintana se on yhteiskuntia eteenpäin kehittävä voima. Luvuissa tutkimuksen aihetta on lähestytty tarkoituksellisesti poliisihallinnollisesta näkökulmasta katsottuna, koska sillä halutaan korostaa Suomessa vallalla olevaa näkökulmaa, jossa yleisemmällä tasolla väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen katsotaan edelleen kuuluvan osaksi poliisin toimialaa ja toimivaltaa.

Luvussa neljä esitellään tutkimuksessa käytetty menetelmä, teoreettinen viitekehys sekä kuvataan systemaattisesti tutkimuksessa käytettyä aineistoa. Aineisto on kerätty teemahaastatteluilla eri ministeriöistä ja paikallistason hallinnolliseen toimintaan osallistuvilta henkilöiltä. Asiantuntijahaastatteluiden tarkastelussa on tukeuduttu faktanäkökulmaan, jossa asiantuntijoiden kertomaa informaatiota tulkitaan sosiaalisen vuorovaikutuksen muovaamana ja tuottamana faktana. Tällöin aineistoa määritteleväksi tekijäksi nousee informaation luotettavuus. Luvussa viisi analysoidaan tutkimusaineistoa viiden teeman alla: Väkivaltainen ekstremismi ilmiönä ja ennaltaehkäiseminen, ilmiöstä käytettävä termistö, kokemus omasta vastuualueesta ennaltaehkäisemisessä sekä koordinoituvastuu ja ennaltaehkäisemiseen tarvittavien tahojen sitoutuminen. Teemojen avulla haastatteluaineistosta nostetaan esille tutkimuksen kannalta tärkeimmät ennaltaehkäisemiseen ja sen kehittämiseen liittyvät ongelmat ja täten pystytään

vastaamaan tarkemmin tutkimuskysymyksiin. Viidennen luvun lopuksi tutkimustulokset kootaan yhteen.

Tämän tutkimuksen tehtävänä ei ole tarjota valmiita vastauksia tai ratkaisuja aiheeseen, vaan herättää lukija pohtimaan problematiikkaa, joka liittyy väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen Suomessa. Tutkimuksen varrella herää monia kysymyksiä, joista osa jää vaille vastausta, mutta osaa kysymyksistä tarkastellaan kuudennessa luvussa. Viimeisessä luvussa esitellään myös tutkimuksen johtopäätökset, jotka perustuvat tutkimuksen alussa esitettyyn taustatutkimukseen väkivaltaisesta ekstremismistä sekä tutkimusaineistosta esille nousseisiin huomioihin väkivaltaisesta ekstremismistä ja sen rakenteista Suomessa. Kuudennen luvun lopuksi arvioidaan tutkimusta ja pohditaan tutkimuksen yleistettävyyttä, yhteiskunnallista merkityksellisyyttä sekä esille nousseita mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

2. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI JA ENNALTAEHKÄISEMINEN

Mitä on radikalisoituminen? Kuka on ekstremisti ja mikä on terrorismia? Miten väkivaltainen ekstremismi eroaa terrorismista? Ääriryhmittymien ja niihin kuuluvien toimijoiden määrittelyminen on aina problemaattinen tehtävä, koska yhtä kaiken kattavaa määritelmää ei ole olemassa. Määritelmät ja niiden sisällöt ovat aina sidoksissa toimintaan liittyviin osapuoliin, joten määrittelysisältöihin vaikuttavat muuan muassa historialliset, sosiaaliset, kulttuuriset sekä poliittiset asiayhteydet. Termien käyttö liittyen väkivaltaiseen ekstremismiin on hyvin haastavaa, koska usein termejä radikalismi ja ekstremismi käytetään rinnasteisesti, vertauskuvallisesti tai synonyyminomaisesti (Schmid 2013, 8). Usein kirjallisuuskatsauksissa törmää tekstiin väkivaltaisesta ekstremismista, joka pitää sisällään kattavan selityksen terrorismista ja siihen johtavista taustasyistä. On kuitenkin tärkeää pohtia mitä käsitteiden määritelmät todellisuudessa pitävät sisällään ja miten ne liittyvät toisiinsa sekä erityisesti sitä millaisia termejä kukin viranomaistaho on valinnut käytettäväkseen ja miksi. Yleensä termistön tarkasteleminen kertoo hyvin paljon myös termien taustalla olevien asenteiden ja arvojen olemuksesta.

Tässä tutkimuksessa väkivaltainen ekstremismi rajataan yhteiskunnalliseksi ilmiöksi, jonka yhtenä äärimmäisenä toiminnanmuotona on terrorismi. Tämänkaltaisen näkökulman valossa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvää tutkimuskirjallisuutta on ollut hyvin vaikea löytää. Terrorismitutkijoiden Malkin ja Paastelan (2007) mukaan akateemisena tutkimusalueena terrorismin tutkimus on ollut melko pientä ja kehittymätöntä ennen 2000- lukua. Tutkijoiden vähyys heijastaa sitä, että terrorismi tutkimusalueena on hyvin epäkiitollinen tutkimuskohde, jonka suurin ongelma koskee lähteitä. Aihetta tulisi lähestyä laajojen ja monialaisten tutkimusprojektien kautta, mutta tämä on hyvin harvoin mahdollista. (Malkki & Paastela 2007, 43- 46.) Tällä hetkellä terrorismiin liittyvää tutkimuskirjallisuutta on jo paremmin saatavilla tarjolla, samoin kuin väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä kirjallisuuskatsauksia, raportteja ja tilannekatsauksia on kohtuullisesti saatavilla, mutta näiden lähteiden ongelmaksi muodostuu näkökulmien eroavaisuus tähän tutkimukseen. Toisinaan kansainvälisissä teoksissa väkivaltaisen ekstremismin määritelmiä on sovellettu tai johdettu terrorismitutkimuksista ja toisinaan määritelmiä käytetään lähestulkoon synonyyminomaisesti terrorismin kanssa. On totta, että radikalisoitumisen prosessi molempien ilmiöiden taustalla on samankaltainen ja väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttavat syyt voivat olla myös yhteneviä molemmissa ilmiöissä. On kuitenkin aiheellista pohtia, että tulisiko väkivaltainen ekstremismi erottaa kokonaan vai osittain niin käsitteellisellä kuin ilmiötasolla terrorismista ja radikalismista? Mikäli käsitteitä ei eroteta selvästi toisistaan, ongelmaksi saattavat muodostua kuhunkin määritelmään liitettävät negatiiviset assosiaatiot ja asenteet, jotka puolestaan heikentävät

mahdollisuuksia ja lähtökohtiaonnistuneeseen ennaltaehkäisytyöhön. Vielä vuonna 2012 Suomessa oli käytössä väkivaltaisen ekstremismin määritelmä, jota useiden muiden maiden hallinnolliset tahot käyttävät edelleen viitatessa myös terrorismiin: *”Ekstremismi – radikaali ideologia, oppi tai ääriajattelu, jonka keskeisenä sisältönä on luoda demokraattisten periaatteiden vastaisiin, perusteellisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin tähtääviä laittomia toimia ja politiikkaa”* (Sisäministeriö 2012). Määritelmä korvattiin Suomen valtionhallinnossa uudella sisällöllä vuonna 2013. Tämän hetkisen viranomaiskäytössä olevan määritelmän mukaan väkivaltainen ekstremismi perustuu ääriajattelun eri muotoihin, jotka toimivat väkivaltaisen toiminnan oikeuttajina (Suojelupoliisi 2013). Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna ääriajatteluun perustuvat ryhmät ovat toisistaan riippuvaisia ideologioiden vastakkainasettelun kautta siten, että yhden ryhmän aktivoituminen yleensä aktivoi myös vastakkaisen ääriajattelun muodon. Tässä luvussa jäsenetään Suomessa esiintyviä ääriajattelun muotoja, pohditaan terrorismin ja terrorin määritelmiä itsenäisinä käsitteinä sekä väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvinä toiminnan muotoina. Tutkimuskäsitteiden määritelmien sisällöt poikkeavat oleellisesti toisistaan, mutta niiden taustalla on myös hyvin paljon yhdistäviä tekijöitä, joten on erittäin merkityksestä erotella väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi. Terrorismi ilmiönä ja toimintana on tarkoituksellisesti rajattu pois tutkimuksesta, sillä onnistuneen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen tarkoituksena on nimenomaan olla kytkemättä ekstremististä toimintaa ja siihen osallistuvia henkilöitä terrorismiin. On kuitenkin hyvä käsitellä terrorismia radikalisoitumisprosessin vuoksi ja väkivaltaisen ekstremismin yhtenä osa-alueena. Siksi tämän luvun lopuksi tarkastellaan radikalisoitumista prosessina, joka on niin ääriajattelua ja ekstremismiä kuin terrorismia yhdistävä tekijä. Radikalisoituminen tässä tutkimuksessa nähdään yksilöön tai ryhmään kohdistuvana prosessina, joka voi kehittyä negatiivisesti tai positiivisesti ja sen taustalla on prosessia kiihdyttäviä ja hidastavia tekijöitä.

Luvun alussa tarkastellaan väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä ääriajattelun ryhmittymiä. Ääriajattelua voi olla olemassa lähestulkoon mistä tahansa aiheesta, joten niiden kirjo on valtava. Tutkimuksen kannalta ei ole oleellista esitellä niitä kaikkia, joten rajaus on keskitetty niihin ääriajattelun muotoihin, joita Suomessa tällä hetkellä esiintyy tai on lähitulevaisuudessa mahdollista esiintyä. Tämän jälkeen esitellään tutkimukseen nähden merkittävää rajavetoa väkivaltaisen ekstremismin ja terrorismin välillä sekä lopuksi esitetään mahdollisia teoreettisia taustasyitä yksilön radikalisoitumisprosessil

2.1 Ääriajattelu

Ääriajatteluun perustuvan toiminnan jaottelu eri kategorioihin helpottaa niiden tarkastelua käsitteellisellä ja teoreettisella tasolla. Euroopan poliisivirasto (Europol) on jakanut väkivaltaiseen ääriajatteluun perustuvan toiminnan viiteen kategoriaan: Äärioikeistolaiseen, ääriivasemmistolaiseen, uskonnolliseen, separatistiseen ja yksittäisiin toimijoihin (Europol 2013, 49). Äärioikeiston ja ääriivasemmiston toimintaa ohjaavat yhteiskunnan poliittiset viitekehykset, kun uskonnolliseen ääriajattelun perustuvaa toimintaa ohjaavat uskontoon liittyvät ideologiat. Separatistista toimintaa puolestaan ohjaa oman valtion saavuttaminen tai tietyn maantieteellisen alueen liittäminen osaksi toista valtiota. Yksittäisten toimijoiden toiminnan motiivina on yksi selkeä tai selkeästi rajattu tavoite. (Europol 2013, 49.) Suomen suojelupoliisin (2015a) mukaan Suomessa on nähtävillä neljä erilaista väkivaltaisen ääriajattelun ryhmittymää: Äärioikeistolaisuus, ääriivasemmistolaisuus, ääri-islamismi, koulusurmakultti tai ääri-ihmisviha. Europolin määrittelemistä ideologisista ryhmittymistä Suomessa esiintyy siten neljä viidestä, koska koulusurmakultti ja ääri- ihmisviha suhteutuvat suomalaisessa viitekehysessä yksinäisiin toimijoihin (Lone Actors) (Suojelupoliisi 2015a, 10; Malkki 2015).

Äärioikeistolaiset radikaaliryhmät Suomessa ovat pääosin rassistiseen uusnatsismiin pohjautuvia pieniä ja paikallisia kerhoja. Äärioikeistoon liittyvä rikollisuus muodostuu valtaosin pahoinpitelyistä, vahingonteoista tai muusta häiriökäyttäytymisestä. Äärioikeiston tekemät rikokset ovat useimmiten spontaaneja ja niihin ei yleensä liity suunnitelmallisuutta. Esimerkkinä äärioikeistoon perustuvasta ideologisesta toiminnasta on kansallissosialistinen Suomen Vastarintaliike (SVL). Se on poliittinen, valtakunnallinen ja hierarkkisesti organisoitunut järjestö, jonka tavoitteena on kansallissosialistisen valtion luominen epädemokraattisin keinoin. (Suojelupoliisi 2014, 3-5.) Äärioikeistolaisten ekstremistien perimmäinen toiminnan tavoite on muuttaa jokin vallitseva poliittinen, taloudellinen tai sosiaalinen järjestelmä oman ideologiansa mukaiseksi (Europol 2013, 49). Suomessa tämänkaltainen toiminta on tällä erittäin hyvin nähtävissä maahanmuuttotilanteen vuoksi. Viimeisen kuukauden aikana Suomeen on tullut huomattava määrä eri etnisen taustan ja uskonnon omaavia henkilöitä, jolloin Suomessa äärioikeistolaiset ovat korottaneet ääntään ja tehostaneet toimintamuotojaan. Esimerkiksi useaan kaupunkiin Suomessa on perustettu äärioikeistolaisten ryhmittymien tai kannattajien toimesta ns. katupartioita, joista viime aikoina näkyvin ryhmä on ollut kemiläinen Soldiers of Odin-katupartio (Nikkilä 2015).

Ääriivasemmistolaista toimintaa Suomessa ilmenee lähinnä anarkismin viitekehyyksessä. Suomalainen anarkistiliike on perinteisesti ollut hyvin pieni ja maltillinen. Valtaosa liikkeen aktivisteista on rauhanomaisia elämäntapa-aktivisteja esimerkiksi eläin- tai ympäristöaktivistiryhmissä. Anarkistiliikkeen toimintaa on ohjannut laajempi eurooppalainen viitekehys, jonka myötä liikehdintä on Suomessa ajoittain aktivoitunut ja radikalisoitunut. Toiminnan tavoitteena on vallankumoukseen perustuva muutos valtion sosiaaliseen ja poliittiseen järjestykseen (Europol 2013, 49). Konkreettisia esimerkkejä tästä ovat 2000-luvulla järjestetyt Kuokkavierasjuhlien ja vappuaaton mielenosoitusten kaltaiset vuosittaiset tapahtumat. Mielenosoitusten lisäksi muita anarkistien yleisesti käyttämiä toimintamalleja, joissa ilmenee laitonta toimintaa, ovat muuan muassa talon- ja kadunvaltauksset. Suunnittelemattomalta näyttävää, viranomaisiin tai omaisuuteen mielenosoituksissa kohdistettua väkivaltaa ei samalla tavalla pidetä väkivaltaisena ääriajatteluna kuin äärioikeistolaisuutta tai uskontoon perustuvaa väkivaltaista ekstremismia. (Suojelupoliisi 2014, 6-8; Suojelupoliisi 2015a, 10.)

Tämän hetkisen maailmanpoliittisen tilanteen seurauksena uskonnolliset ääriliikkeet muodostavat kiistatta näkyvimmän ja keskustelluimman kategorian ääriajattelun ja väkivaltaisen ekstremismin viitekehyyksessä. Uskontoon perustuvan väkivaltaisen ekstremismin taustalla voi olla yksittäisiä henkilöitä, ryhmiä, verkostoja tai jopa organisaatioita. Yhteistä näille kaikille on toiminta, jossa uskontoa käytetään toiminnan legitimizeettinä. (Europol 2013, 49.) Valitettavan usein nykypäivänä uskontoon perustuva väkivaltainen ekstremismi yleistetään kuuluvaksi ns. ”Jihadismiin” ja ryhmittymien toimijoita kutsutaan ääri-jihadeiksi, ääri-islamisteiksi tai radikaali-islamisteiksi (Brachman 2009, 5). Liiallinen yleistäminen on erittäin stigmatisoivaa ja harhaan johtavaa, sillä todellisuudessa kaikki uskontoon perustuva väkivaltainen ääriajattelu tai ekstremismi ei rajoitu vain ääri-islamiin. Kuten äärioikeiston ja ääriivasemmiston kohdalla, myös uskonnollisessa ääriajattelussa ryhmittymien toimintatavat ja väkivaltaisuuden intensiteetti vaihtelevat eri ryhmittymien kesken. Suojelupoliisin (2014) mukaan Suomessa väkivaltainen ääri-islam on lähinnä yksilötason ilmiö eikä liity esimerkiksi tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin. Yksittäisiä radikalisoituneita henkilöitä on useissa eri etnisissä ryhmittymissä ja näiden henkilöiden määrä heijastelee Suomessa asuvien maahanmuuttajaryhmien kokoa. Myös pieni osa kantaväestöstä olevista muslimikäännynnäisistä on radikalisoituneita. Ääri- islamisteja on eniten pääkaupunkiseudulla ja tämän lisäksi useilla pienemmällä paikkakunnilla asuu yksittäisiä henkilöitä. (Suojelupoliisi 2014, 8-11.)

Yksinäisellä toimijalla (Lone Actors) tarkoitetaan henkilöä, joka voi toteuttaa terrori-iskun tai muun laajamittaisen tai yhteiskunnallisesti merkittävän väkivallanteon itsenäisesti ilman minkään ryhmän tai järjestön tukea. Yksinäisten toimijoiden tunnistaminen ja seuranta on haastavaa, minkä vuoksi iskujen todennäköisyyttä ei voida luotettavasti arvioida. Toiminnan taustalla voivat vaikuttaa esimerkiksi vihaideologiat katkeruus, yleinen ihmisviha tai psykopatologinen taipumus väkivaltaan. Yksinäiset toimijat muodostavat Suomessa suurimman, laajamittaisen ja paljon kuolonuhreja vaativan väkivallan riskin (Malkki 2015; Suojelupoliisi 2014, 16). Suojelupoliisin (2014) mukaan internetillä on merkittävä rooli esimerkiksi materiaalin levittämisen, verkostoitumisen tai keskinäinen tuen saavuttamisessa, mutta samalla internet on myös tärkeä lähde, joilla yksinäisistä tekijöistä onnistutaan saamaan vihjeitä. Internetillä voi olla merkittävä rooli yksinäisten toimijoiden radikalisoitumisessa, koska yksilöt voivat löytää internetistä tukea ja vahvistusta hyvinkin poikkeaville näkemyksilleen ja pitää yhteyttä samanmielisten toimijoiden kanssa. Virtuaaliset yhteisöt voivat siten edistää yksilön radikalisoitumista, kun provosoivaksi tarkoitettu ja yhteisesti jaettu retoriikka keskusteluissa rohkaisee yksilöä toimimaan sen mukaisesti.

2.1 Terrorismi

Terrorismi ja sen toiminnan keinot koetaan usein tavallisesta rikollistoiminnasta poikkeaviksi, joten perinteisiä rikosten ennaltaehkäisyn ja selvittämisen keinoja ei pidetä riittävinä (Malkki & Paastela 2007, 29). Yksinkertaisimmillaan väitettä voidaan perustella yhdellä kysymyksellä: Mikä olisi riittävä rangaistus terroristille, joka osallistui 13.11.2015 Pariisissa tapahtuneeseen terrori-iskuun? Pariisin terrori-iskujen vuoksi on toistaiseksi pidätetty 13 ihmistä Ranskassa sekä Belgiassa. Iskussa kuoli 129 ihmistä ja 352 ihmistä on haavoittunut. Loukkaantuneista lähes sata on kriittisessä tilassa. (Kts. YLE 2015.) Terrorismissa on aina kyse sodankäynnistä tietyssä ympäristössä, jossa esiintyy uhreja, kohteita, sivullisia yksilöitä sekä analyysejä ja he kaikki antavat oman merkityssisällön terroristiselle toiminnalle. Sodankäynnillä tässä kohtaa viitataan valtataistelusetelmaan, jossa terrorismin määritelmää tuotetaan ja ylläpidetään erilaisten sosiaalisten konstruktioiden kautta. Jo yksistään terrorismia tutkivien asiantuntijoiden parissa terrorismille on annettu yli toistasataa määritelmää. (Martin 2003, 7, 31, 34- 35.) Terrorismitutkija Gus Martinin (2003, 32, G-25) mukaan terrorismi on ennalta suunniteltua ja alakulttuurisesti järjestäytyntä toimintaa, jolla on poliittinen motiivi ja joka suuntaa laittoman väkivallan käytön tarkoituksellisesti valittua siviiliväestöä kohtaan. Amerikkalaisen Central Intelligence Agency (CIA) määritelmän mukaan: *”Terrorismi tarkoittaa harkittua, poliittisesti motivoitunutta väkivaltaista toimintaa alakulttuurisen ryhmän tai*

tunnistamattomien henkilöiden toimesta. Toiminta kohdistuu ei- aseistettuihin kohteisiin ja sen tarkoituksena on vaikuttaa yleisöön” (Webel 2004, 8). Molemmista määritelmistä voidaan nähdä laajaan käyttöön levinnyt amerikkalaispainotteinen lähestymistapa terrorismiin (Sinai 2007, 35). Terrorismi ja sen konstruktiot elävät yhteiskuntien mukana ja sen taustalla yleensä toimii jokin fundamentalistinen ideologia tai ääriate kuten, esimerkiksi anarkismi, marxismi, fasismi, jihadismi, sodan käynnin ihannointi tai ihmisviha, joka saavutettuaan väkivaltaisen toiminnan muodon sekä siviiliuhreja, muuttuu äärifundamentalismista terrorismiksi. Tällöin terrorismi näyttäisi pintapuolisesti perustuvan ryhmäidentiteettiin ja -luokitukseen, toisin sanoen äärimmäiseen jakoon ”meihin ja heihin”, ystäviin ja vihollisiin. Puolestaan se, että kenen ryhmä näyttäytyy terroristina ja kenen taas vapaustaistelijana, on täysin sidoksissa aihetta käsittelevien osapuolien näkökulmaan. (Martin 2003, 35- 37.)

Terrorismiin on hyvin pitkälti sidoksissa myös pelon aiheuttaminen ja kokeminen. Amerikkalaisen terrorismin ja terrorin tutkijan Charles Webelin (2004) mukaan: *”Terrori käsitteenä merkitsee yhtäaikaaisesti sekä fenomenologista kokemusta lamauttavasta, ylivoimaisesta ja sanoinkuvaamattomasta henkisestä ahdistuksesta että käyttäytymisreaktiota todelliselle tai kuvitellulle hengenvaaralle.”* Terrori on määrittelyltään siten aistimuksellisesti tuotettua toimintaa, joten se käsitteenä saa sisällöllisen merkityksensä vasta tapahtuneen terroriteon jälkeen. Terrori on usein seurausta sodan tai yhteisöllisesti jaettujen, poliittisten väkivallan muotojen aiheuttamista kauhun kokemuksista. (Webel 2004, 10- 11.) Mikäli mahdollista terrori on terrorismiakin abstraktisemmalla tasolla tuotettu käsite, sillä jokaisella yksilöllä on oma mielikuvansa ja kokemuksensa siitä mitä on kauhun kokeminen. Terrori esiintyy kiinteässä yhteydessä terroristisen toiminnan vaikutusten kanssa. Toisinaan terrorin merkityssisältöä on juuri kokemusperäisyyteen perustuvan luonteensa vuoksi lähes mahdotonta määritellä tarkasti, mutta puhekielissä terrorin merkityssisältöä on helpompi rajata kuin terrorismin, koska kauhun kokeminen on jokaiselle yksilölle tutumpaa.

Terrorismi, aivan kuten väkivaltainen ekstremismi, ei ole vain sisäisen tai ulkoisen turvallisuussektorin kysymys. Ilmiönä se on hallinnolliset ja tieteelliset rajat ylittävä, joten myös sen hallinta ja enakoiminen ovat vaikeita kysymyksiä. Terrorismi lävistää kaikki yhteiskunnan rakenteet ja osa-alueet koskettaen globaalin luonteensa vuoksi erinäisillä tavoilla kaikkia yhteiskuntia ja niiden toimijoita. Siihen liittyy kiinteästi politiikka, media, kansallisidentiteetti, kulttuuri, teknologia ja talous. Terrorismille ominaisia piirteitä voidaan katsoa olevan muuan muassa taisteluryhmien pieni koko, jossa toiminnan keinoina käytetään erikoistaktiikoita kuten kidnappauksia, salamurhia, pommi-iskuja yms. Terrorismin kohteena ovat usein valtion symbolit,

poliittiset vastustajat tai laaja yleisö. Tällä tavoin saavutetaan mahdollisimman suuri psykologinen vaikutusala. (Malkki & Paastela 2007, 37.) Ilmiötä ymmärtääksemme tarvitsemme monia poikkitieteellisiä näkökulmia ja -hallinnollisia toimia. Tällöin myös siihen liittyvän käsitteistön käyttö on monitieteellistä ja sidoksissa aina tutkimuksessa esiintyviin näkökulmiin terrorismin luonteesta. Monitieteellisyyden ja tietyn näkökulman lisäksi käsitteiden rakenne sekä käyttö ovat aikaan ja paikkaan sidottuja ja siten myös kulttuurisidonnaisia. Tällöin on hyvä muistaa, että käsitteiden tuotossa ja käytössä on aina kyse myös vallasta ja subjektiivisuudesta.

Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvän rakennekuvion (Kts. Luku 2.4, KUVIO 1) mukaan, terrorismia voidaan pitää yhtenä väkivaltaisen ekstremismin äärimmäisenä toimintamuotona. Suojelupoliisin (2014, 8-11) mukaan suurimman terrorismiuhan kansainvälisesti muodostavat uskonnolla perustellun väkivaltaisen ääriajattelun toimijat. Suomessa tämä on lähinnä yksilötason ongelma, koska Suomessa ääriateellisten uskontojen kannattajat ovat levittäytyneet laaja-alaisesti eri etnisiin ryhmiin. Toki terrorismin riski on lisääntynyt Syyrian/Irakin tilanteen vuoksi, mutta myös viime kuukauden aikana maahanmuuttajien nopeasti lisääntyneen määrän vuoksi. Terrorismin uhan ei kuitenkaan koeta olevan merkittävä Suomessa tällä hetkellä.

2.2 Radikalisoitumisen prosessi

Kuten jo aiemmin on esitetty, ekstremismistä tai terrorismista ei ole olemassa vain yhtä vakiintunutta määritelmää ja sama koskee myös radikalisoitumista. Terrorismin tukija Alex Schmid (2013) tarkastelee radikalisaatiota tilannesidonnaisena prosessina, johon vaikuttavat yhtä lailla niin poliittiset, sosiologiset ja globaalit tekijät kuin ideologiset ja psykologisetkin.

Hallinnollisesti tai akateemisesti ei ole olemassa yhtä universaalisti hyväksyttyä määritelmää. Radikalisoitumisen määritelmä ei ole niin selkeä ja yksioikoinen kuin moni ajattelee, eikä sitä myöskään voi ymmärtää ilman kontekstisidonnaista asiayhteyttä. Väkivaltaisen ekstremismin asiantuntijaryhmä tutki vuonna 2006 Euroopan komission pyynnöstä, akateemisia tutkimuksia radikalisoitumisesta väkivaltaisuuteen, erityisesti terrorismiin. Asiantuntijaryhmä kommentoi vuonna 2008, että radikalisoituminen on kontekstisidonnainen ilmiö, johon vaikuttavat yhtäältä niin globaalit, sosiologiset ja poliittiset asiat kuin ideologiset ja psykologiset seikat. (Schmid 2013, 5)

Radikalisoitumisella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan prosessia, jossa yksilö tai ryhmä radikalisoituu passiivisesti tai aktiivisesti. Prosessi mahdollistaa sen, että yksilöt tai ryhmät voivat alkaa toimimaan radikaalisti. (Laitinen 2008, 52- 54.) Väkivaltaiseen ekstremismiin sekä myös terrorismiin liittyy läheisesti radikalisoituminen, joka voi ääri tapauksessa johtaa väkivallan käyttöön. Tällöin ääriajattelun ideologiaan radikalisoitunut yksilö tai ryhmä oikeuttaa väkivallan käyttöä jollakin ääriajattelun muodolla. Kuitenkaan kaikki ääriajatteluun perustuva radikalisoituminen ei ole tai aina johda väkivaltaan, jolloin on hyvä muistaa, että tämänkaltaisen toiminta on toivottavaa ja yhteiskuntia eteenpäin kehittävä tekijä. (Schmid 2013, 6- 8.) Tässä tutkimuksessa määrittelyä rajaavaksi tekijäksi on valittu ääriajatteluun yhdistetty toiminnanmuoto eli väkivaltaisuus. Mikä vetää yksilöitä liittymään osaksi väkivaltaisia liikkeitä tai järjestöjä? Mikä saa yksilön radikalisoitumaan siten, että hyväksyy väkivallankäytön ääriajatteluun liittyvänä toimintamuotona?

Suomalaisen terrorismitutkijan Leena Malkin (2015) mukaan radikalisaation käsite on harhaanjohtava puhuttaessa väkivaltaisesta ekstremismistä ja sen taustatekijöistä. Parempi käsite voisi olla sosialisatio. Väkivaltaisen ääriajattelun radikalisoitumiseen ei koskaan ole vain yhtä syntytapaa tai tiettyjä tunnistettavissa olevia piirteitä. Yleisimpiä taustalla olevia riskitekijöitä voivat olla yksilön hyvinvointiin ja sosiaalisaatioon liittyviä aiheita, kuten muuan muassa yksilön marginalisoituminen, syrjäntäkokemukset, heikentynyt sosioekonominen asema, heikentyneet sosiaaliset verkostot tai identiteettikriisi. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kannalta oleellista sosialisatiossa on kantaväestön onnistunut integroituminen ja sen ylläpitämisen edistäminen yhteiskunnassa, mutta yhtä oleellista on myös maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen. Tutkijoiden Berger & Luckmann (1994, 147 -149) mukaan yhteiskunnat rakentuvat sosiaalisesti. Yksilöt eivät automaattisesti synny yhteiskunnan jäseniksi, vaan heistä kasvaa sellaisia vähitellen sosialisatation kautta. Sosialisatiossa opitaan yhteiskunnassa vallalla olevat ja siten tietyille kulttuurille ominaiset arvot, normit ja käytännöt. Suomessa maahanmuuttajien kotoutuminen perustuu vahvasti sosialisatation ideologiaan, koska sisäministeriö määritelmän mukaan kotoutuminen määritellään seuraavasti:

Kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan tarkoittaa asettumista uuteen maahan ja kulttuuriin sekä uusien toimintatapojen omaksumista. [...] Kotoutuminen tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja omaksuu uusia tietoja, taitoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä osallistumaan aktiivisesti uuden kotimaansa elämänmenoon. (Sisäministeriö 2015b)

Marc Sageman tutkii radikalisoitumista prosessina, korostaen sosiaalista ja psykologista näkökulmaa prosessin taustalla. Sagemanin (2004, 73- 78, 135) mukaan radikalisoitumisen taustalta voidaan löytää prosessia vetäviä ja työntäviä tekijöitä, jotka ovat samoja kaikissa ääriajattelun ryhmittymissä. Vetäviä tekijöitä ovat sosiaaliset suhteet, johonkin kuulumisen tai kontrolloimisen tunne, saatava kunnioitus, ryhmän sisäinen lojaalius ja seikkailunhaluisuus. Työntäviä tekijöitä ovat turhautuminen omaan vaikuttamisen mahdollisuuteen yhteiskunnassa, huono itsetunto, syrjintä, kuuluminen marginaaliryhmään, koettu epäoikeudenmukaisuus, kiinnostus väkivaltaa kohtaan ja halu saada aikaan jonkinlaista muutosta. Mikään vetävistä tai työntävistä tekijöistä ei yksistään tai yhdessä aiheuta radikalisoitumista, mutta ne edes auttavat prosessia kiihdyttävästi. Vetävät ja työntävät tekijät eivät itsessään riitä selittämään radikalisoitumisen prosessia, koska se on pikemminkin kollektiivinen kuin yksilöllinen prosessi, joka koostuu neljästä vaiheesta. Ensimmäinen vaihe viittaa koettuun kärsimykseen tai epäoikeudenmukaisuuteen, josta kumpuaa syvä moraalinen suuttumus. Toinen vaihe perustuu vastakkainasettelulle, jossa henkilön näkemyksiä ohjaavat käsitykset esimerkiksi länsimaiden ja muslimimaiden vastakkainasettelusta. Kolmannessa vaiheessa henkilön omat kokemukset sekoittuvat globaalien kokemusten kanssa ja neljännessä vaiheessa henkilö pyrkii pääsemään osaksi ryhmää ja saavuttamaan kuuluvuuden tunteen. Vaiheet voidaan esittää seuraavasti:

1. Moraalinen suuttumus (koettu kärsimys tai epäoikeudenmukaisuus)
2. Vastakkainasettelu (esimerkiksi länsimaat vs. Muslimimaat)
3. Globaalien ja paikallisten kokemusten sekoittuminen keskenään (kokemus maailman työttömyystilanteesta vahvistaa oman työttömyystilanteen kokemista)
4. Liittyminen osaksi väkivaltaista ryhmittymää (kuuluvuuden tunteen saavuttaminen)

Radikalisoitumisen taustalla olevia syitä on siis monia ja se ei koskaan ole yksiselitteinen prosessi. Radikalisoitumisen syntymiseen ja siten myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja – ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyy monia eri tapahtumia ja useiden eri sektoreiden toimijoita yhteiskunnissa. Väkivaltaisen radikalisoitumisen voidaan katsoa olevan monien eri osien summa ja juuri tämän vuoksi väkivaltainen ekstremismi ilmiönä koskettaa kaikkia yhteiskunnan osa-alueita sekä toimijoita. Ruotsin turvallisuuspalvelu on identifioinut neljä erilaista radikalisoitumisen polkua. Turvallisuuspalvelun nimeämät polut ovat rikollinen, vetäytyvä, perhetausta ja seuran etsijä. (Ranstorp & Gustaffson & Hyllander 2015.) Polkutyypitysten taustalla vaikuttavat muuan muassa myös Sagemanin esittämän neliportaisen radikalisoitumisen prosessi, johon työntävät sekä vetävät voimat vaikuttavat.

Rikolliseen polkuun kuuluvilla henkilöillä on usein havaittavissa vaikea tausta jo nuorella iällä. Taustaan voi liittyä esimerkiksi rikollista toimintaa sekä huumeiden väärinkäyttöä. Tällaisen henkilön maailmankuva on usein hyvin musta-valkoinen, jonka vuoksi henkilö etsii yksinkertaisia vastauksia vaikeisiin kysymyksiin. Vetäytyvän polun henkilö pyrkii etsimään vastauksia elämän suuriin kysymyksiin. Henkilö etsii tietoa ja pohdinnan kautta päätyy seuraamaan hänelle ominaista ekstremististä ideologiaa. Perhetaustaisella polulla henkilöä kasvaa radikalisoituneiden henkilöiden ympäröimänä ja pitää ajatusmaailmaa siten normaalina. Tällainen henkilö haluaa ympäröidä itsensä samanmielisten kanssa, jotka eivät kyseenalaista hänen uskomuksiaan vaan sen sijaan hyväksyvät ja vahvistavat niitä. Seuran etsijä on henkilö, joka ei ole ensisijaisesti kiinnostunut radikaaleista ideologioista vaan korostaa läheisiä ihmissuhteita, hyväksyntää ja ryhmään kuulumisen tunteesta. Tällainen henkilö päätyy usein ääriliikkeiden mukaan yhteensattuman kautta. Ideologia on väline, jonka mukaan tulevat ensisijaiset tekijät kuten uudet ystävät ja tunne ryhmään kuuluvuudesta. (Ranstorp & Gustaffson & Hyllander 2015.)

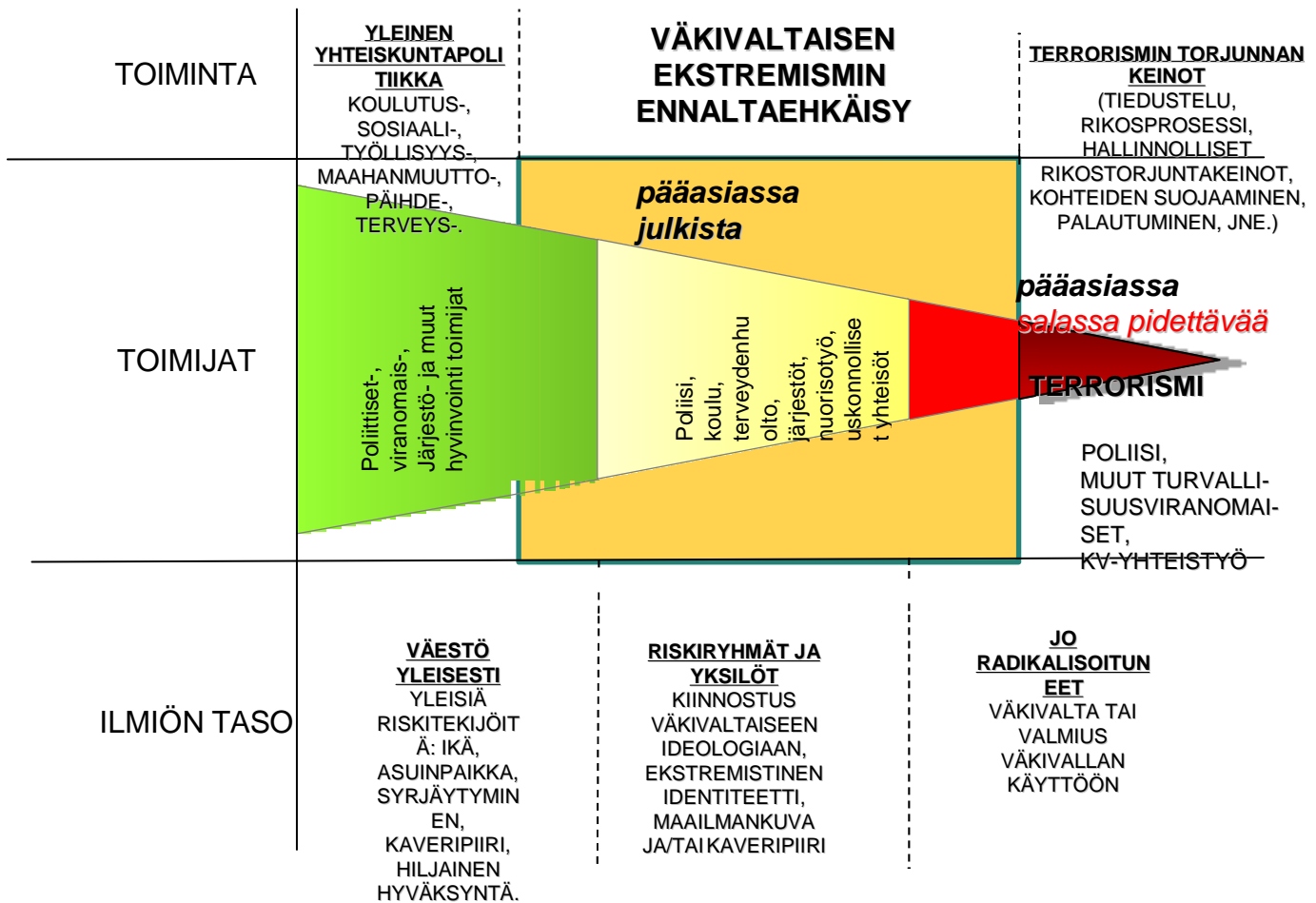
Väkivaltainen radikalisoituminen ei ole koskaan yksiselitteisesti profiloitavissa oleva toimintaketju ja on hyvin vaikea ennustaa kuka voi olla vaarassa radikalisoitua tai on jo mahdollisesti radikalisoitunut väkivaltaisesti. Yleisimpiä syitä kuitenkin voidaan havaita, mutta niiden rutiininomainen niputtaminen osaksi väkivaltaisen ekstremismin tunnuspiirteitä on aina vaarallista. Tällöin saattaa helposti syntyä stigmatisoivia kategorioita, jolloin pahimmassa tapauksessa myös ei-väkivaltaisesti radikalisoituneet henkilöt voidaan leimata väkivaltaisiksi. Kokonaisvaltaisesti aihetta katsottuna yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat suuresti radikalisoitumiseen, mutta lopulta yksilöt tekevät käytännönläheisiä päätöksiä arjentalalla. Tämän vuoksi turvallisuustutkija Kari Laitisen (2008, 58) mukaan väkivaltaista radikalisoitumista tutkittaessa huomio tulisi kiinnittää viesteihin, joita välitetään poliittisesta hallinnosta sekä ennen kaikkea siihen kuinka yksilöt käyttäytyvät arkielämässään.

2.3 Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen

Edellä esitettiin, että radikalisoitumisen prosessi saattaa olla väkivaltaisen ekstremismin sekä terrorismin taustalla samankaltainen ja yksilön väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttavat syyt voivat olla myös yhteneviä molempien ilmiöiden kohdalla. Siten väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy ja terrorismin torjunta puuttuvat osin samoihin ilmiöihin, mutta eri keinoin. Suomessa ennaltaehkäisy puuttuu myös sellaisiin ilmiöihin, jotka eivät kuulu terrorismin torjunnan kohdealueeseen. Tällä hetkellä Suomen laki ei tunnista väkivaltaista ekstremismiä omana kategorianaan, vaan luokittelee sen kuuluvaksi joko rikolliseen toimintaan tai terrorismiin (Kts. luku 5.3). Aiemmin todettiin myös, että väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen onnistumiseksi on erittäin tärkeää, että toimijoita ei stigmatisoimalla tai kategorisoimalla leimattaisi terroristeiksi. Suurin osa väkivaltaisista ekstremisteistä ei kuitenkaan ole terroristeja, vaikka radikalisoitumiseen vaikuttavat taustatekijät voivat olla samankaltaisia. Myönnettäköön, että rajanveto terrorismin sekä ekstremismin välille ei ole ongelmaton eikä koskaan objektiivista. Myöskään radikalisoitumisen prosessi ja tie väkivallan hyväksymiseen toimintakeinona ei ole yksiselitteistä. Radikalisoitumisen taustalla vaikuttavat yksilölliset sekä yhteiskunnalliset tekijät, joten ongelmien hoitaminen tuntuisi vaativan monialaista lähestymistapaa ja osaamista.

Valtionhallinnossa väkivaltaisen ekstremismin koordinoituvastuu on tällä hetkellä sisäministeriössä. Ministeriön poliisiosaston suunnitteluyksikön kehityspäällikön, Tarja Mankkisen (2015) mukaan väkivaltaisen ekstremismin ilmiö on Suomessa jaoteltu kolmeen alueeseen. Jako perustuu aluetta koskevan ilmiön tasoon väestötasolla, relevantteihin toimijoihin sekä jaetun informaation ja toiminnan luonteeseen. Alueet on jaoteltu värikoodein vihreään, keltaiseen sekä punaiseen. Käytännössä julkisella alueella ilmiöön liittyvä tieto ja toiminta ovat avoimia kaikille yhteiskunnan toimijoille ja keltaisella alueella tieto ja toiminta ovat pääasiallisesti julkisia yhteiskunnan toimijoille. Punainen alue pitää sisällään väkivaltaiseen ekstremismin äärimmäisen toimintamuodon eli terrorismin. Alueella korostuvat viranomaispainotteinen toiminta ja informaation jakaminen. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä tehdään Suomessa kaikilla kolmella alueella.

KUVIO 1: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen rakenne Suomessa.

Lähde: Mankkinen, Tarja (2015) Mitä on väkivaltainen ekstremismi? Tietotalo- seminaarissa, 16.9.2015, Tampere.

Väkivaltaisen ekstremismin strategista ennaltaehkäisemistä tehdään kaikilla kolmella alueella, huomioiden ennaltaehkäisemisessä kaikki yhteiskunnan rakenteet ja toimijat. Tämä tutkimus keskittyy erityisesti keltaisen alueen rakenteisiin ja toimintaan muuan muassa ankkuritoiminnan ja moniviranomaisyhteistyön rakenteita tarkastellen. Kuten edellä jo todettiin, radikalisoitumisen taustalla olevat tekijät ja niiden kirjo ovat laajoja ja tämän vuoksi radikalisoituneet henkilöt ovat usein moniongelmaisia. Ennaltaehkäisyssä tarvitaan siis monen sektorin ja toimialan osaamista.

Kuten kuvioista 1 voidaan todeta, myös valtionhallinnon strategiset rakenteet väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä perustuvat pitkälti moniviranomaisyhteistyölle.

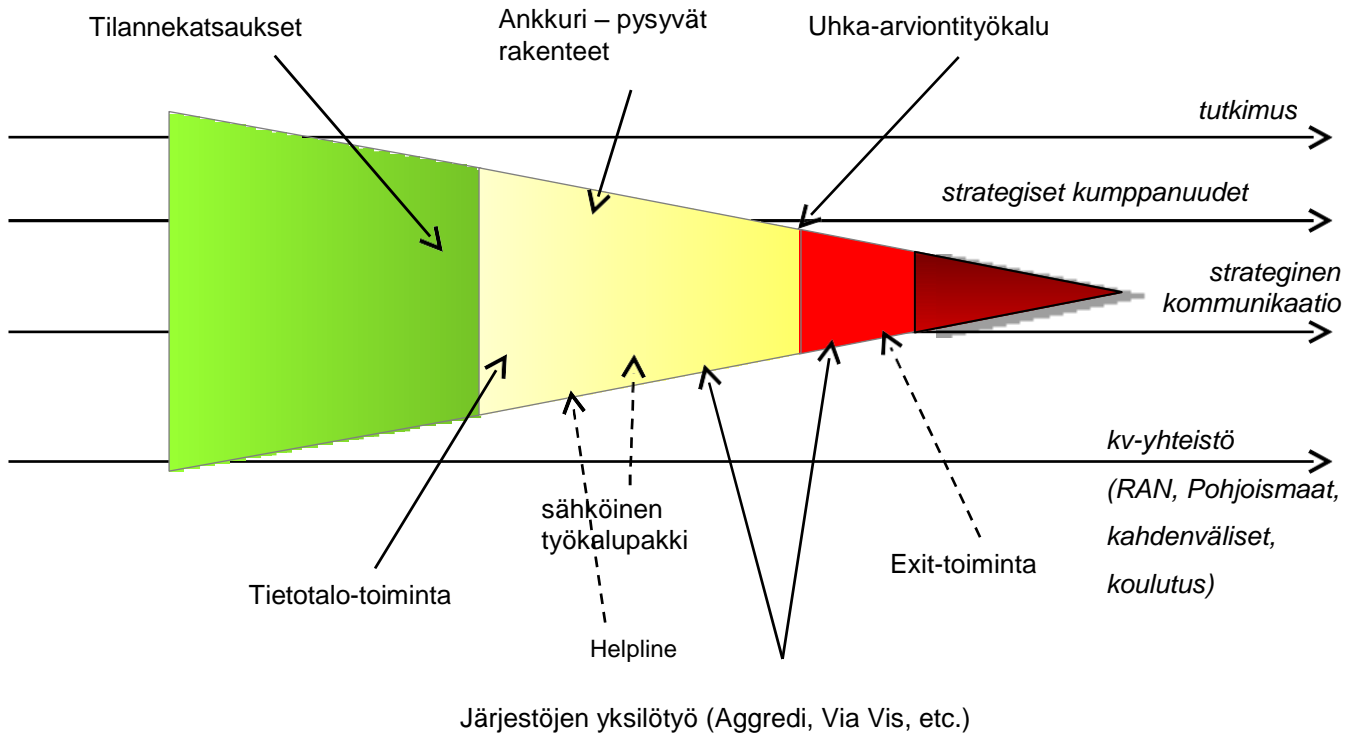
2.3.1 Moniviranomaisyhteistyö

Väkivaltainen ekstremismi on noussut kansainväliseksi puheen aiheeksi kansainvälisten terrorismiskujen myötä. Vuodesta 2011 eteenpäin aihetta on siivittänyt eteenpäin Syyrian konflikti, joka alkoi vaikuttaa laajemmin myös kansainvälisesti vuoden 2011 arabikeväästä lähtien. Tällöin kansalaisten rauhanomaiset mielenosoitukset hallitusta vastaan tukahdutettiin väkivalloin hallitusten joukkojen toimesta ja mielenosoitukset eskaloituvat väkivaltaisiksi. Vuonna 2012 Syyrian konflikti julistettiin sisällissodaksi Punaisen Ristin kansainvälisen komitean (ICRC) toimesta ja vuodesta 2013 alkaen väkivaltainen äärijihadistijärjestö (ISIS) levittäytyi sotimaan Irakista Syyriaan (Maahanmuuttovirasto 2012, 1- 5). Pohjoismaita konflikti on levinnyt koskettamaan muuan muassa ISIS- järjestön harjoittaman rekrytoinnin ja rahoitusvirtojen kautta. Suojelupoliisin (2015a) mukaan Suomesta on lähtenyt Syyriaan konfliktin n. 70 ihmistä, joista ensimmäiset ovat lähteneet vuonna 2012, menehtyneitä on 17 henkilöä ja palanneita on lokakuuhun 2015 mennessä n. 20 henkilöä. Vuoden 2014 loppuun mennessä lähteneistä 31 henkilöä on ollut Suomen kansalaisia. Niin lähteneet kuin palanneet henkilöt muodostavat suomalaiselle yhteiskunnalle turvallisuuskysymyksen, johon Suomessa ratkaisua haetaan muuan muassa Exit- ohjelman, Ankkuritoiminnan, Tietotalo-seminaarien, tilannekatsauksien ja uhka-arviontityökalujen kautta.

Vuolle- Setlementti on käynnistänyt vuonna 2016 Radinet- hankkeen, jolla luodaan Exit- ohjelma Suomeen. Rahoitus hankkeelle tulee Raha-automaattiyhdistykseltä ja sisäministeriö on mukana hankkeen ohjausryhmässä yhtenä toimijana. Exit- ohjelma on suunnitelmallinen, yksilöön tai ryhmään kohdistuva hoito-ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on, että osallistujat luopuvat tai pidättäytyvät ääriajatteluun perustuvan väkivallan käytöstä. Ensisijaisena tarkoituksena on siten vaikuttaa ohjelmaan osallistuvien henkilöiden käytökseen, mutta ei välttämättä itse ideologiaan. Ohjelma on suunnattu koskettamaan ensisijassa Syyriasta Suomeen palaavia henkilöitä, mutta myöhemmin ohjelma laajenee koskettamaan myös muilta konfliktialueilta Suomeen palaavia henkilöitä. (Evwaraye 2015.)

KUVIO 2: Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvä toiminta Suomessa.

Tähänastiset ja tulevat toimenpiteet

Lähde: Mankkinen, Tarja (2015) Mitä on väkivaltainen ekstremismi? Tietotalo- seminaarissa, 16.9.2015, Tampere.

Suomessa suunnitteilla olevaa toimintaa ovat muuan muassa kansallinen Helpline sekä sähköinen työkalupakki. Työkalupakin on tarkoitus tarjota apua kansallisesti paikallistason toimijoille väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyössä ja Helpline on tarkoitus olla, nimensä mukaisesti, väkivaltaiseen ekstremismiin liittyen auttava kansallinen neuvontapuhelin, johon voi soittaa kuka tahansa huolen ilmaantuessa. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä Ankkuritoiminta on tarkoitus integroida osaksi yhteiskunnan pysyviä

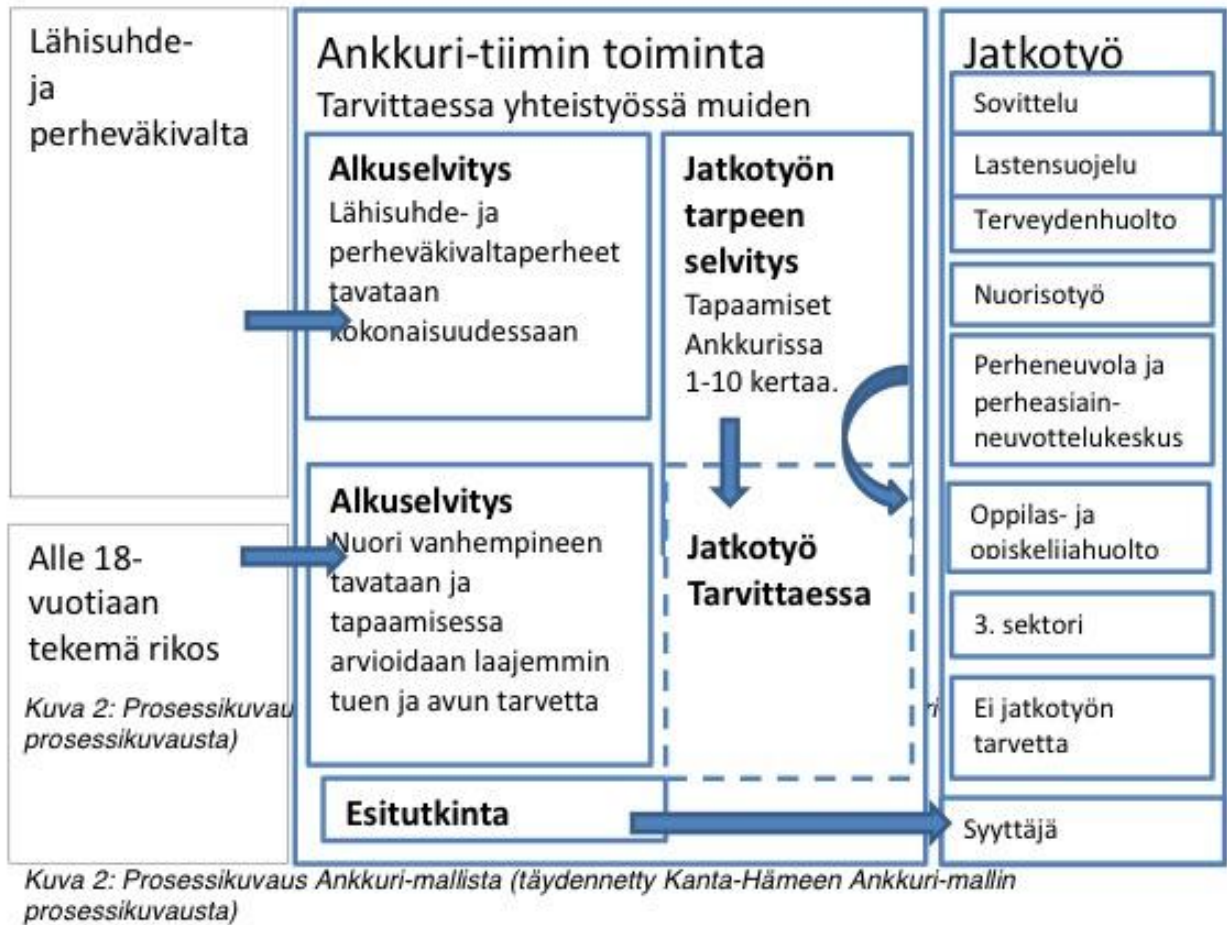
rakenteita ja tämän vuoksi Ankkuritoiminta on Suomessa tällä hetkellä väkivaltaista ekstremismia ja sen ennaltaehkäisemistä ajatellen eniten kehitetty toimintamuoto. Suomessa olevaa Ankkuritoimintaa käydään lävitse tarkemmin kohdassa 2.4.2. Kaikki kuviossa 2 esitetyt toimenpiteet perustuvat moniammatilliseen yhteistyöhön tai -yhteistyöverkostoihin niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.

2.3.2 Ankkuritoiminta

Yksittäisten tekijöiden vuoksi Suomessa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä keskitytään erityisesti auttamaan nuoria alle 18-vuotiaita rikoksentekijöitä, jotka kuuluvat potentiaaliseen riskiryhmään. Nuoriin keskitettyä ennaltaehkäisevää toimintaa on muuan muassa Ankkuritoiminta, joka on sisäministeriön toimesta asetettu tulosvelvoitteeksi poliisilaitoksille vuoden 2014 loppuun mennessä. Toimintamallin vastuutahot sisäministeriön koordinoiman sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan ovat sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö, aluehallintovirastot, poliisihallitus, paikallispoliisi ja paikalliset viranomaiset. (Sisäministeriö 2012b, 39.) Ankkurimalli on lähtöisin Kanta-Hämeen poliisilaitokselta vuosilta 2004- 2006, josta se on levinnyt vuoden 2014 loppuun mennessä Helsingin, Pohjanmaan, Lounais-Suomen ja Lapin poliisilaitosten alueille (Vertio 2012, 16).

Ankkurimallissa kootaan moniammatillinen yhteistyötiimi, joka koostuu poliisista, sosiaalityöntekijästä, psykiatrisesta sairaanhoitajasta ja nuorisotyöntekijästä. Tiimien todelliset ammattisisällöt sekä työntekijöiden määrät vaihtelevat kuntien tarpeen mukaan. Hämeen alueella esimerkiksi Ankkuritoiminta on yhteydessä myös rikosten sovittelun sekä seurakuntien ja järjestöjen kanssa (Vertio 2012, 14). Tiimin tarkoituksena on puuttua nuorten rikoskierteeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ohjaamalla heidät oikeanlaisten palvelujen piiriin. Voidaan siis puhua sisäisen turvallisuuden vahvistamisesta moniammatillisella yhteistyöllä, sillä Helsingin poliisilaitoksen Ankkuritoiminta käsittelee rikosten tekijöiden lisäksi myös perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksia sekä väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä tapauksia niin kutsuttuja yksinäisiä toimijoita. Helsingin Ankkuritiimi käsittelee asiakkaita, joiden ongelmien kokonaisvaltainen ratkaisu edellyttää laaja-alaista lähestymistapaa ja siten myös moniammatillisuutta. (Vertio 2012, 15.)

KUVIO 3: Ankkurimallin prosessikuvaus.

Lähde: Sisäministeriö (2013) Ankkuri-malli moniviranomaisyhteistyössä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteen 24 toimeenpano alle 18-vuotiaiden rikoksen tekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseen. Sisäasiainministeriön julkaisu 30/2013, s. 17.

Ankkuri-mallin yhtenä tavoitteena on keskittää tiettyjen rikosasioiden käsittely tietyille henkilöille. Tämä vahvistaa heidän ammattitaitoaan ja takaa asiakkaille yhdenvertaisemman kohtelun. Esimerkiksi Helsingissä Ankkuri-tiimi ei kuitenkaan tutki nuorten tekemiä rikoksia vaan ohjaa avun piiriin. Malli auttaa nuoria pysymään poissa rikollisuuteen ja syrjäytymiseen johtavilta urilta ja ja auttaa viranomaisia tunnistamaan vaikeuksissa olevia nuoria sekä ohjaamaan heidät kullekin sopivan avun piiriin. (Vertio 2012, 16.)

Voidaan ajatella, että mallilla pyritään tehokkaampaa, yksilöidymppään ja kokonaisvaltaisempaan avun antamiseen keskittämällä palvelujen ohjaus yhteen paikkaan. Tämä tuntuu järkevältä, koska yleensä rikoksella oirehtivan nuoren ongelmien taustalla on monia syitä, joten ei riitä, että palveluja tarjotaan samalla tavalla kuin kymmenen vuotta sitten. Yhteiskunnan muutokseen ja moniongelmaisuuuteen on vastattava yhä yksilöidymmällä palvelukokonaisuuksilla. Palveluja sekä niiden muotoja on ajan saatossa kehitetty ja niiden kirjo kunnissa on laaja, mutta usein ongelmana on se, että palvelut eivät tavoita avun tarvitsijoita. (Vertio 2012, 2-3.) Jokaisella viranomaistaholla kunnissa on paljon apua tarjoavia ja ennaltaehkäiseviä palveluita tarjolla, mutta suurissa organisaatioissa kaikki työntekijät eivät kykene olemaan tietoisia kaikista mahdollisista tarjolla olevista palveluista oman ammattialansa ulkopuolella. Tähän eräänä ratkaisuna voisivat olla moniammatilliset työtiimit.

3. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI JA KULTTUURI

Väkivaltainen ekstremismi muodostuu radikalisoitumisproessin kautta, joka noudattaa kaikissa yhteiskunnissa samankaltaista polkua, mutta sisällöllisesti prosessi saavuttaa erilaisia piirteitä ympäristön ja kulttuurille ominaisten piirteiden kautta. Yhteiskunnassa vallalla oleviin kulttuuriin piirteisiin ja siten myös väkivaltaisen ekstremismin kehittymiseen vaikuttavat yhtäältä niin globalisaatio kuin paikalliset ja kansainväliset poliittiset tapahtumat. Lokaalista tulee samanaikaisesti globaalia ja päinvastoin. Suomalaiseen kulttuuri verkostoon ja yksilön tai ryhmän väkivaltaiseen radikalisoitumiseen luovat piirteitä siten jokaisen yhteiskunnan omat sisäiset verkostot ja toimijat, yhteisöjen ja yksilöiden kokema integraatio ja sisäinen eheys sekä vallalla olevat kulttuuriset tavat. Todellisuudessa nämä kolme tekijää kietoutuvat toisiinsa määrittäen toinen toisiaan. Tekijöistä kutoutuu globaalin aikakauden luonteen vuoksi jättimäinen verkosto, jossa yhteiskuntien eri rakenne- ja toimijatasot kohtaavat sosiaalisten vuorovaikutusjärjestelmien kautta ja siten ovat synnyttämässä tai ennaltaehkäisemässä yksilön tai ryhmän radikalisoitumista.

KUVIO 4. Radikalisoitumiseen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä suomalaisessa kulttuurirakenteessa.

Yllä olevassa kuviossa yksilöön vaikuttavat yhteiskunnalliset tekijät ovat esitetty oransseilla taustoilla: Yhteiskunnassa vallalla olevat kulttuuriset rakenteet ja toimintatavat, yhteiskunnassa esiintyvät hallinnolliset rakenteet ja toimijaverkostot sekä yksilöiden kokema sisäinen eheys ja sosiaalinen integraatio yhteiskunnan jäsenenä. Nämä diskurssit sijoittuvat jättimäiseen verkostoon, jonka globaali aikakausi on synnyttänyt. Jättimäinen verkosto on nimeltään maailmanyhteiskunta, joka on kuviossa esitetty turkoosilla taustalla. Ulrich Beckin (1999) mukaan maailmanyhteiskunta on globalisaation myötä muotoutunut poliittisesti organisoituneiden sosiaali- ja valtasuhteiden kokonaisuudeksi, mutta samalla myös kokemukseksi rajat ylittävästä elämisestä ja toiminnasta. Maailmanyhteiskunta on ei-valtiollinen, koostuu erilaisista ylikansallisista toimijoista ja keskeisintä on ajatus, jossa sosiaali- ja valtajärjestelmien poliittiset rakenteet ovat globaaleja, eivätkä ole enää kansallisvaltioiden toteuttamia. Vallankäyttö sijoittuu yhä kauemmas sen todellisista kohteista, jolloin yksilöllisyys ja yhteisöllisyys ovat kilpailevia voimia keskenään ja toimivat ylikansallisen erottautumisen mekanismeina. (Beck 1999) Koska maailmanyhteiskunnassa kaikki on ylikansallista, tarvitsevat siinä elävät yhteisöt ja yksilöt vastapainoksi myös paikallisuutta. Tällöin korostuvat yhä enemmän merkitystään menettävien kansallisvaltioiden yritykset luoda paikallisuutta muuan muassa nationalismiin avulla. Paikallisuus voi maailmanyhteiskunnassa konkretisoitua yksilöllisten kulttuuripiirteiden korostamisena, jossa yhdeksi kulttuurirakenteen osaksi muodostuu tarve erottautua ainutlaatuisena. Kulttuuriantropologi Edward Duttonin (2008) mukaan tämä voi tarkoittaa oman kulttuurin näkemistä niin ainutlaatuisena, uniikkina, että kukaan muu ei sitä voi ymmärtää tai osata, esimerkiksi Suomen kieli on jotakin niin erityistä, että sitä on lähes mahdotonta muiden kulttuurien edustajien sisäistää. Yksilöllisyyden arvostamisesta ja kulttuurin ainutlaatuisuudenkorostamisesta nousee problematiikka: kulttuurin ollessa ainutlaatuista ja uniikkia ei ole mitään mihin sitä voisi suhteuttaa. Väkivaltaisen ekstremismin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että osaa sen taustalla vaikuttavista tekijöistä ei voida suhteuttaa tai yksilöidä riittävästi, joten sen ennustettavuus ilmiönä heikkenee. Miten määritellään aihetta tai ilmiötä, jota ei voi suhteuttaa ainutlaatuisuudessaan ja jolla on lähes rajattomat verkostot maailmanyhteiskunnassa?

Kulttuuri karkeasti ottaen tarkoittaa yksilöiden yhteisöllisesti jakamia merkityksiä, tulkintoja sekä symboleja, jotka ohjaavat kulttuurille ominaisia sosiaalisen toiminnan muotoja (Peacock 2005, 120) Nämä sosiaalista toimintaa ohjaavat muodot, eli kulttuuriset piirteet välittyvät eteenpäin sosialisoinnin kautta, joten kulttuuri on prosessinomainen jatkumo. Väkivaltaisen ekstremismin kannalta ovat olennaisia ne kulttuuriset viitekehykset, jotka muokkaavat käsityksiämme kulttuurille ominaisista toimintatavoista. Suomalaisen kulttuurin toimintatavoista voisivat kertoa seuraavat kysymykset suomalaisuudesta: Mitä on suomalaisuus, miten se on syntynyt ja millaisia ovat ne toiminnan tavat, joilla suomalaisuutta tuotetaan ja

ylläpidetään? Suomalaisuuden tarkastelu on itse asiassa kulttuuristen piirteiden erityisyyden ja samanlaisuuden synnyn tarkastelua sekä niiden kokemista kansallisidentiteetin tai ääriaatteen kautta, mihin liittyvät läheisesti myös suvaitsevaisuus ja suvaitsemattomuus, jotka ovat eräitä väkivaltaisen ekstremismin taustalla vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi Duttonin (2008) mukaan suomalaisten suvaitsemattomuus ei ole rasismien perustana, vaan itse asiassa todellinen Suomessa esiintyvä suvaitsemattomuus on hyvän ja pahan kaksinaisasetelma, eli joko/tai -näkökulma. Suomalainen yhteiskunta on nostanut monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden piirteiden ihannoinnin kulttuuriseksi normeikseen, joten yksilöiden on valittava toimintansa kahden vaihtoehdon välillä: Monikulttuurisuuden ihannointi tai leimautuminen rasistiksi. Jopa ne, jotka eivät ole niin kiinnostuneita aiheesta leimautuvat välittömästi rasisteiksi. Tällöin monikulttuurisuuden ideologia voi saavuttaa ääriajattelun muodon, jossa yksilöt ryhmitellään kuuluvaksi osaksi omaa ryhmää tai vihollisryhmää. Totesin jo edellä, että tämän tämänkaltainen ajattelumalli voi tuottaa ääriajattelua, joka puolestaan saattaa kehittyä väkivaltaiseksi ekstremismiksi tai jopa terrorismiksi: *”Kuten mikä tahansa ideologia vietyinä äärimmäisyyksiin, voi myös monikulttuurisuuden korostaminen tavoiteltavana hyveenä heijastaa sietämättömyyttä vastakkaista mielipidettä kohtaan. Juuri tämänkaltainen (vastakkaisen mielipiteen) sietämättömyys on asia, joka voi saada tulevaisuudessa aikaan hyvin pahoja seuraamuksia Suomessa.”* (Dutton 2008.)

Kulttuuristen rakenteiden toinen puoli ovat ylikansalliset, mutta paikalliset toimijat. He ankkuroituvat paikallisuuskäsitteeseen nousemalla ajamaan paikallisia elinoloja kansainvälisin muodoin. Loppujen lopuksi väkivaltaisen ekstremismin taustalla olevien aateyhteyksien välillä on kysymys modernisaation ja globalisaation myötä syntyneestä, uudenaikaisesta kulttuurien hierarkkisuudesta, tuon hierarkkisyyden vallitsevista muodoista sekä keinoista, joilla niitä synnytetään, ylläpidetään ja oikeutetaan. Voidaanko esimerkiksi terrorismista puhua yhtenä globaalina aikakauden kolonialismin muotona? Mielestäni voidaan, mikäli tarkastelunäkökulmana ovat omien kulttuuristen piirteiden ja -käytäntöjen yliveraisuuden normit. Tällöin halutaan syrjäyttää toisen kulttuurin vähäpätöisempänä koetut piirteet, joten kulttuurin edustajat alistetaan väkivalloin synnytetyn uhan avulla omaksumaan omat kulttuuriset käytännöt ja yhteiskuntarakenteet. Taistelu Usan ja Al-Qaidan välillä on hyvä esimerkki globaalina aikakauden kulttuurien välisestä hierarkkisuudesta sekä modernin sodankäynnin oikeutuksen taustalla esiintyvistä konstruktioista.

Turvallisuus perinteisesti määritellään valtion kyvyksi ylläpitää valtion sisäistä yhteiskuntajärjestystä ja siten kyvyksi suojella valtion ydinarvoja myös ulkoisilta uhilta. Ns. uusi

turvallisuusajattelu haastaa kriittisyydellään edellä esitetyn traditionaalisen turvallisuusmallin. Uuteen turvallisuusajatteluun kuuluu valtiokeskeisyyden tarkastelun lisäksi kriittinen pohdinta siitä, ketä tai mitä todellisuudessa suojellaan sekä miksi ja miltä suojellaan. Nykyaikana turvallisuus on laajentunut. Se koskettaa valtion hallinnollisen sekä poliittisen turvallisuuden lisäksi myös ei-valtiollista toimintaa, joten siihen liittyvät erittäin olennaisesti kamppailu totuuden oikeanlaisesta määritelmästä ja käsitteen sisällöstä. Kilpaillaan siitä, kenellä on valtaa ja siten myös oikeus luoda sekä ylläpitää turvallisuuteen liittyviä uhkakuvia ja niihin kuuluvia riskejä. Tästä hyvänä esimerkkinä toimivat YK:n tuottamat ja kansainvälisesti sen jäsenmaita sitovat erinäiset julistukset ja sopimukset. Terrorismin ja terrorin kannalta keskeisinä voidaan pitää muuan muassa tasa-arvo- ja ihmisoikeussopimuksia. Väkivaltaisen ekstremismin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että paikallisen turvallisuusdiskurssin konstruktiot, esimerkiksi väkivaltaisen ekstremismin rakenne, sen syyt, seuraukset ja motiivit saattavat määrittyä kansainvälisesti, mutta kiinnittyvät paikallisen kulttuurin luomiin viitekehyksiin paikallisin toimintatavoin. Terrorismissa on aina kyse jonkinasteisesta sodankäynnistä. Kun tarkastellaan väkivaltaista ekstremismia osana maailmanyhteiskuntaa, niin keskeisenä diskurssina ovat siten myös yhteiskunnassa esiintyvät turvallisuutta lisäävät rakenteet eli tämän tutkimuksen kannalta oleelliseksi nousevat väkivaltaista ekstremismia ennaltaehkäisevät rakenteet. Turvallisuudesta puhuttaessa keskeistä on kuka suojelee ja miten suojelee, sillä turvallisuutta lisäävät verkostot koostuvat kansallisista sekä ylikansallisista sotilaallisista, puolisoitilaallisista, viranomais- tai siviiliverkostoista, joita tällä hetkellä ohjaavat taloudelliset reunaehdot ja niiden synnyttämät hierarkkiset suhteet. Suomen turvallisuushaasteen kannalta tämä tarkoittaa huomion kiinnittämistä Suomen poliisin ja suojelupoliisin, rajavartiolaitoksen sekä armeijan toiminnan, rakenteen ja kehityksen lisäksi myös ylikansallisten yhteistyöverkostojen toimintaan, rakenteeseen ja kehitykseen sekä valtion hallinnollisten toimijoiden että valtion ulkopuolisten järjestöjen ja organisaatioiden yhteistyövalmiuksien tunnistamiseen ja hyödyntämiseen.

4. AINEISTO JA MENETELMÄ

1970- ja 1980- luvuilta lähtien yhteiskuntatieteellisissä tutkimusmenetelmissä siirryttiin lomakehaastatteluista laadullisiin haastatteluihin, eli strukturoimattomiin tai puolistrukturoituihin haastatteluihin. Myös aineiston analysoinnissa painopiste siirtyi enemmän kulttuurisiin jäsennyksiin kuin asenteisiin, mielipiteisiin ja faktoihin. (Alastalo & Åkerman 2010, 372; Alasuutari 1994, 46-64; Jokinen & Kovala 2004, 79- 93.) Haastattelututkimuksella voidaan yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tarkastella muutakin kuin kulttuurisia jäsennyksiä. Tällöin Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 41) mukaan haastattelututkimuksessa tutkijan tehtävänä on kuvata haastateltavien ajatuksia, käsityksiä, kokemuksia ja tunteita. Tutkijan käsitys todellisuudesta puolestaan määrittää miten hän tätä tehtävää lähestyy. Tässä tutkimuksessa tutkijan käsitys todellisuudesta määrittyy pitkälti näkemyksen kautta, jossa todellisuus näyttäytyy sosiaalisesti rakentuneena ja tuotettuna prosessina. Prosessin sisällä tieto rakentuu sosiaalisesti ja sosiaalinen todellisuus on aina tulkittua todellisuutta. Todellisuudessa esiintyvät toiminnan rakenteet saavat siten merkityksensä, muodostuvat sekä kehittyvät jatkuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielellisten määrittelyiden kautta, joten ne ovat aina tiettyyn paikkaan ja aikaan sidottuja. (Berger & Luckmann 1994.)

Tutkimuksen aihetta on lähestytty teemahaastatteluiden kautta, joita on tehty yhteensä seitsemän kappaletta. Haastattelut on kerätty väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn parissa työskentelevien virkamiesten ja asiantuntijoiden keskuudessa. Haastattelu tutkimusmenetelmänä on hyvin joustava, koska vuorovaikutustilanne antaa tutkijalle välittömän mahdollisuuden tehdä aihetta tarkentavia lisäkysymyksiä, jolloin saavutetaan kohdennetumpaa tietoa sekä vähennetään mahdollisten virhetulkintojen määrää. Haastattelu antaa tutkijalle myös mahdollisuuden tulkita tiedon taustalla olevia motiiveja ei-kielellisten vihjeiden kautta, esimerkiksi ilmeiden, eleiden, asentojen tai toistuvien maneerien kautta. Tämänkaltainen tutkimusmenetelmä mahdollistaa myös vaikeiden asioiden tutkimisen, mikäli haastattelija kykenee tulkitsemaan mahdollisen kireyden tai jännitteen ilmapiirissä ja onnistuu laukaisemaan, häivyttämään tai kiertämään niitä omalla toiminnallaan. Haastatteluun vaikuttavia tekijöitä voivat olla puheesta tehdyt virhetulkinnat, haastateltavan haluttomuus osallistua haastatteluun, haastateltavan kiireisyys, aiheen vaikeus tai arkuus, haastattelijan kyky kuunnella, havainnoida ja johtaa haastattelua. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34- 40, 102- 104.) Kun haastatteluun vaikuttavat tekijät osataan ottaa huomioon niin haastattelu kuin analyysitilanteessa, pystytään kattavasti tarkastelemaan eri toimijoiden tapahtumakuluille antamia merkityksiä ja tulkintoja. Tällöin haastateltava on usein tutkimuksen kohteena olevan ilmiön asiantuntija tai todistaja, joka muistaa tai ymmärtää asioita omasta näkökulmastaan katsottuna. Siten asiantuntijahaastatteluissa haastateltavat saattavat muistaa asioita oikein tai väärin,

kaunistella, vaieta tai jopa valehdella vedoten aiheen salassapitovelvollisuuteen. (Alastalo & Åkerman 2010, 372.) Tässä tutkimuksessa haastateltavien asiantuntijoiden kerronnallinen näkökulma on heidän oma tietämyksensä ja kokemuksensa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä henkilökohtaisen työposition ja siihen liittyvän hallinnonalan kautta. Teemana jokaisessa haastattelussa on *väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa* ja pääteema on jaettu neljään alateemaan: *ilmiöön, termistöön, ennaltaehkäisemiseen ja yhteistyöhön*. Jokaisen haastateltavan on pyydetty vastamaan aihepiireihin oman työpositionsa näkökulmasta. Siten haastattelujen teemat tukevat tutkimuksen rakenteellisuuteen ja asenteellisuuteen liittyviä alakysymyksiä:

- *Millaisia asenteita väkivaltaisen ekstremismin ja sen ennaltaehkäisemiseen liittyy?*
- *Miten asenteet vaikuttavat väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä kehitettäessä?*
- *Miten käytössä olevat ennaltaehkäisemisen rakenteet on organisoitu ja johdettu?*
- *Millä tavoin rakenteet vastaavat tarpeita kansallisesti ja paikallisesti?*

Seuraavassa alaluvussa esitellään kerättyyn tutkimusaineistoon liittyviä erityispiirteitä sekä tarkastellaan piirteiden vaikutusta tutkimuksen aineiston keruun ja aineiston analyysin kannalta. Kohdassa 4.2 esitellään aineiston rajaus ja rakenne. Jokaista haastattelua lähestytään haastateltavan työnkuvan mukaisen hallinnonalan tai aseman mukaisesti, paikallisena tai kansallisena väkivaltaiseen ekstremismin vaikuttavana toimijana. Luvussa 4.3 avataan asiantuntijahaastatteluun liittyvää problematiikkaa sekä tarkastellaan käytettyä menetelmää suhteessa aineiston luotettavuuteen. Tämä tarkoittaa aineiston tarkastelua faktanäkökulman kautta, jolloin tässä tutkimuksessa haastateltavien kertomaa informaatiota pidetään faktana, joka rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja aineistoa määrittäväksi tekijäksi nousee informaation luotettavuus.

4.1 Asiantuntijahaastatteluiden erityispiirteitä

Tutkimuksessa tehdään jakoa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvien asenteiden ja toiminnan välillä. Jako osoittaa meille millaisia mahdollisia positiivisia tai negatiivisia voimia liittyy ennaltaehkäisemisen rakenteiden kehittämiseen Suomessa. Jako tehdään tarkastelemalla todellisuudessa esiintyviä ennaltaehkäisemisen toimintarakenteita ja vertaamalla niitä aineistosta esiin nouseviin faktoihin. Faktat voivat siten ilmentää väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä toimintana, ilmiönä tai termistönä. Haastatteluja käytettäessä ennaltaehkäisemiseen liittyvän tilannekuvauksen tuottamiseen, on oltava erityisen tietoinen

haastatteluaineistoon liittyvistä rajoituksista. Tässä tutkimuksessa esille nousseet rajoitukset on otettu huomioon analyysia, tuloksia ja johtopäätöksiä tuottaessa siten, että haastateltavan esittämää informaatioita on lähestytty tietyn sosiaalisen vuorovaikutustilanteen tuloksena. Vuorovaikutustilanteeseen voivat siten vaikuttaa haastateltavan mainitsemat asiat, toimijat, kriittiset käänteet ja tilannekuvaukset sekä haastateltavan henkilöhistoria, asema ja tapahtumakulkuihin liittyvät jännitteet. Toisaalta kertomukseen voi vaikuttaa myös se miten haastateltava asemoi haastattelijan ja miten haastatteliija itse toimii haastattelutilanteessa. (Alastalo & Åkerman 2011, 381-383.) Asiantuntijahaastatteluiden aineistoanalyysiä tehtäessä oli hyvin tarkkaa, että faktakuvauksia ei rakennettu epäsuoran, vihjailevan tai toisen käden tiedon varaan. Suurimmaksi ongelmakohtaksi viranomaishaastatteluissa nousivat tarkkojen havaintojen tekeminen ja niistä mahdollisimman validien faktojen johtaminen. Tämän vuoksi Alastalon & Åkermanin (2011) esittämät asiantuntijahaastatteluiden erityispiirteet otettiin huomioon jo esitutkimuksissa sekä aineistoa kerättyä ja analysoitaessa:

- 1. Analyysivaihe alkaa jo haastatteluihin valmistautuessa.** Aineistonkeruu ja analyysi kietoutuvat yhteen, kun tapahtumakuvausta rakennetaan haastattelijan ja asiantuntijan välisessä vuorovaikutuksessa.
- 2. Faktojen tunnistaminen.** Miten faktat saadaan nostettua esille?
- 3. Epäsuoraan ja vihjailevaan tietoon suhtautuminen.** Miten käyttää vihjailevaa ja epämääräistä tietoa?
- 4. Aineiston faktuaalinen ja kulttuurinen luenta.** Miten yhdistää faktojen ja kulttuuristen jäsenysten analyysia?

Erityispiirteet huomioitiin siten, että tutkimushaastattelut ovat aineiston analyysissa jäsenetty ja esitetty jatkumona. Tällöin asiantuntijahaastatteluita on tutkimuksessa käytetty todenmukaisen kuvauksen rakentamiseen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä ja siinä lomittuvat aineistonkeruu ja analyysivaihe toisiinsa. Yhteen kietoutumista kuvaa hyvin se, että haastattelurunkoja tehdessä, jokaiselle viranomaiselle ja asiantuntijalle on painotettu kysymysten näkökulmia oman hallinnonalansa mukaisesti. Tutkimuksen haastatteluaineisto on jaettu siten neljään aihepiiriin: koetut turvallisuushat, termistön käyttö, väkivaltainen ekstremismi sekä Ankkuri- ja Exit- toiminta. Jokaista aihepiiriä analysoidaan haastateltavan oman työnkuvan ja vuorovaikutusverkostojen kautta. Tällaisen asetelman vuoksi tutkimuksessa oli tärkeää valmistautua aineistonkeruuseen etukäteen, tekemällä erilaisia analyyseja ja esitutkimusta kunkin hallinnonalan organisaatorakenteista, haastateltavan työnkuvasta sekä henkilötaustasta suhteessa tutkittavaan

aiheeseen. Huolellinen perehtyminen tutkittavaan aiheeseen helpotti myös lisäkysymysten tekemistä ja syvensi siten kerrotun informaation tarkkuutta. Olennaista on, että asiantuntijahaastatteluiden analyysi alkoi siis jo ennen haastattelua ja se jatkui haastattelun aikana. Täten haastattelun aikana tutkijan oli osattava harjoittaa lähdekritiikkiä, jolloin myös tutkija itse osallistui keskusteluun esimerkiksi pitämällä keskustelun aihepiirissä tai esittämällä vastakkaiseen näkökulmaan perustuvaa tilannekuvaa aiheesta. Täten myös tutkija osallistui faktojen tuottamisen prosessiin. Faktojen tunnistamiseen ja epäsuoraan sekä vihjailevaan tietoon suhtauduttiin aina tietyllä varauksella ja niiden todenmukaisuus varmistettiin aina haastattelun jälkeen litteroinnilla, analysointivaiheessa vertaamalla kerrottua informaatiota muihin haastatteluihin sekä todellisuudessa esiintyviin ennaltaehkäisemisen toimintarakenteisiin ja lopuksi vielä mahdollisten tarkentavien jatko haastatteluiden avulla. Tämän vuoksi aineistonkeruuta ja analysointia ei voida tässä tutkimuksessa erottaa millään tavoin mielekkäästi toisistaan.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusta varten kerätyistä seitsemästä teemahaastattelusta kuusi on kerätty elokuussa 2015 ja yksi lokakuussa 2015. Haastattelut on tehty väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn parissa työskentelevien virkamiesten ja asiantuntijoiden keskuudessa. Teemahaastattelulla viitataan tässä tutkimuksessa siihen, että kaikissa tutkimuksen haastatteluissa on ollut yksi yhteinen teema (väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa) sekä neljä teeman alaista aihepiiriä (ilmiö, termistö, ennaltaehkäisevä toiminta ja tarvittavien tahojen sitoutuminen). Jokaisessa haastattelussa kysymysten järjestys sekä muotoilu ovat kuitenkin määräytyneet haastateltavan työnkuvan ja haastattelutilanteen mukaan. Haastateltavat esitetään tutkimuksessa anonyymeina henkilöinä koodien avulla. Tämä menettely tukee myös mahdollisimman avointa ja objektiivista aineiston analysointia sekä johtopäätösten tekemistä. Kaikki haastateltavat ovat antaneet luvan aineiston käyttöön myös mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Haastatteluaineisto arkistoidaan Tampereen yliopistossa sijaitsevaan tutkimusarkistoon.

Tutkimusaiheeseen nähden mahdollisia haastateltavia viiteryhmiä olisi monia esimerkiksi suuri yleisö, poliittiset toimijat, järjestöt, virkamiehet, sosiaalinen media tai perinteinen media. Haastattelut ovat rajattu koskettamaan eri tason virkamiehiä ja asiantuntijoita niin kansallisen kuin paikallisen hallinnon tasoilla. Teemahaastatteluihin osallistuneet henkilöt sijoittuvat kansallisella tasolla sisäministeriön, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehiin. Aineistossa paikallistason hallintoa edustavat

kahden suuren kaupungin haastateltavat. Sisäministeriön julkaiseman kansallisen toimenpideohjelman mukaan kaikkien haastateltavien tahojen tulisi olla osallisena väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyön kehityksessä (Kts. Sisäministeriö 2012b). Haastattelukutsut on lähetetty ministeriöiden johdolle, josta jokainen ministeriö on itse ohjannut haastattelukutsun henkilölle, jonka on katsottu olleen oleellisin henkilö osallistumaan tutkimukseen. Paikallistason haastateltaville haastattelukutsu on lähetetty perustuen heidän työnkuvaansa aihealueen osalta. Haastattelukutsu on myös lähetetty yllä mainittujen tahojen lisäksi sisäministeriön maahanmuutto-osastolle sekä opetus- ja elinkeinoministeriöön. Molemmat tahot kuitenkin puuttuvat aineistosta, toistuvista yrityksistä huolimatta. Kaikki tutkimushaastattelut sekä litteroinnit ovat tutkijan hallussa ja ne tallennetaan Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tutkimusarkistoon mahdollisia jatkotutkimuksia varten.

Tutkimusaineiston rajaus hallinnolliseen alueeseen on perusteltua kahdesta syystä. Ensimmäinen Suomen kulttuurille ominainen hyvinvointivaltiomallin rakenne ja siihen liittyvä palvelujen tarjonnan rakenne määrittävät pitkälle miten Suomessa hoidetaan väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä muun muassa millaiset tahot, toimijat ja sektorit voivat osallistua ennaltaehkäisytyön tuottamiseen. Tällä hetkellä Suomessa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvistä kansallisista rakenteista sekä niiden koordinoinnista vastaa sisäministeriö. Tulevaisuudessa viranomaispainotteinen näkökulma tulee mahdollisesti muuttumaan, esimerkiksi Exit- ohjelman myötä. Ohjelman toiminta perustuu järjestövetoiseen toimintaan, jolloin virkamiespainotteinen vastuu toiminnan rakenteiden muodostumisesta ja kehittämisestä jakaantuu myös muiden sektoreiden toimijoille. Ohjelman toiminta ei kuitenkaan ole vielä käynnistynyt, eikä ohjelman rakenteesta tai sen toiminnasta ole julkistettu yksityiskohtaista tietoa median, laajan yleisön tai kansalaisjärjestöjen saataville. Toisekseen rajaukseen vaikuttavat väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kansalliseen toimenpideohjelmaan nimetyt vastuulliset hallinnonalat. Aineistoon on siten rajattu hallinnonalat, joiden tulisi moniviranomaisyhteistyötä tehden osallistua väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kehittämiseen. Tutkimushaastattelut esitetään koodein H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7.

Teemahaastattelu 1 (H1):

Oikeusministeriö: Lainvalmisteluosasto 10.8.2015, Helsinki.

Teemahaastattelu 2 (H2):

Oikeusministeriö: Kriminaalipoliittinen osasto 10.8.2015, Helsinki.

Teemahaastattelu 3 (H3):

Sisäministeriö: Poliisiosasto.13.8.2015, Helsinki.

Teemahaastattelu 4 (H4):

Työ- ja elinkeinoministeriö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto 10.8.2015, Helsinki.

Teemahaastattelu 5 (H5):

Sosiaali- ja terveysministeriö: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto 21.8.2015, (Puhelinhaastattelu), Tampere ja Helsinki.

Teemahaastattelu 6 (H6):

Kaupunginhallitus 12.10.2015, Tampere.

Teemahaastattelu 7 (H7):

Konsernipalvelu 23.10.2015, Oulu.

4.3 Menetelmä

Tutkimuksen lähtökohtana on näkökulma, jossa ennaltaehkäisemiseen liittyvät asenteet voivat olla negatiivisia tai positiivisia ja ne vaikuttavat toiminnan rakenteiden kehittymiseen sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Alastalon & Åkermanin (2010, 389- 391) mukaan asiantuntijahaastattelujen analyysin päätavoite on saada nostettua esiin todellisia faktoja. Siten tämä tutkimus on osa laadullisen yhteiskuntatutkimuksen kenttää, keskittyen asiantuntijahaastatteluiden analyysiin faktanäkökulmasta pohtien (Alasuutari 2011, 90- 113). Faktanäkökulmaa on arvosteltu aineiston vajaakäytöksi ja lähestymistavaksi, jossa kieli ymmärretään vain linssiksi, jonka läpi todellisuutta tarkastellaan. Kielellinen ja kulttuurillinen käänne 1980- luvulla on kuitenkin kehittänyt faktanäkökulmaista lähestymistapaa siten, että sovellettaessa lähestymistapaa asiantuntijahaastatteluihin, aineiston analysoinnin ei tarvitse eikä tule olla naiivin realistista ja vajaakäyttöistä. Lähtökohtana tulisi olla näkemys, joka ottaa huomioon sen, että haastattelutieto on tuotettu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tällöin vuorovaikutus ei ole pelkästään virheiden ja ongelmien lähde vaan haastatteluaineistoon kuuluva ominaispiirre. (Alastalo & Åkerman 2011, 376- 378.)

Faktanäkökulman lähestymistavalle on hyvin ominaista tehdä selvä ero maailman ja siitä esitettyjen väitteiden välille, pohtia annetun informaation totuudenmukaisuutta tai haastateltavan rehellisyyttä sekä muodostaa käytännöllinen käsitys totuudesta tai todellisuudesta, jonka tutkija haluaa tavoittaa tehdessään haastatteluja. Ominaisuuksien vuoksi kyseisen näkökulman valinnut tutkija on yleensä kiinnostunut haastateltavien todellisesta käyttäytymisestä, mielipiteistä tai siitä mitä on tapahtunut (Alasuutari 2011, 91). Tämä näkökulma sopii siten hyvin väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen rakenteiden tutkimiseen asiantuntijahaastatteluiden pohjalta. Mikäli voidaan

epäillä, että haastateltava ei tahdo tai ei voi kertoa totuutta aiheesta, esimerkiksi salassapitovelvollisuuden tai vain viranomaiskäyttöön tarkoitettun tiedon luonteen vuoksi, näin näkökulmalla voidaan pohtia kerrotun informaation totuudenmukaisuutta ja rehellisyyttä. Tällöin todellisuudessa esiintyvää toimintaa tarkastellaan kerrotun informaation lävitse. Aineistoa määrittäviksi merkityksellisiksi tekijöiksi nousevat kerrotun informaation totuudenmukaisuus suhteessa todellisuudessa esiintyvään toimintaan.

Missä määrin tukija voi sitten olettaa, että haastateltavan kertoma informaatio on luotettavaa? Aineistoa voidaan tarkastella indikaattorina tai todistuksena. Indikaattorilla tarkoitetaan tietoa, jota käytetään epäsuorana todistusaineistona kysymyksestä, johon etsitään vastausta. Tutkimushaastattelussa informanttien kertomaa tietoa ei rajata tai ohjailta kertomalla mihin esitetyillä kysymyksillä pyritään. Haastateltavat saavat itse vastata esitettyihin kysymyksiin avoimesti. Todistusnäkökulmasta katsottuna tietoa tarkastellaan todistajanlausuntona, siitä aiheesta mitä tutkitaan. Tällöin haastattelu on enemmän tai vähemmän rehellinen, objektiivinen ja tarkkakuvaus todellisuuden tilasta. Samaa lähdettä voidaan tarkastella yhtäaikaisesti indikaattorina ja todistuksena. (Alasuutari 2011, 95- 96.) Tässä tutkimuksessa aineistoa tarkastellaan suuremmaksi osaksi indikaattorina, joka kuvaa todellisten tapahtumien kulkua ja rakennetta, jolloin indikaattorit heijastavat haastateltavan persoonallisuutta, tässä tutkimuksessa asenteita sekä kuvastavat ajan henkeä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyen. Faktalla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan kerrotun informaation ristiinvertailulla saatua tulosta todellisuudessa esiintyvien rakenteiden sekä muiden haastattelujen kesken. Vasta aineiston ristivalotus nostaa informaatiosta käytännön todellisuudelle ja sen rakenteille ominaisia faktoja.

Faktanäkökulman rinnalla on tutkimuksessa käytetty myös kulttuurisia jäsenyyksen tapoja, jotta aineiston tulkinta onnistuisi mielekkäämmin ja aineiston lähdekriittisyys syventyisi. Kielellisen käänteiden jälkeen asiantuntijahaastattelut ovat jääneet melko vähälle huomiolle sosiaalitieteellisissä metodikirjoituksissa, mutta onneksi ne eivät ole täysin hävinneet empiirisestä tutkimuksesta. Alastalon ja Åkermanin (2011, 373) mukaan tämä on jättänyt asiantuntijahaastatteluja tekevät tutkijat yksin ja suurin haaste tässäkin tutkimuksessa on ollut se, millä tavoin haastattelutilanteessa ja analysointivaiheessa on pystytty sovittamaan yhteen näkemys, jonka mukaan haastateltavalla on kaksoisrooli. Haastateltava on samanaikaisesti tutkittavan ilmiön asiantuntijana, mutta myös aiheeseen osallistettu tutkimuskohde. Käytäntöjen ja rakenteiden tarkastelussa asiantuntijahaastatteluilla on siten sitä keskeisempi merkitys, mitä puutteellisempaa tai hajanaisempaa saatavilla oleva dokumenttiaineisto on. Asetelma vallitsee myös tämän tutkimuksen taustalla, koska tällä hetkellä Suomessa suurin osa väkivaltaiseen ekstremismiin ja sen

ennaltaehkäisyyn liittyvistä materiaaleista, tiedoista, tilannekuvista, toimintakeinoista tai poliittisesta toiminnasta on vain viranomaiskäyttöön tuotettua ja tarkoitettua. Hieman paradoksaalista tässä asetelmassa on myös se, että hyvin usein viranomaisille tuotettu tieto ja materiaali aiheesta on Suomessa suojelupoliisin, poliisin tai poliisiammattikorkeakoulun tuottamaa. Aiheesta tieteellisesti tuotettua ja julkista tutkimustietoa muusta kuin poliisihallinnollisesta näkökulmasta katsottuna on Suomessa varsin rajallisesti saatavilla.

5. AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

Aineiston analysointi on tehty siten, että aineisto on jaettu viiteen alateemaan: Väkivaltainen ekstremismi ilmiönä, tieto taustasyistä, ilmiöstä käytettävä termistö, kokemus omasta vastuualueesta ennaltaehkäisemisessä sekä koordinoituvastuu ja ennaltaehkäisemiseen tarvittavien tahojen sitoutuminen. Jokaista haastattelua on kunkin alateeman alla verrattu keskenään ja todellisuudessa esiintyviin ennaltaehkäisemisen toimintarakenteisiin. Tämänkaltaisen lähestymistapa on hyvin aineistolähtöinen ja vertailu kerrotun informaation ja todellisuudessa esiintyvien toimintatapojen välillä tukee aineistosta esiin nousseiden faktojen todenmukaisuutta. Aineisto antaa siten monesta eri hallinnonalan näkökulmasta tarkasteltuna tietoa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvistä toiminta- ja ajattelutavoista kansallisella sekä paikallisella tasolla. Tutkimusaineistosta nousee esiin kaksi ääripäätä. Toisessa väkivaltaista ekstremismia ei tunnisteta termistönä, ilmiönä eikä ennaltaehkäisemistä Suomessa tarvittavana toimintana. Toinen ääripää puolestaan tunnistaa ilmiön Suomen turvallisuutta uhkaavana tekijänä, kykenee tekemään erottelua käytettävän termistön välillä sekä kehittää suorasti tai epäsuorasti ennaltaehkäisemisen rakenteita työssään. Ääripäiden välillä on suurin kategoria, jossa väkivaltainen ekstremismi näyttäytyy ilmiönä, joka tunnistetaan, jossa termistön käytöllä ei koeta olevan suurta merkitystä ja ennaltaehkäisemisen tarve tunnistetaan, mutta sen taustalla vaikuttavia todellisia syitä ei osata aiheen laajuuden ja niin kutsutun moniongelmaisuuden vuoksi hahmottaa. Merkityksellinen aineistosta esille nouseva seikka on se, että paikallistason näkökulmasta tarkasteltuna kansallisen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen yhteistyötoiminta koetaan liian keskitetyksi ja suljetuksi tällä hetkellä. Niin ministeriö- kuin paikallistasolla katsotaan, että ennaltaehkäisemiseen tarvittavia toimijoita ja tahoja on haasteellista saada sitoutumaan pitkäjänteisesti ennaltaehkäisemisen kehittämiseen.

5.1 Väkivaltainen ekstremismi ja ennaltaehkäiseminen

Väkivaltaisen ekstremismin koetaan nousseen keskusteluun vasta viime vuosien aikana ja aiheen koetaan olevan vahvemmissa käsissä tällä hetkellä kuin aiemmin. Aineistosta esille nousevien faktojen mukaan väkivaltainen ekstremismi voi olla poliittista, uskonnollista, yksittäisten toimijoiden tai katuilmiöiden leimaamaa. Kansallisen keskustelun väkivaltaisesta ekstremismistä koetaan tällä hetkellä painottuvan vahvasti kansainvälisen tilanteen kautta uskonnolliseen ekstremismiin sekä poliittiseen ekstremismiin. Väkivaltaisen ekstremismin katsotaan tällä hetkellä näyttäytyvän lähinnä lähtevinä vierastaistelijoina, palaavina vierastaistelijoina, Suomessa esiintyvän

väkivaltaisen ekstremismin lisääntymisenä (esimerkiksi ääriajatteluun perustuvat pahoinpitelyt), ennakkoluulojen, pelkojen ja väärinkäsityksien lisääntymisenä Suomessa sekä suomalaisissa. Viime aikoina väkivaltaisten ekstremistien äänenpainojen uskotaan koventuneet edelleen ja maahanmuuton vastustamisesta on tullut organisoitunutta toimintaa. Äärinationalistiset ryhmittyvät olleet olemassa jo 1990-luvulta lähtien, mutta nyt niiden toiminta on laaja-alaisemmin organisoitunutta. Viime vuosina maahanmuuttajien määrät ovat nousseet ja tämän seurauksena maahanmuuton profiilit ovat monipuolistuneet. Profiilien taustalla on esimerkiksi työperusteista, perheperusteista, opiskelua tai kansainvälistä suojelu tarvitsevia henkilöitä.

Haastateltavat näkevät, että julkisuudessa ilmiö ja aihe eivät ole olleet esillä aiemmin samassa mittakaavassa, eivätkä esimerkiksi vierastaistelijat ole aiemmin olleet esillä keskusteluissa yhtä laajassa mittakaavassa. Myös suhtautuminen ministeriötasolla aiheeseen on haastateltavien näkemyksen mukaan muuttunut viimeisen 15 vuoden aikana. Esimerkiksi poliisihallinnossa, valtiohallinnossa ja yleisessä keskustelussa on väkivaltaisen ekstremismin kannalta tapahtunut merkittävää mittakaava ja keskustelumutosta. Tällä hetkellä niin hallinnollisella kuin operatiivisella tasolla työskentelee henkilöitä, jotka tekevät väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä päätoimisesti eivätkä omien töidensä ohella. Kaikki haastateltavat kokevat, että Suomessa tieto ilmiöstä, radikalisoitumisesta ja riskialttiista henkilöistä on suljetusti suojelupoliisin takana.

H1: Se taho, joka Suomessa parhaiten tietää tästä ilmiöstä, radikalisoitumisesta, riskialttiista porukasta ja ulkomaille lähtijöistä on suojelupoliisi. Virkayhteysissäkään suojelupoliisi ei voi ihan kaikkea kertoa, he ovat varovaisia sen suhteen mitä kertovat ja mitä voi ulos laittaa. Mutta se on heidän asiansa miten sitä pystyvät valottamaan.

Haastateltavat kokevat, että suojelupoliisi on merkittävä toimija ja vaikuttaja Suomessa väkivaltaisen ekstremismin alueella. Sisäministeriön haastateltavan (H3) mukaan suojelupoliisi siirtyy vuoden 2016 alusta poliisihallituksen alaisuudesta sisäministeriön alaisuuteen. Väkivaltaisen ekstremismin koordinoitavuus tai painopiste ei haastateltavan mukaan muutoksen myötä muutu, mutta mahdollisena riskinä voi olla paikallispoliisin ja suojelupoliisin riittämätön yhteistyö.

Oikeusministeriön haastateltavat (H1) kokee, että Suomen lainsäädännön näkökulmasta väkivaltaisen ekstremismin näyttö näyttyy tällä hetkellä lähinnä ulkomaille lähtevien taistelijoiden näkökulmasta ja kansainväliset velvoitteet määrittävät pitkälle sen, että pitääkö rikoslainsäädäntöä Suomessa täydentää. Tällä hetkellä kartoitetaan vaihtoehtoja muuan muassa matkustuksen ja

rahoituksen kriminalisoimiseen terroristisissa tarkoituksissa. Haastateltava kuitenkin toteaa, että lainsäädäntöä on tehtävä riippumatta siitä onko yhteiskunnassa todellista tarvetta kehittämislle vai ei, esimerkiksi YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma sanelee terrorismilakien osalta, millaista lainsäädäntöä Suomessa on oltava käytössä.

H1: Lain valmisteluhankkeissa ei ole hirveästi merkitystä sillä, että minkälainen tää, tavallaan tää ilmiö on tai paljonko meiltä ees lähtee ulkomaille näitä terroristimatkoilijoita tai muita, vaan tavallaan tää on silloin, kun kv-velvoitteita niinku saatetaan täytäntöön niin tavallaan ne on niinku saatettava vaan täytäntöön riippumatta siitä onks meillä kansallista tarvetta. Näin niin kuin karkeasti sanottuna. [...] Tilanne on se että, kun me pannaan jotain kv-velvoitteita täytäntöön niin siinä ei oo niinku hirveesti sitä kansallista harkinnan varaa, että onks meillä tarvetta kriminalisoida vai ei, että turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa on suoraa sovellettava ja sitten jos me halutaan liittyä lisäpöytäkirjaan, niin meidänhän on täytettävä ne velvoitteet mitkä siinä sitten on.

Myös sisäministeriön haastateltava (H3) kokee, että lainsäädäntöön liittyvät muutokset ovat tällä hetkellä ilmiöön liittyvän toiminnan keskiössä. Kuitenkaan rangaistuksiin liittyvistä muutoksista, esimerkiksi rangaistusjärjestelmän kiristämisestä ei ole ollut puhetta.

H3: Aina pitää olla valmius tarkastella, että onko viranomaisilla riittävät keinot ja nyt sitte poliisilla riittävät keinot rikoksien torjumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Silloin puhutaan poliisin toimivaltuuksista ja ovatko ne ajan tasalla. [...] Operatiivisista yksiköistä, elikkä tarkoitan nyt sitten paikallispoliisista ja suojelupoliisista, että pitäis tämmösiä tiedustelutoimivaltuuksia olla enemmän sekä tietokonemaailmassa että jälkikäteen ilmoitettavasta kotietsinnästä mikä ei tällä hetkellä ole mahdollista, mutta nähdään, että operatiivinen tarve olisi suuri sellaiselle toimivaltuudelle. [...] Suomen kansalaiselta ei voida ottaa passia pois (perustuslaki estää sen). Jos on sitten ulkomaalainen, ulkomaan kansalainen niin sitten tulee kysymykseen, että voidaanko karkottaa Suomesta. Semmonenhan on mahdollista. On puhuttu siitä, että millä keinoin voitais estää tällaisen ihmisen palaaminen Suomeen. Jos on Suomen kansalainen, niin ei voida estää, jos on muun maan kansalainen, niin voidaan antaa maahantulokielto. On pohdittu, että voidaanko maahantulokieltoa antaa ennen kuin tällaista henkilöä kuullaan, koska kaikki hallinnolliset päätökset edellyttävät, että henkilöä kuullaan. [...] Yllättävän moni vierastaistelijoistahan on Suomen kansalaisia.

Haastateltava H3 kokee, että ongelmana rangaistuksia tarkasteltaessa on rikosten todistaminen. Pitäisi olla näyttöä rikoksesta, joka on tapahtunut ulkomailla ja tässä piilee suurin käytännön ongelma, koska esimerkiksi taistelualueilla ei juuri ole rikoksen todistajia ja materiaalia väitetyistä rikoksista on heikosti saatavilla. Haastateltava toteaa, että jos henkilö on surmannut jonkun, niin näyttöksi ei riitä henkilön oma tunnustus. Tällöin pitää olla muutakin näyttöä, jotta tuomioistuimelta voidaan saada rikoksesta rangaistus.

Haastateltavan H1 näkökulmasta katsottuna ei ole realistista olettaa, että radikalisoitumiseen voitaisiin päästä puuttumaan ja siten ennaltaehkäisemään väkivaltaista ekstremismia. Haastateltava toteaa, että ei välttämättä ole ketään vastuutahoa, joka voisi todellisuudessa ennaltaehkäisemiseen puuttua tai ennalta estää radikalisoitumista.

H1: Radikalisoitumista voidaan harjoittaa missä tahansa paikassa, jossa kaksi ihmistä tapaa toisensa. Kaikenlaisten tahojen ulkopuolella tapahtuvaa kanssakäymistä kuitenkin on koko ajan, joten ei sitä voida ei valvoa. Niin, oleelliseksi kysymykseksi nousee se, että mikä sitten on radikalisoitumista, kun on olemassa sananvapaus, kouluttautumisen vapaus yms.

Haastattelussa H1 pohtii ennaltaehkäisemistä esimerkiksi vankilasta vapautuvien henkilöiden näkökulmasta ja heidän käyttäytymiseensä vaikuttamisen lainsäädännön tai erilaisten velvoitteiden kautta.

H1: Vaikka voitais säätää jokin velvoite niin mitä ne sitten oikeestaan vois olla, jotka tulis kysymykseen? Kysymys on varmasti myöskin siitä, että ne jotka radikalisoituu vankiloissa ei ole välttämättä tuomittu edes terrorismirikoksesta. Nykyisellään, kun meillä ei ole terrorismirikoksesta tuomittuja henkilöitä vankilassa. Tausta usein ei ole terroristinen, vaan taivutus alkaa vankilassa. Toisaalta radikalisoituminen on ylipäättänsä ilmiö, joka leviää koko yhteiskunnan läpi, että sitä voidaan harjoittaa ihan missä tahansa. Pikemminkin käytännötoimilla, kuin ainakaan millään lainsäädännöllä. Jotenkin ainakin tuntus itestä siltä, että mitä ne semmoset pykälät vois olla sitten, jolla siihen puuttua.

Kuitenkin juuri lainvalmistelulla koetaan olevan erittäin suuri merkitys väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön haastateltava (H5) kokee, että esimerkiksi lakien vaikutusten arviointi pitkällä aikavälillä on toimintaa, jolla on suuri merkitys

muuan muassa syrjäytymisen kohdalla. Koetaan, että ei pitäisi tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka syrjäyttävät osaa kansasta entisestään. Esimerkkeinä esille nousevat asuntopolitiikka, jossa rakennetaan alueita pelkästään tiettyjä väestöryhmiä varten kuten esimerkiksi vanhuksille, maahanmuuttajille tai opiskelijoille, asiakasmaksujen korottamiset, palvelumaksujen perinnän aloittamiset tai yliopistomaksujen korottamiset. Tällöin osa ihmisistä ei enää kykene käyttämään tarvittavia palveluita ja eriarvoisuus lisääntyy. Koetaan, että on erittäin tärkeä ottaa tämänkaltaiset asiat huomioon päätöksenteossa, laissa ja lainvalmistelussa, koska laki ja lainvalmistelu ohjaavat päätöksentekoa.

H5: Ei pidä luoda vahingossakaan rakenteita, jotka ovat epäsuotuisia pitkällä tähtäimellä asioiden kehittymisen kannalta. Aina sitä ei nähdä, että tehdään lainsäädäntöä hyvässä tarkoituksessa, mutta ei huomata, että tämä johtaa tähän ja sitten se pitäisi pystyä korjaamaan. Tanskassa on semmonen, että ne saattaa säätää lain ja huomata vuoden päästä, että tää ei toimi. Niin ne korjaa sen, mutta meillä lakiin koskeminen on isompi kynnys tai myöntää se, että hei nyt tuli tehtyä vääränlainen päätös ja korjataan se.

Haastateltava H5 jatkaa pohdintaa lakivaikutusten arvioimisen tärkeydestä ennaltaehkäisemisessä. Esimerkkinä on yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa esillä ollut yliopistojen lukukausimaksujen mahdollinen korottaminen.

H5: Keskiluokkainen tai hyvä osanen ihminen saattaa ajatella että eihän sillä oo mitään merkitystä muutama satanen maksaa. muutama satanen...mutta sitten se saattaa totaalaisesti estää jonkun. (...) Eduskunta on huomattavasti hyvä tuloisempaa ja paremmin koulutetumpaa kuin kansan keskiverto on. Helposti se ymmärrys siitä, että mikä se tavallisen pienen kansalaisen arki on ja miten ne päätökset vaikuttavaa siihen, niin tietenkin sitä vieraantuu kuka tahansa, jos on tekemisissä ihan eri tyyppisten ihmisten kanssa ja puhuu ihan erityyppisistä asioista. Siksi olisi hirveän tärkeää, että se kosketus arkeen kaikilla päätöksentekijöillä säilyisi. Että ymmärtää ne ilmiöt mitä siellä on ja ne riskit mitä siinä on.

Paikallistason haastateltava (H7) näkemys tukee myös lainvalmistelun tärkeyttä ennaltaehkäisemisessä ja hän toteaa Ankkurimallin kautta, että malli on velvoite vain poliisilaitoksille, mutta mallin mukaan pitäisi myös kunnan osallistua toimintaan. Ankkurimalli ei kuitenkaan ole velvoite kunnille ja tällä hetkellä ennaltaehkäisevä toiminta onkin täysin

vapaaehtoinen asia kunnissa. Tämän vuoksi olisi oleellista, että saataisiin kaikille kunnille pakollinen ennaltaehkäisemisen toimintamalli, joka tulisi lainsäädännön takaa. Tällä tavoin asiassa päästäisiin integroimaan ennaltaehkäiseminen osaksi peruspalvelurakenteita.

H7: Ihan yhtä lailla puhutaan ennaltaehkäisevien lakien säätämisestä, kun puhutaan kuinka monta ohjaajaa pitää olla päiväkodissa per lapsi, paljonko pitää (hoitajia) vanhustenkodissa olla tai kunnan pitää järjestää alle kuusi-vuotiaille päivähoido ja esiopetus. Sama pätee kotouttamiseen, onhan siitäkin olemassa velvoitteet kunnille. Ja tämähän on sisäministeriön tehtävä. Yksi ministeriöiden tärkein tehtävä on säätää lakeja tähän maahan ja viedä niitä eteenpäin.

Turvallisuusongelmista puhuttaessa oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston haastateltava (H2) näkee kuitenkin väkivaltaisen ekstremismin laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

H2: Pitäisi kuitenkin ymmärtää, että turvallisuusongelmien, olivat ne mitä hyvänsä, taustalla on aina (jonkin) ääriajattelun tai radikalisoitumisen muoto, joka näyttäytyy omalla tavallaan väkivaltaisena muotona esimerkiksi kyberturvallisuudessa lapsipornona tai kansainvälisessä rikollisuudessa lapsikauppana.

Kaikki haastateltavat kokevat, että väkivaltainen ekstremismi ei ole haastatteluhetkellä missään turvallisuusongelmassa ydin kysymys. Edelle menevät esimerkiksi kyberrikollisuus, rikosten torjunta, kansainvälinen rikollisuus sekä järjestäytynyt rikollisuus. Haastateltavista suurin osa kuitenkin kokee, että asiaan saattaa olla tulossa muutos seuraavien vuosien kuluessa.

H6: Pystyykö meidän peruskoulujärjestelmä pitämään ihmiset kiinni yhteiskunnassa? Ja silloin kyse on siitä, että koetaanko väkivaltainen ekstremismi niin suureksi yhteiskunnalliseksi uhkaksi myös tulevaisuudessa, että voimme käyttää tätä argumenttina. Jos me annetaan seuraavien poliittisten päätösten jälkeen tuloerojen kasvaa ja peruskoulujärjestelmää jollakin tavalla heikennetään tai joku vois ottaa siihen mukaan subjektiivisen päivähoito-oikeuden. Niin onks väkivaltainen radikalismi suomalaisessa yhteiskunnassa sellanen uhka, että voidaan perustella näiden ylläpitoa tai näiden leikkauksia tällä asialla. Silloin ollaan ennaltaehkäisyssä, eli miten meidän yhteiskunnan tietyt kivijalat halutaan pitää tätä kysymystä ajatellen kunnossa. Silloin siihen tulee tuhat muutakin kysymystä: Nuorisotyöttömyys, mielenterveysongelmat ynnä muut.

Väkivaltaisen ekstremismin ei koeta olevan varsinainen turvallisuusongelma Suomessa ja haastateltavat kokevat, että turvallisuusongelmista puhuttaessa mitä suurempi tai oleellisempi aihe on yhteiskunnallisesti sillä hetkellä, tarkoittaa yhä näkyvämpiä ydinkysymyksiä ja siten laajempia resurssimahdollisuuksia.

5.2 Käsitys taustasyistä

Näkemyks väkivaltaiseen ekstremismiin johtavista taustasyistä on melko kattava, mutta useilla haastateltavilla näkemys rajoittuu oman hallinnonalan ja työnkuvan kautta saatuun näkökulmaan. Väkivaltaisen ekstremismin syntymiseen vaikuttaviksi taustatekijöiksi lukeutuvat esimerkiksi kokemukset ulkopuolisuudesta, tuloerot, yhteiskunnallinen ilmapiiri sekä muut yhteiskunnan rakenteissa olevat tekijät, joiden koetaan samaan aikaan olevan myös ennaltaehkäisytyön kulmakiviä. Yksilön syrjäytyminen linkitetään vahvasti osaksi väkivaltaista ekstremismia ja syrjäytymisen ydin prosessiksi nostetaan se, että yksilö jää ulos tai tuntee jäävänsä ulos eikä millään ei ole hänelle enää mitään väliä. Paikallishallinnon haastateltava (H6) täydentää, että jokainen yksilö ajattelee oman poliittisen näkemyksensä kautta sitä mitä ekstremismi on. Vasemmistolaiset ajattelevat ekstremisteiksi skinejä, poliittiset päättäjät uskonnollisia toimijoita ja oikeistolaiset anarkisteja. Haastateltavan H6 mukaan myös tulevat uhkat ja mahdollisesti nousussa olevat asiat tulisi huomioida väkivaltaista ekstremismia määriteltäessä, vaikka ne eivät ole meillä kaikkialla ajankohtaisia. Esimerkiksi katujengit eivät ole kehäkolmosen ulkopuolella hirveän olennainen asia, mutta se pitää huomioida tulevaisuuden uhkana muualla Suomessa. Väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan nimenomaan kuuluisi yksilöpuoli, sillä jos väkivaltaiseen ekstremismiin suuntautunut yksilö värvää muita mukaansa, niin uhka on sitä myöden aina yhteiskunnallisesti suurempi. Yksilöt kuuluvat haastateltavan näkemyksen mukaan nimenomaan myös ennaltaehkäisemisen piiriin.

Oikeusministeriön haastateltava (H2) tunnistaa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvän riskiryhmän, jonka taustatekijöiksi hän nimeää yksilöidymmin puutteellisen koulutustaustan, kielitaidon puutteellisuuden, vähäiset työmahdollisuudet, yhteisöllisyyden puuttumisen, asumiseen tai alueisiin liittyvät kysymykset. Haastateltavalle Ankkuritoiminta on tuttua ja hän kokee, että toiminnan riskiryhmään kuuluvat nuoret, joita ei ole pystytty onnistuneesti integroimaan yhteiskuntaan. Työ- ja elinkeinoministeriön haastateltava (H4) puolestaan kokee, että mahdollista riskiryhmän käsitettä tulisi välttää ja puhua ennemmin haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä tai haavoittuvista ryhmistä. Haastateltava perustelee tämän sillä, että yleensä haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt, esimerkiksi maahanmuuttajat, ovat pitkään huonoissa oloissa eläneitä ihmisiä ja heillä on pitkä tie

siihen, että pääsevät samanarvoiseen asemaan ikäistensä kanssa. Saman arvoistumiseen liittyy monenlaisia ongelmia, esimerkiksi lasten koulutus, mistä naiset löytävät verkostot uudenaikaisessa kulttuurissa oppiakseen kielen sekä muut kulttuuriset tavat tai yksin tulleet alaikäiset, jotka ovat haavoittuvassa tilanteessa sisäisine paineineen ja syyllisyyksineen, kun muu perhe on jäänyt kotimaahan. Kaikki tämänkaltaiset asiat vievät voimia kotoutumiselta. Siten ei ole olemassa yhtä tai edes yhtenäistä profiilia, jolla voitaisiin arvioida niin kutsuttuja riskiryhmiä. Yhteinen tekijä haavoittuville ryhmille on se, että he eivät koe osallisuutta yhteiskuntaan. Muita profiloiteja on haastateltavan kokemuksen mukaan vaarallista tehdä, koska emme voi tietää tilanteen taustalla olevia syitä täysin varmasti. Profilointi saattaa pahimmassa tapauksessa johtaa stigmatisoimiseen sellaisia ryhmiä kohtaan, jotka ovat heikommassa asemassa jo muutenkin.

H4: Kotouttamistyö, kotoutumisen edistäminen on pitkä, pitkä, pitkä tie. Siinä ei oo mitään, (napsauttaa sormiaan) niinku ratkasua näin (napsauttaa sormiaan), millon ihminen kokee sen osallisuutensa, naps. Jos me tehdään temppu yks ja temppu kaks ja temppu kolme, niin se tapahtuu. Vaan se on vaan niinku sitä pitkää asumista, henkistä ja ulkosta osalliseksi tulemistä. Se on yhtäläillä pitkä tie suomalaiselta yhteiskunnalta.

Myös sosiaali- ja terveysministeriön haastateltava (H5) kokee, että syyt ongelmien taustalla ovat moninaistuneet, eikä yksilöitä voida enää sijoittaa tiettyyn ongelmaryhmään. Haastateltava katsoo, maailma on mennyt niin monimutkaiseksi, että ihmisten ongelmat ovat aivan eri tyyppisiä rakenteeltaan kuin ennen. Ongelmat eivät ole enää sellaisia, että yksilöllä olisi vain esimerkiksi terveydellisiä ongelmia vaan heillä saattaa olla monen eri sektorin ongelmia samanaikaisesti. Haastateltavan mukaan valtionhallinnontasolla on tiedostettu ja tunnustettu Suomessa olevan ryhmä, joka ei ole niin kutsutusti samassa veneessä kuin muut yksilöt, vaan ryhmän yksilöt ovat vaikeammassa asemassa. Ongelmalliseksi haastateltava kokee sen, että Suomessa halutaan pitää kiinni universaalista palvelumallista, vaikka se ei enää ole riittävä kaikille yksilöille. Universaalissa palvelumallissa vaikeammassa asemassa olevat yksilöt eivät saa riittävästi apua, mikäli heillä on ongelmia monella sektorilla. Haastateltava toteaa, että yksikään sektori ei pysty moniongelmaisia henkilöitä yksin hoitamaan.

H5: Kun nyt on ongelma, jos on moniongelmaisia tapauksia niin kukaan viranomainen ei oikein tiedä, että kenelle asiankokonaisvaltainen hoitaminen kuuluu, kun se kuuluu tietysti kaikille samaan aikaan. Niin tulee äkkiä tilanne, että kukaan ei halua ottaa koppia. Vaikka parhaansa yrittää. Tällaisiin tilanteisiin on yritetty pureutua.

Haastateltava H5 katsoo, että syrjäytyminen usein lähtee jo lapsuudesta, jolloin ennaltaehkäisemisessä pitäisi olla alusta saakka mukana ja hereillä neuvolat, koulut sekä päivähoitot. Haastateltava katsoo, että Suomessa on edelleen vallalla käsitys, jonka mukaan suomalaisilla on huono tapa odottaa liian pitkälle ja tehdä sitten lastensuojeluilmoitus, mutta sitä ennen ei napakasti puututa lapsen tai nuoren ongelmiin. Tämänkaltainen asetelma ei haastateltavan mukaan tule enää kysymykseen.

H5: Ei voi enää olla se lastensuojelu, joka ihmisen pelastaa [...] Pitäisi olla sellainen ajatus, että palvelu olen minä ja minä hoidan tämän asian niin pitkälle kuin pystyn ja huolehdin siitä että se ei jää sen ihmisen vastuulle selvittää, että kuka minua voi auttaa, vaan viranomaisen selvittää sen hänen puolestaan. Sellaisessa tilanteessa kun ihminen ei selvästi siihen kykene ja sitä ajatusta on tunnustettu (nuorisotakuussa), paljon puhutaan ja pohditaan, mutta vielä on asenteiden laaja-alaiseen muutokseen matkaa. Useimmiten käytännöt toimivat, mutta sitten jossakin tapauksessa käytännöt saattavatkin olla jonkun yksilön kohdalla ihan järjettömiä, jopa suorastaan syrjäyttäviä.

Useat valtionhallinnon haastateltavat tuovat esille, että syrjäytymisen vähenemistä pyritään vuonna 2016 merkittävästi ennaltaehkäisemään, esimerkiksi uuden sosiaalihuoltolain avulla. Uudessa sosiaalihuoltolaissa on huomioitu erityistä tukea tarvitsevat ja siten yritetty saada kuntia ottamaan heidät paremmin huomioon. Uuden lain mukaan on mahdollisuus, että yksi työntekijä voi tehdä isompia päätöksiä silloin kun käy ilmi että viranomaisyhteistyö ei sinänsä riitä. Tällaisissa tilanteissa asiakas ei usein itse selviä vaan jonkun pitää ottaa tilanteesta vastuu. Sosiaalihuoltolakiin on myös lisätty sosiaalisen kuntoutuksen pykälä, jota ei aiemmin ole ollut lakipykälänä ja sen tarkoituksena on osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen torjunta. Tämä pykälä kohdentuu nimenomaan yksilöille, jotka eivät enää selviä pelkillä peruspalveluilla. Sosiaalihuoltolaki huomioi sellaiset nuoret, joilla ei ole mitään kiinne kohtaa yhteiskuntaan, jolloin he tarvitsevat apua yksilöllisesti suunniteltujen palveluiden kautta.

H5: Jos et ole ihan normitallaaja vaan sulla on moniongelmiä, ei oo etuuksia saatavilla ja luottotiedot menny, niin tarvittaisiin joustavampia hallintojen rajanylityksiä auttamista varten. Mutta se on monimutkaista, koska lainsäädäntö koskee kaikkia ja niillekin on tietyt perusteet. Lait ja käytännöt on aina säädetty normikansalaisen näkökulmasta, joten aina joku joukko jää niiden hyödyn ulkopuolelle. Jos poikkeaa valtavirrasta, niin ei ole enää tasa-arvoisessa asemassa.

Paikallistason haastateltava (H7) puolestaan kokee, että kohdennetut erityispalvelut kuten esimerkiksi erityisnuorisotyö eivät ole ratkaisu ennaltaehkäisemisen kehittämiseen kuntatasolla. Molemmat paikallistason haastateltavat (H6, H7) kokevat, että koulutus on kaikista tärkein ennaltaehkäisemisen väline, sillä ei ole hyötyä suunnitella paikallistasolle kohdennettuja erityispalveluita, mikäli työntekijät eivät näe erityistä apua tarvitsevia yksilöitä.

H6: Kuinka paljon tällä voi olla kytköksiä esimerkiksi lastensuojelukysymyksiin, niin eihän me oikeesti saada sitä torjuttua, ellei me siellä paikallisella tasolla tiedetä miten pitää toimia tai niitä pelisääntöjä. Mä en nää mitään muuta mahdollisuutta, ku mahdollisimman yhdenmukaisesti ja neutraalisti jakaa sitä tietoo ja paikallinen taso on ehdottomasti osallistettava mukaan. Mutta tää on hirveen hankala asia, koska se mikä Kainuussa on olennaista, ei oo Helsingissä ja toisin päin. Tästä päästäänkin taas siihen, että jokaisen työntekijän joka toimii erilaisissa vuorovaikutusammateissa, joissa saattaa törmätä näihin ilmiöihin, pitäisi olla perustavan laatuinen yleisivistys siihen. Samanlailla, kun meillä opetetaan, että sä oot lastensuojeluilmoitusvelvollinen tai jotain muuta, niin ymmärtää, että mistä tässä (väkivaltaisessa ekstremismissä) on kyse.

Haastateltavan H7 mukaan palveluiden tulisi olla aina suunnattu laajemmalle yleisölle ja sitä kautta vastaan tulevat erityistapaukset olisi pystyttävä tunnistamaan sieltä. Tällöin tarvitaan tietoa ja koulutusta aiheesta, mutta haastattelu hetkellä haastateltava kokee, että tarvittavaa koulutusta aiheesta, joka olisi kaikille tarvittaville toimijoille avointa, ei valtionhallinnontasolta ole saatavilla. Haastateltava toteaa, että jo vuosia sitten olisi tarvittu kuntiin valtionhallinnontasolta materiaalia aiheesta ja aihetietoinen kouluttajien kouluttaja. Tämän vuoksi kuntatasolla olisi haastateltavan mukaan panostettava ennen kaikkea peruspalveluiden kuntoon saamiseen ja henkilöstön kouluttamiseen, jotta apua tarvitsevia yksilöitä pystyttäisiin tunnistamaan ja auttamaan oikealla tavalla.

H7: Yleisellä tasolla ennaltaehkäisemisessä, kunnalla ja miks ei myöskin valtiolla tulee olla peruspalvelut, niihin hakeutuminen ja tarjoaminen kunnossa. Sillä me kaikista parhaiten ennaltaestetään väkivaltaista ekstremismiä. Se puhe mitä on ollut tässä välillä, että pitäisi olla jotakin erityisiä, kohdennettuja palveluita tarjolla, se ei ehkä niin kuin toimi. Se sitten aina rajaa jotakin ulkopuolelle [...] Tärkeintä on se, että kaikilla kaupungin palveluntuottajilla, myöskin poliisilla ja ynnä muilla on käsitys tästä ilmiöstä ja ne tunnistaa näitä yksilöitä ja niitä pystytään palvelemaan siinä normaalissa palveluketjussa. [...] Ennaltaehkäisemiseen liittyy juuri se, että ihmiset jotka tuolla

kentällä työskentelee, niin niillä on tieto tästä ilmiöstä. Siihen on yritetty sillä, että meillä on se omakoulutuspaketti. [...] Kerrottu siitä, että miten tunnistaa ja mitä siihen ilmiöön liittyy. Sitä on käytetty erityisesti koulumaailman ja sivistys- ja kulttuurimaailman puolella. Eivät kaikki opettajia, vaan rehtorit, turvallisuusvastaavat, kuraattorit ja psykologitkin.

Haastateltava H7 toteaa, että heillä koulutus väkivaltaisesta ekstremismistä on järjestetty kunnan toimesta kaikille sitä tarvitseville toimijoille. Koulutuksien vastaanotto on ollut positiivista ja yhtenä syynä tähän on ollut se, että koulutusta annetaan juuri sinne missä se on kulloisenkin tilannekuvan mukaan tarpeellista. Ennaltaehkäisemisen kannalta on erittäin oleellista myös se, että annettava koulutus aiheesta saavuttaa oikeat toimijat riittävän aikaisessa vaiheessa.

5.3 Ilmiöstä käytettävä termistö

Väkivaltaisesta ekstremismistä käytettävä käsitteistö vaihtelee ääriajattelusta, radikalisoitumisesta ja ekstremismistä aina terrorismiin ja terroriin saakka. Vakiintunutta käsitteistöä väkivaltaiselle ekstremismille ei koeta olevan ja tämän vuoksi aineistosta nousee esiin kaksi merkittävää seikkaa, jotka liittyvät väkivaltaisesta ekstremismistä käytettävään termistöön. Ensimmäinen on käytettävän käsitteistön yhdenmukaisuus sekä yhteisymmärrys käsitteistön merkityssisällöistä. Toinen seikka on sosiaalinen media sekä sen linkittymisalusta väkivaltaiseen ekstremismiin.

Tämän hetkisen viranomaiskäytössä olevan määritelmän mukaan väkivaltainen ekstremismi perustuu ääriajattelun eri muotoihin, jotka toimivat väkivaltaisen toiminnan oikeuttajina (Suojelupoliisi 2013). Suomen laki ei tunnista termiä väkivaltainen ekstremismi, koska siihen liitettävää toimintaa ei ole Suomessa erikseen sillä nimikkeellä kriminalisoitu, vaan tässä asiayhteydessä esiintyvät rikokset tuomitaan muihin asiayhteyksiin kuuluvaksi rikolliseksi toiminnaksi. Näitä aiheita käsitellään lainsäädännön näkökulmasta katsottuna esimerkiksi terrorismiin liittyvän lainsäädäntötermistön kautta. Se miten joku teko määritellään terroristiseksi tai yksittäiseksi surmaksi tapahtuu, esimerkiksi terroristisen tarkoituksen kautta. Terrorismlain 34a luvun, 6§, 1 momentti ratkaisee sen, että onko kyseessä terrorismirikos vai murha tai tappo (Suomen rikoslaki 2015). Lain mukaan rikoksenteijällä on *terroristinen tarkoitus*, jos hänen tarkoituksenaan on:

- 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa;

- 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;
- 3) oikeudettomasti kumota jonkin valtion valtiosääntö tai muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai
- 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

Termiä terroriteko Suomen lainsäädännöstä ei sellaisenaan löydy, mutta myös se on laista sovellettavissa rikoslain 34 a luvun, 6§ ja ensimmäisestä momentista, eli kohdasta terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos (Suomen rikoslaki 2015).

Käsitteistön yhdenmukaisuudesta puhuttaessa ovat lähes kaikki haastateltavat havainneet, että väkivaltaisesta ekstremismistä niin mediassa, viranomaisten keskuudessa kuin sosiaalisessa mediassa käytetään vaihtelevasti myös muita käsitteitä kuten ääriajattelu, radikalisoituminen sekä terrorismi tai terrori. Riippuen asiayhteydestä käsitteet voivat olla välillisesti tai jopa suoraan rinnasteisia väkivaltaiseen ekstremismiin. Haastateltavat H1, H2 ja H3 eivät kuitenkaan koe termistön käyttöä ongelmalliseksi, eivätkä ole havainneet, että työssä olisi tullut väärinkäsityksiä siitä mitä väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan tai mitä se pitää sisällään. Tosinaan käsitteiden vaihtelu koetaan toimivaksi ratkaisuksi.

H2: Kansainvälisessä käytössä termi radikalisaatio ja radikalisoituminen toimivat hyvinä käytännöntapoina puhuttaessa väkivaltaisesta ekstremismistä, sillä terrorismista ja terrorista puhuttaessa ongelmana on niiden poliittisuus.

Aineistosta nousee esille, että termistön käytössä koetaan kuitenkin olevan toisinaan sekaannusta, joka vaikuttaa yhteisymmärrykseen ilmiöstä ja sen sisällöstä. Termistön käytön ja sen määrittelyn haastateltavat näkevät hankalana asiana, koska esimerkiksi Suomessa koetaan hallinnollisella tasolla olevan hyvin vähän ihmisiä, jotka todellisuudessa ovat tekemisissä ilmiön kanssa ja siten ymmärtävät väkivaltaista ekstremismiä käsitteellisenä ilmiönä niin, että pystyisivät tekemään ilmiöstä käsitteisällöllisiä erotteluja. Eri ministeriöiden välillä saattavat usein mennä sekaisin käsitteet terrorismin torjunta ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta. Katsotaan kuitenkin, että käsitteet pitäisi ehdottomasti erotella toisistaan.

H6: On vielä pitkä matka siihen että päästään puhumaan yhteisellä näkemyksellä siitä,

että mitä me sillä (väkivaltaisella ekstremismillä) tarkoitetaan. Turvallisuudesta ylipäättään puhutaan aina niin eri näkökulmista. Kun sä meet kaupunginvaltuustoa kuunteleen, kun puhutaan keskustorin juopoista niin se keskustelu lähtee eri juttuihin, kun ihmisillä on niin eri käsitys siitä mikä aiheuttaa sitä turvattomuutta tai turvattomuuden tunnetta tai tosiasiallista turvattomuutta. Jos ei siinä oo niinku syvällä niin sä et, et niinku hallitse sillon sitä kokonaisuutta ja sit sust tulee vaan se yks niinku puhuva pää muiden joukossa. Oleellisempaa on se, että meillä ymmärrettäis paremmin puhutaan me sitten ääriajattelusta, mutta erityisesti väkivaltaisesta radikalismista ja väkivaltaisesta eskremismistä, että mitä niiden sisälle kuuluu, niinku käsitteenä. Ja sitten toisaalta taas se, että terrorismi ei ole yhtä kuin nämä vaan niinku sen kehityslinjan päässä oleva äärimuoto.

Termistöä jaettavan yhteisymmärryksen koetaan olevan tärkeä asia ja sen vuoksi kaikkien tulisi tietää ja ymmärtää mistä keskustellaan. Väkivallan teot voivat olla hyvinkin eri mittakaavoissa puhuttaessa ekstremismistä. Osalle toimijoista väkivalta voi olla itsetarkoitus ekstremismissä ja toisille vain pieni osa ekstremismiä tai siihen aivan kuulumatonta toimintaa. Toinen huomio liittyy termistöön ja toimialaan. Samasta asiasta saatetaan puhua eri käsitteillä eri sektoreilla ja mikäli sektorien välillä olisi käytössä sama käsite, niin se saatetaan ymmärtää eri tavoin, sillä käsitteet näyttävät sisällöltään kaikille sektoreille eri tavalla. Haastateltavista osa kokee, että mikäli jonkin asian kehittymisessä ei edetä johtuu se osaltaan siitä, että puhutaan ihan eri asioista. Haastateltavat kokevat myös, että termistöä olisi hyvä avata ja yhdenmukaistaa viranomaisten sekä ministeriöiden välillä. Käsitteiden avaaminen eri hallinnonalojen välillä, toiminnallisesta näkökulmasta katsottuna koetaan tärkeäksi ja ennaltaehkäisemistä tukevaksi asiaksi.

Kaikki haastateltavat ovat havainneet, että rajanveto eri käsitteiden välillä ei ole helppoa. Rangaistavuuden näkökulmasta katsottuna käsitteistö näyttää yksiselitteisimmältä: murhasta tulee elinkautinen oli kyseessä terroristinen tarkoitus tai ei. Yksiselitteisyys vähenee kuitenkin lainsäädännöllisesti syvemmin tarkasteltuna, sillä laista puhuttaessa on kyse aina tulkinnasta. Laki ei siis ole koskaan yksi selitteistä ja lainsäädäntöä tulkitaan vasta, kun tapauksia tulee käytännössä ja arjessa vastaan. Suomessa terrorismiin liittyviä tapauksia on ollut hyvin vähän ja haastateltavan H1 mukaan esitutkinnassa on vain muutamia tapauksia tällä hetkellä. Väkivaltaista ekstremismiä ei ole kyseisellä nimikkeellä kriminalisoitu Suomessa, jolloin myöskään Suomessa ei ole annettu rangaistuksia väkivaltaisesta ekstremismistä. Terrorismista on annettu vain muutamia tuomioita.

H1: Mutta et tietysti sehän on nyt hirveen hyväkin tilanne, että meil ei nyt oo sit

Suomessa [...] Useinhan, kun on paheksuttu sitä, että tota noin meil ei näitä ihmiskauppa tuomioita oo, niin mä oon aina joskus puolihumoristisesti sanonu, että eiks se nyt oo vaan hyvä, et niit on niin vähä niit tuomioita. Et tavallaan täski on vähä samasta tilanteesta kysymys että, eiks se nyt tavallaan oo hyvä (naurahdus), että meillä on vähä täällä terrorismi rikosjuttuja, että ei oo mitään semmosia hirveitä pommi-iskuja tai muita nyt Suomessa onneks toistaseks ollu. Eikä oo tiedossa, että semmosia olis siis suunniteltukaan tai mitään muuta vastaavaa.

Termistön käytössä on kuitenkin edistytty viimeisten vuosien aikana, koska kansainvälisten tapahtumien kautta väkivaltainen ekstremismi on ilmiönä tullut laajemmin esille. Tämän seurauksena esimerkiksi kansanedustajat ovat heränneet aiheeseen ja osaavat käyttää termistöä oikein, vaikka aikaisemmin ei välttämättä ole tiedetty mitä eri käsitteet kuten ääriajattelu, radikalisoituminen tai ekstremismi tarkoittavat ja pitävät sisällään. Käsitteiden käyttö itsessään vaikuttaa siten väkivaltaisen ekstremismin ilmiöön ja sen vaikutuksiin Suomessa. Koetaan, että on erityisen tärkeää millaista käsitteistöä käytetään virkamiesten keskuudessa ja ennen kaikkea poliittisessa retoriikassa, koska niistä syntyvät yleistyksen ilmiöstä. Toisinaan radikalisoituminen näyttäisi tällä hetkellä rinnastuvan ihmisten mielikuvissa esimerkiksi ISIS- järjestön harjoittamaan rekryointiin ja ulkoapäin tulevaan terrorismiin. Kuitenkin kaikki haastateltavat itse näkevät asian valossa, jossa uhka tulee ennemmin Suomen sisältä eikä ulkoapäin.

H4: Jos ajatellaan terroristiluonteisia tekoja, tekoja joissa useita sivullisia on kuollut, niin ne eivät ole ulkoapäin tulleita vaan Suomen sisäisiä tekoja. Viime päivinä on sitten ehkä tuotu esiin sitä, just tän Jyväskylän tapahtuman vuoksi ja näin, että meillä on myös sisällä päin olevaa radikalisoitumista, joka voi johtaa väkivaltaisiin tekoihin ja on johtanut väkivaltaisiin tekoihin. Terminologia, jota tiedostaen tai tiedostamatta käytetään yleistyksiin niin, että se leimaa ihmisryhmiä, niin tota, se on se vakava kysymys.

Haastateltavien mukaan käsitteistöä selkeyttämällä termistön käytöstä johtuviin sekaannuksiin pystyttäisiin puuttumaan. Käsitteistön selkiyttämistä hallinnontasolla voidaan harjoittaa monesta näkökulmasta ja alasta riippuen laajastikin. Esimerkiksi hallinnollisella tasolla oikeus- ja poliisihallinnon olisi hyvä katsoa käsitteitä tarkimmin ja tarkasteltava niitä laajemmin. Yhtenä valtionhallinnon tehtävänä on haastateltavien mukaan jakaa faktatietoa ja pitää käsitteet mahdollisimman selkeinä. Tähän liittyy oleellisesti juuri se kysymys, että mitä terminologialla ja käsitteistöllä halutaan tarkoittaa. Haastateltavat kokevat, että terminologia itsessään on aina

poliittisen debatin väline. Viranomaistyön kannalta tarvitaan asioiden käsitteellistämistä esimerkiksi poliisin toiminnassa. Hallinnollisesta näkökulmasta katsottuna strategiset ja operatiiviset linjaukset vaativat aina ilmiön palastelua osiin. Termistön käytön kannalta oleellisinta on se, että merkityssisällön valinta on tietoisesti tehty. Haastateltavista osa kokee, että suurin ongelma ilmiön käsitteellistämisessä ja sisällön tuotossa on kuitenkin paikallisen toiminnan tasolla esimerkiksi poliisin, opettajien tai sosiaali- ja terveysalan toimijoiden keskuudessa kuin valtionhallinnon tasolla. Painotukset käsitteiden sisällöistä paikallistason toimijoille tulevat ministeriöistä ja koetaan, että ministeriöistä voitaisiin antaa tukea kuntatasolle vahvemmin siten, että toiminnassa onnistuttaisiin paikallisella tasolla paremmin.

H6: Oon huolestunein siitä, että meillä on isoja kaupunkeja, jossa meillä on satoja opettajia, terveydenhoitajia ja psykologeja jotka ajattelee, että tää ei kuulu mulle.

Toisena käsitteisiin aineistosta esiin nouseva teema on sosiaalisen median ja sen linkittymisalusta väkivaltaiseen ekstremismiin. Sosiaalinen media nähdään tällä hetkellä villinä hevosena, jota ei saada kesytettyä. Tämän vuoksi sosiaaliseen mediaan on hyvin vaikea puuttua ja oikeanlaisen julkisen tiedon jakamisen katsotaan olevan ydin asia tällä hetkellä. Tiedon on tultava ja tavoitettava tietoa tarvitsevat ajoissa, jotta voidaan tehokkaasti ennalta estää konfliktien eskaloitumista väkivaltaiseksi.

H4: Sosiaalisessa mediassa on hyvin paljon asiallista keskustelua, mutta sitten myöskin asiatonta vihapuhetta ja rasistista keskustelua ja mielipidettä. Ja siihen mun mielest, se on mun mielestä se, mihin me on myöskin viime aikoina kiinnitetty täällä paljon huomiota ja haetaan myös välineitä tähän vihapuheeseen, (siihen) puuttumiselle.

H2: Termin käytössä on aina oltava mukana konkreettinen yhteiskunnallinen huolenaihe. Medialla ja sosiaalisella medialla ei ole mitään yhdenmukaisia termistöjä käytössään ja sosiaalista mediaa ei voi kontrolloida. Yksi valtiohallinnon tehtävä voisikin olla median ja sosiaalisen median seuraaminen [...] ja sosiaalisen median voisi ajatella olevan tulevaisuudessa yksi tehtäväalue valtionhallinnon alla, kuinka puuttua ja kontrolloida sitä.

Virkamiesten tehtävänä on myös arvioida, että tarvitaanko lainsäädäntömuutoksia esimerkiksi sosiaalisen median puuttumisen osalta. Tämän hetkisten säädösten mukaan on kuitenkin täysin mahdotonta puuttua sosiaaliseen mediaan, varsinkin sellaiseen joka toimii Euroopan ulkopuolella

eli tapauksissa, joissa käytetyt palvelimet ovat rekisteröity Euroopan ulkopuolelle. Haastateltavista lähes kaikki toteavat, että tiedon jakamisen ja käsitteistön selkiyttämisen lisäksi, yksi valtiohallinnon tulevaisuuden tehtävä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä voisi olla käsitteistöön ja sosiaaliseen mediaan, esimerkiksi termistöön ja sosiaalisen median sisältöön puuttuminen.

5.4 Kokemus omasta vastuualueesta ennaltaehkäisemisessä

Haastattelutilanteen aluksi kuusi haastateltavista näkee oman kosketuspinta-alansa ja vastuualueensa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen vain välillisenä, hyvin etäisenä tai ei lainkaan heille kuuluvana toiminta-alueena tällä hetkellä. Kaikki haastateltavat ovat osallistuneet työssään poikkihallinnollisiin yhteistyöhankkeisiin tai moniviranomaisyhteistyötä vaativiin työryhmiin. Haastateltavista H3:lla ja H7:llä ovat kaikista selkeimmät näkemykset vastuualueistaan väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä, sillä sisäministeriö vastaa tällä hetkellä väkivaltaisen ekstremismin koordinoinnista kansallisella tasolla ja H7 työskentelee aihealueella päivittäin. Oikeusministeriön haastateltava (H1) puolestaan toteaa, että lainsäädäntöön liittyvä toimenkuva ja heidän vastuunsa aiheesta alkavat vasta silloin, kun rikos on jo tehty. Tämänkaltaisen asetelman vuoksi haastateltava ei koe olevansa sellaisessa asemassa, että kuuluisi väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseviin toimijoihin, vaan ennemminkin jälkiseuraamuksia käsitteleviin tahoihin.

H1: Ihan omasta puolestani, mun rooli koskee oikeestaan vasta sitä vaihetta, kun meillä on jo terrorismirikos. Eli että epäillään, tutkitaan ja näin päin pois, ja sitten tuomitaan niin mä oon vähä niin kuin vaihetta myöhäsemmässä. Nythän tietysti rikosten ennalta ehkäiseminenhan kuuluu tietysti poliisille ja SM:lle, koska heillä on sitten ihan omia toimivaltuuksia rikosten ennalta estämiseen ja se kuuluu ennemmänkin sitten sinne. Sitte toisaalta taas meidän ministeröissä, niin tää on ehkä enemmänkin tota kriminaalipoliittisen osaston asiaa, nää vankilat ja radikalisoitumiseen puuttuminen ja sen järjestäminen.

Oikeusministeriön haastateltavan (H2) kokemus omasta vastuualueestaan ennaltaehkäisemisessä vastaa haastateltavan H1 kokemusta. Haastateltavan mukaan kriminaalipoliittinen osasto koskettaa väkivaltaista ekstremismiä tällä hetkellä kuitenkin vain välillisesti. Heidän vastuualueeseensa kuuluvat muuan muassa rikosten ehkäiseminen, torjunta, tutkimus, korruption ehkäiseminen,

turvallisuuden tehostaminen, vankien ja kriminaalipoliittisen puolen tulosohjaus sekä vankeihin liittyvät asiat. Väkivaltaisen ekstremismin vaikutus näkyy kriminaalipoliittisella osastolla konkreettisimmin vankeinhoidon sekä maahanmuuton kautta. Vankiloissa viimeaikaisin keskustelu on ollut sielunhoidossa. Vankilapappijärjestelmän lakkauttaminen on ollut harkinnassa, koska järjestelmä on perustaltaan evankelis-luterilainen. Vankien etnisten taustojen lisääntyessä on tarkasteltu muuan muassa sitä, että siirretäänkö vastuu sielunhoidon organisoimisesta kokonaan kirkolle. Toimintaa ei ole kuitenkaan lakkautettu sen suuren vastustuksen vuoksi ja vankilapappijärjestelmään on tämän jälkeen lisätty myös Imaamit. Perusteena toiminnan lakkauttamisen vastustukselle olivat sosiaalinen kuuluvuus ja sosiaalinen vuorovaikutus kirkkoon. Lakkauttamisen vastustamista perusteltiin muuan muassa sillä, että vangilla on enemmän alttiutta rekrytoinnille, mikäli hänellä ei ole yhteyttä kirkkoon. Maahanmuuttajien yhteys väkivaltaiseen ekstremismiin linkitetään myös niin ikään tukiyhteisöjen kautta. Maahanmuuttajien omat tukiyhteisöt ovat vahvat, mutta tukiyhteisön ollessa valtakulttuurista vastaan niin katsotaan, että tällöin saattaa muodostua ongelmia. Haastateltava toteaa, että myös huonoa aluekehitystä on Suomessa tapahtunut ja tämän vuoksi maahanmuuttajat on esimerkiksi Helsingissä pyritty sijoittamaan eri alueille, jotta vastakulttuurin syntymisen mahdollisuus olisi mahdollisimman pieni. Haastateltava kertoo, että onnistuneen integraation kannalta oman kulttuuritaustan ja tuen tarve on suuri, mutta se ei saisi muodostua esteeksi integroitumiselle. Näiden linkkien vuoksi haastateltava kokee, että kosketus väkivaltaiseen ekstremismiin voi saada äkillisenkin muutoksen heidän sektorillaan.

H2: Se vaatii vain yhden konkreettisen tapahtuman niin kuin Tanskan tapauksessa. Sitten alkaa tulla resursseja. Tällä hetkellä sitä (väkivaltaista ekstremismia) ei mielletä suurimmaksi tai hankalimmaksi rikollisuusongelmaksi tai turvallisuusuhkaksi.

Myös haastateltava H4 kertoo, että työ- ja elinkeinoministeriön konkreettinen linkki väkivaltaiseen ekstremismiin tulee esille esimerkiksi maahanmuuton ja erityisesti kotouttamisen kautta. Kotoutumispolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallinen koheesio ja sen edistäminen. Tämä pitää sisällään myös ihmisoikeuksien ja tasa-arvon edistämisen maahanmuuttajien osalta. Haastateltavan mukaan kotoutumispolitiikkaa tehdään Suomessa joka tapauksessa, mutta onko radikalisoitumisen maaperää Suomessa vai Suomen ulkopuolella, on kysymys joka tekee kotoutumisesta kaksi suuntaista. Haastateltavan mukaan maahanmuuttoon liittyvää kotouttamista tehdään paikallistasolla sekä ministeriötasolla, jolloin sen toiminta ulottuu aivan arkipäivän toiminnan ytimeen saakka. Ministeriön kautta paikallistasoon vaikutetaan kolmenlaisen ohjausvaikutuksen kautta: Lainsäädännön, budjettiohjauksen ja informaatio-ohjauksen avulla. Laki kotoutumisen

edistämisestä on keskeisin tekijä ministeriöiden antamassa ohjausvaikutuksessa. Valtion budjetissa olevalla resurssiohjauksella puolestaan maksetaan kunnille korvauksia pakolaisten vastaanotosta. Resurssiohjauksen osa-alueeseen kuuluu myös vaikuttaminen Eu-rahastojen sisältöihin ja siihen missä siellä olevat prioriteetit ovat. Informaatio-ohjauksen osalta työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen on perustettu vuonna 2014 kotouttamisen osaamiskeskus, jonka tehtävänä on jakaa paikallistasolle tutkimustietoa ja lainsäädännön toimeenpanotietoa, tehdä arviointeja sekä tukea paikallisen tason kotouttamiseen liittyvää työtä. Tämän lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi eri ministeriöiden toimenpiteitä kotouttamiseen liittyvissä asioissa. Myös Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) tekevät aluehallintona yhteistyötä kuntien ja paikallistason kanssa. ELY-keskuksissa toimii seitsemän maahanmuuttopäällikköä, jotka tekevät yhteistyötä paikallistason kanssa. Haastateltava katsoo, että kunnille on kotoutumislaisissa annettu tehtäviä, joista koordinoititehtävä on tärkeä. Kotouttamista on siis tehtävä myös paikallistason kotouttamisohjelman mukaisesti linkittäen siihen mukaan kansalaisjärjestöt, työmarkkinajärjestöt sekä maahanmuuttajien omat järjestöt.

H4: Kotouttamista tehdään todellakin niinkuin yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmasta, se varmistaa että ihmisoikeudet toteutuu kaikilla, perusoikeus toteutuu kaikilla ja ihmiset asettuu yhteiskuntaan niin, että yhteiskunnan eheys on mahdollisimman hyvä. Eheydellä en tarkoita sitä, että on homogeenisuus vaan et dialogi on, toimii, vuoropuhelu toimii ja näin pois päin. Ja kotoutumisessa on sitten tottakai koulutus, työelämä, varhaiskasvatus, asuminen, tulotasot, näin pois päin. Kaikki nämä elementit. Ja nää on ne lähtökohdat miksi kotoutumista tehdään, mut jos se niin kun auttaa, on tukemassa ihmisiä osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa. [...] Mutta me ei mennä tää asia (väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen) edellä kotoutumispolitiikassa.

Haastateltava H4 toteaa myös, että on vain hyvä asia mikäli kotouttamisesta seuraa väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien taustavaikuttajien väheneminen, esimerkiksi syrjäytymisen tai ääriasetteiden väheneminen, mutta se ei ole kotouttamispolitiikan ensisijainen tavoite.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön haastateltava (H5) kokee, että heidän tahollaan on viime aikoina yritetty eri hankkeissa ja projekteissa pureutua niihin henkilöihin, jotka käyttävät kaikista eniten mielenterveys-, päihde-, ja sosiaalipalveluja. Haastateltava toteaa, että heillä on kehitetty palveluja, jotta ihmiset saisivat tarvitsemaansa apua helpommin ja nopeammin. Esimerkkinä hän mainitsee valtakunnallisen kastehankkeen, jossa kunnat voivat hakea kastehankkeen rahaa kaksi (2) kertaa

vuodessa ministeriöltä. Haastateltava katsoo, että sosiaalityön kehittämiseen tarvittaisiin enemmän varoja tällä hetkellä, emutta ongelmaksi muodostuu se, että miten voitaisiin varmistaa, että kunnat käyttävät saamansa rahan juuri siihen mihin ne on ajateltu. Esimerkiksi tällä hetkellä kunnat ovat itsehallinnollisia toimijoita ja voivat lakia noudattaen kehittää sosiaalityötään, mutta työ ei silti välttämättä ole sen mukaista kuin mitä ministeriötasolla ajateltiin. Haastateltava toteaa, että monissa kunnissa sosiaalityön kehittäminen on huonoissa kantimissa. Tällöin tehdään vain välttämätön ja vaadittu työ, mutta ennalta ehkäisevään työhön tai poikkihallinnolliseen otteeseen tai sen kehittämiseen ei panosteta.

Haastateltava H2 kokee, että kriminaalipoliittinen osasto tekee paljon yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa, esimerkiksi rikosentorjuntaneuvoston, kansallisten työryhmien ja erilaisten ohjelmien kautta. Yhteistyötoimijoiden kirjo on täten laaja, sillä vaikutusverkostoissa mukana ovat niin kuntatason, ministeriöiden sekä kirkon edustajia kuin yksityisen sektorin ja järjestöjen toimijoita. Yhteistyötoiminta pitää sisällään erilaisia vaikuttamisen muotoja, esimerkiksi rikosentorjuntaneuvoston pääasiallinen tavoite on aiheen poikkihallinnon koordinointi ja väkivallan vastainen ohjelma pyrkii antamaan suosituksia siitä miten toimia paikallistasolla. Kriminaalipoliittinen osasto on myös aktiivisesti mukana sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja tekee sosiaali- ja terveysministeriön kanssa paljon yhteistyötä. Osasto käyttää aktiivisesti myös Suomessa olevaa tutkimustoimintaa ja tutkimuspalveluja hyödykseen erilaisten rikosten torjuntahankkeiden tutkimuksen ja seurannan kautta, yliopistojen tutkimusmahdollisuuksien kautta sekä toimivat rahoittajina aihealueen tutkimustyötä tekeville.

Paikallistason haastateltavan (H7) mukaan heidän kunnassaan ennaltaehkäiseminen perustuu ennaltaehkäisevään yhteistyöryhmään ja sen toimintaan. Se millaiseksi ryhmän toiminta kulloinkin muodostuu, riippuu tilannekuvasta, joka muodostetaan monen eri toimijan taholta. Yhteistyöverkosto on laaja ja verkostossa on käytössä tehostettu viranomaisten välinen tiedon vaihto eli verkostokokousmenetelmä. Haastateltava katsoo, että jokainen organisaatio tietää parhaiten omat toimintatapansa ja koordinoituketjunsä, mutta aina ei osata tai huomata kartoittaa, että ketkä muut toimijat voisivat tarjota palveluita apua tarvitseville. Verkostokokouksien avulla voidaan pohtia, että kuka tuottaja pystyy tarjoamaan mitäkin palveluita, mikäli asiassa yksittäiset yhteydenotot eivät eri viranomaisten välillä tuota tulosta.

5.5 Koordinointivastuu ja tarvittavien tahojen sitoutuminen

Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että ennaltaehkäisemisen tulisi lähteä valtionhallinnontasolta ja he kokevat, että kansallisen ennaltaehkäisemisen koordinointi on tällä hetkellä oikeassa paikassa. Kaikki haastateltavat katsovat, että aiheen kannalta muita relevantteja koordinointitahoja voisi olla myös muissa ministeriöissä. Sisäministeriön haastateltavan H3 kokee, että tietyllä tavalla koordinointi kuuluu sisäministeriölle, koska siellä on poliisitoimi ja mikäli väkivaltaisen ekstremismi pitää sisällään rikollisuutta, yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavia tekoja niin on se silloin oikea taho niiden ennaltaehkäisemistä johtamaan valtionhallinnollisesta näkökulmasta katsottuna. Haastateltava kuitenkin toteaa, että toimintaa koordinoiva taho voisi olla jokin muukin, esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö.

H3: ”[...] Eikä se ole niin merkityksellistä, että kuka sitä (ennaltaehkäisyä) koordinoi, sehän pitää vaan langat käsissään. Sitten on tärkeää, että koordinoiva taho huolehtii siitä, että kukin viranomaisen tekee siihen omaan rooliinsa kuuluvat tehtävät. Se, että SM sitä koordinoi, niin ei suinkaan tarkoita eikä pidä tarkoittaa sitä, että SM ottaa muiden viranomaisten tehtäviä hoitaakseen. Se vaan pitää langat käsissään, eikö nii, ja huolehtii, että sosiaali- ja terveysministeriö tekee oman roolinsa mukaisesti tässäkin ohjelmassa (EXIT). Huolehtii tietyistä asioista, TEM huolehtii tietyistä ja kunnat huolehtii tietyistä. Että kaikki ne osallistuvat tahot tekevät omat hommansa, jotta siitä saadaan toimiva kokonaisuus.”

Työ- ja elinkeinoministeriön haastateltava H4 toteaa, että kotouttamisessa pyritään vastamaan ajan kysymykseen, mutta väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen koordinointi ja toiminnan vastuu on jossakin muualla eikä ole kotouttamisessa kärkiasia. Haastateltava katsoo, että tämän hetkinen koordinointi paikka on oikea. Sosiaali- ja terveysministeriön haastateltava H5 katsoo puolestaan, että poikkihallinnollisen prosessin vetovastuu pitäisi olla valtioneuvoston kanslialla ja pääministerin ryhmällä. Oikeusministeriön haastateltavalla H2 on hyvin selvä näkemys siitä, missä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyvää koordinointia ja toiminnantyyötä tulisi tehdä.

H2: Ennaltaehkäisyä voidaan tehdä enemmän paikallistasolla kuin hallinnollisella tasolla. Kriminaalipolitiikan tai lainvalmistelun näkökulman kannalta ollaan jo liian pitkällä, jos henkilö on jo joutunut vankilaan jostakin rikosurastaan ja siten joutuu värvätyksi. Vaikuttavuus pitää kuitenkin tulla jo aikasemmin ettei rikosuria pääse

syntymään juuri syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen kautta ja se on enemmän paikallistason vastuulla kuin hallinnontasolla... Koulut, työnsaanti. Kaikki asiat, joista nyt puhuin, niin eivät ole meidän (ministeriöiden) tehtävissämme, vaan ne ovat kunnilla ja kunnan toimijoilla. Asuntopolitiikka, terveyspolitiikka, sosiaalityön resurssit, koulujen valmiudet ja muu sellainen. Varsinainen työ tapahtuu paikallistasolla. Ministeriö pystyy tekemään asiantuntijana toimimista ja pienten avustusrahojen jakamista.

Haastateltavat kokevat, että toiminnan koordinoituvastuu ministeriötasolla on hyvä asia, sillä se luo yhteiset suuntaviivat ja ohjeistukset. Ministeriöille kuuluvan työn katsotaan olevan ennemmin asiantuntemuksen tarjoamista siihen miten paikallistasolla tulisi toimia suurempia riskejä välttämällä ja strategiatason työtä. Myös taloudellisen tilanteen vuoksi tilanne on haastava, koska suuria rahavirtoja ei pystytä tällä hetkellä ministeriötasolta irrottamaan niin valtionhallinnon haastateltavat kokevat, että paikallistasolla pitäisi tapahtua priorisoinnissa muutoksia. Sillä niissä maissa, joissa rahaa on priorisoitu väkivaltaiseen ekstremismiin ja sen ennaltaehkäisemiseen, on myös onnistuttu saavuttamaan merkittäviä tuloksia.

Paikallistason haastateltavalla (H6) on samansuuntainen näkemys kuin muillakin haastateltavilla. Haastateltava kokee, että väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen koordinoituvastuun tulisi olla ministeriötasolla, mutta samanaikaisesti myös paikallistasolla. Julkishallinnon tasolla voidaan asioita nostaa esiin strategisen tason esimerkiksi koulutuksen kautta, mutta torjuntaa ei todellisuudessa voida tehdä ilman paikallistason toimijoita. Haastateltava H6 toteaa myös, että tällä hetkellä väkivaltaisen ekstremismin koordinoitupaikka sisäministeriössä ei ole väärä, mutta tämä ei tarkoita sitä, että se olisi automaattisesti oikea. Monia muitakin vaihtoehtoja voisi haastateltavan mukaan olla. Kuusi haastateltavista toteaa, että tällä hetkellä ennaltaehkäiseminen, sen muodostaminen sekä kehittäminen ovat pitkälti kuntien vastuulla. Haastateltavan H6 mukaan ennaltaehkäisemiseen voidaan vaikuttaa ministeriötasolta vain rajallisesti, esimerkiksi poliisin tulosohejauksella ja strategisilla ohjauksilla tai linjauksilla. Sisäministeriössä tehdään tulossopimus poliisihallituksen kanssa ja teoriassa voidaan määritellä, että jokaisessa poliisilaitoksessa on väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä vastaava päätoiminen henkilö. Haastateltava kokee muiden haastateltavien tavoin, että toiminnan toteuttaminen on paikallinen kysymys ja kuntakysymys. Se miten ennaltaehkäisemisen toiminta on kunnissa tai esimerkiksi poliisilaitoksilla todellisuudessa toteutettu, on kokonaan kiinni johtamisesta ja asioiden priorisoinneista. Tämän vuoksi ennaltaehkäiseminen on täysin kuntien itsehallinnollinen kysymys, johon ministeriötasolta ei voida vaikuttaa. Asian tilaa kuvaa hyvin alla oleva keskustelu Ankkurimallin toteuttamisesta

poliisilaitoksilla.

H6: Todellisuudessa poliisiyksiköt elävät omia elämiään. Poliisiyksiköiden ongelmana toisinaan on se, että on tulosohejaus, mutta ne elävät silti liian itsenäistä elämää. (Ankkurin) Vapaavalintainen suositus on monissa poliisiyksiköissä jäänyt kunnista kiinni se, mutta mä tään niinku tosi paljon poliisiyksiköitä myös, joissa on jäänyt (poliisiyksiköistä) kiinni se, että ei ole ankkurimallia viety eteenpäin. Jossa väkivaltainen ekstremismi voisi olla yksi osa-alue. [...] Siis ihan tahtokysymys. Jos mennään kunnalle ja markkinoidaan, että meillä on malli jolla pystytään vähentämään teidänkin työtä, niin kyllä kuntaihmiset siihen neuvottelujen jälkeen mukaan mielellään lähtee. Mutta, poliisiorganisaatiossa ei osata kovin hyvin tällaista dialogia, helposti hankalassa resurssitilanteessa reagoidaan vain siihen mitä tulee ja on pakko.

Haastateltava H6 jatkaa, että niissä kunnissa joissa on panostettu näihin kysymyksiin niin tulokset ovat myös näkyvissä. Ennaltaehkäisemisen kannalta tärkeäksi tekijäksi nousevat henkilöt, joilla on tietoa, taitoa ja aikaa viedä informaatiota eteenpäin systemaattisesti. Näkemyksen mukaan väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemistä pitäisi pystyä vahvistamaan jollakin keinoin kuntiin päin, mutta kunnallinen ohjaus on paljon heikompaa, koska kunnat ovat itsehallinnollisia. Täten kuntia ei voida resursoida suoraan vaan on toivottava, että he itse toimivat priorisoinneissaan toivottuun suuntaan. Haastateltava toteaa samaan hengenvetoon, että mietittäessä miten kuntatalous on kehittymässä niin aivan päinvastaiseen suuntaan ollaan todennäköisesti menossa. Haastateltava pohtiikin, että mikäli resursointia osoitettaisiin oikeasti tämänkaltaisen asian eteenpäin viemiseen, niin voitaisiin oikeastaan kysyä, että miksi meillä ei se (ennaltaehkäiseminen) jo ole nykyisissä rakenteissa? Haastateltava jatkaa, että Suomessa on sisäministeriön poliisiosasto ja poliisihallitus, jossa on vastuulliset ihmiset väkivaltaisen eskremismin ennaltaehkäisemistä toteuttamassa. Poliisihallinto on ottanut asioita eteenpäin, mutta jos muu yhteiskunta ei lähde mukaan niin tämä on vaikea asia lähteä viemään eteenpäin.

Toinen paikallistason haastateltava H7 kokee, että ennaltaehkäisemisen tulisi ensisijaisesti olla lähtöisin valtionhallinnosta, vaikka tällä hetkellä asia on lähinnä kuntien vastuulla. Myös haastateltava H5 katsoo, että asia on tällä hetkellä kuntien vastuulla.

H7: Tämä ongelmahan ei tule vähenemään tästä maasta, nyt tämä turvapaikanhakijoihin liittyen, koska se on nähtävissä nämä iskut näihin ja vastamielenosoitukset näitä turvapaikanhakijoita kohtaan, ja mitä siellä on mukana tullut. Eikä tämä taloustilanne

helpota niin sehän vain lisää sitä mahdollisuutta, että näitä ääriryhmiä tulee lisää ja sitä kautta väkivaltaista ekstremismia. Niin kyllähän tämä olisi tärkeä asia ottaa, ja eihän tässä asiassa voida edetä niinku kunnat edellä. (...) Onhan se pitkälle kuntien vastuulla tällä hetkellä viedä eteenpäin ja kehittää tätä, mutta se ei niin kun mun mielestä niin mene, koska jos me halutaan saada se varmuudella toimimaan, niin kyllä tämän pitää olla valtiojohtoista ja sieltä määrättyä. Ja silloin se tarkoittaa sitä, että kaikkien ministeriöiden pitää olla (sitoutuneesti) yhteistyössä tässä. Kyllä sitä kuntaakin voidaan määrätä lailla, ja kyllä kunnat silloin liikahtaa.

H5: Käytännössä vastuu on jo kunnilla, mutta kunnilta on tullut kritiikkiä, että ohjeistettuja ryhmiä ja yhteistoimintaryhmiä on vähän liikaakin. Ei kerkiä muuta tehdä kuin istua niissä. Se ei ehkä ole ratkaisu tähän kuitenkaan. Tietysti fiksu kunta tai alue hoitaa ennaltaehkäisemisen itse niin, että se toimii. Ei siihen tarvita mitään ohjeistusta mistään ja heillä on kaikki valtuudet se tehdä. Mutta kun se ei toimi välttämättä suinkaan niin kuin sen pitäisi. Niin sitten valtionhallinnon tasolta joudutaan ohjaamaan. Siitähän se usein on kiinni. Yleensä on joku ongelma ja sitä yritetään sitten ratkaista.

Myös haastateltavan H3 näkemys tukee muiden haastateltavien käsitystä ennaltaehkäisemisestä ja sen olemisesta kuntien vastuulla tällä hetkellä. H3 kokee, että väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisessä yksinäiset toimijat (Lone Actors) ja niiden ennaltaehkäiseminen on täysin paikallisten toimijoiden vastuulla. Hänen mukaansa paikallistasolla on toimintavastuu ja sisäministeriöllä huolehditaan siitä, että paikallistasolla on olemassa tarvittavat rakenteet ja edellytykset, jotta siellä pystytään toteuttamaan ja ylläpitämään ennaltaehkäisytyötä.

H3: Jos on jotain paikallisia toimintoja niin kyllähän ne jostakin rahoitetaan tänäkin päivänä. Jos ne ovat kuntien toimintoja niin kyllähän ne rahoituksen saa, eks nii.. ja valtio osallistuu valtion avustusten kautta niin kaikkeen kunnan toiminnan rahoitukseen. Tosiaan siinä voi olla monia kanavia millä tällaiset toiminnot on rahoitettu. [...] Poliisilaitosten osalta uusien toimintojen kohdalla täytyy nähdä poliisilaitoksilla, että on tarve ja motivaatio (Ankkurin) käyttöönottoon. Kai se on inhimillistä, että monesti ei niitä saada näin naps, toteutumaan. Pikkuhiljaa ne laitokset herää, että tää on tärkeätä. Ja tietysti tässä tapauksessa nii tärkeä on poliisihallituksen huolehtia ja heidän tehtävä on huolehtia siitä, että ne poliisilaitokset toimii niin kuin on sovittu ja velvoitettu. [...] Siinä (ennaltaehkäisemisessä) pitää olla myös muita tahoja mukana (kuin ministeriö ja poliisi) ihan ehdottomasti. Ja varmaan kuntataso tai se joka ylipäänsä tällaisista asioista

huolehtii tällä hetkellä niin on kunnat aika pitkälle, niin pitää olla mukana.

Paikallistason haastateltava H7 kokee, että paikallisen tason yhteistyöverkoston toimintaa ei ole ministeriötasolta tuettu ja kansallinen ennaltaehkäisemisen yhteistyötoiminta on täysin irrallista paikallisesta toiminnasta. Haastateltava katsoo, että mikäli tarvittavia toimijoita halutaan sitouttaa ennaltaehkäisemiseen niin ennaltaehkäisemiseen liittyvän toiminnan, tiedon vaihdon ja osapuolien kuuntelemisen tulisi olla vastavuoroista. Avoimuuden tärkeyttä ennaltaehkäisemisessä tukee myös haastateltavan H5 näkemys onnistuneesta ennaltaehkäisemisestä tilanteessa, jossa tukea ennaltaehkäisemiseen haetaan järjestötasolta.

H5: Järjestövetoinen ennaltaehkäiseminen tulee varmasti kasvamaan, kun julkiset varat vähenee kokoajan. Mut se, että julkinen toimija on kuitenkin aina julkinen toimija, et on paljon tehtäviä joita ei voi ulkoistaa järjestöille. Mitä voi niin tottakai (...) varmaan tää on tuleva trendi. Mutta sillä on tietyt rajansa, että se ei voi olla mikään yleisratkaisu kaikkiiin meidän ongelmiin. Ja sitä paitsi meidän järjestöt on julkisesti rahoitettuja hyvin paljon, että sekin on vähän veteen piirretty viiva (...) Ennaltaehkäisemisen onnistumiseksi on hirveän tärkeätä, että toiminta on avointa. Kaiken hallinnan, toiminnan ja motiivin pitää olla avointa, niin silloin se on terve yhteiskunta. Kaikille toimijoille on oltava selvää, että mistä on kyse. Muuten se (ennaltaehkäiseminen) ei ole ehkä ohjattavissa ja koordinoitavissa loppuun asti parhaalla mahdollisella tavalla.

Aina kuntatasolla ei myöskään ole ollut selvää se, miten ennaltaehkäisemistä viedään suunnitelmallisesti eteenpäin kansallisella tasolla. Esimerkiksi aina ei ole ollut selvää miten ennaltaehkäisemisen kanssa edetään ministeriötasolla vertikaalisesti tai kuinka asiaa viedään ministeriötasolta eteenpäin paikallistasolle. Tämän lisäksi koetaan, että tiedon jakaminen aiheesta, esimerkiksi koulutusten muodossa on keskittynyt hyvin rajatulle ryhmälle ja lähinnä pääkaupunkiseudulle. Osittain tämän vuoksi katsotaan, että kansallisen tason toiminnasta puuttuu avoimuus, joka puolestaan vaikuttaa sitoutuvuuteen.

H7: Jos pitää olla on yhteistyöryhmiä, niin niille pitää olla mielekkäitä tehtäviä ja jakaa sitä tietoa. Kenelläkään ei mielenkiinto pysy muuten yllä. Ei kukaan tätä nykyä tule kahvia kokouksiin juomaan, kun kaikilla on niin paljon muutakin tekemistä.

Haastateltava H3 kertoo, että poikkihallinnollisia tahoja saadaan osallistettua mukaan väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen esimerkiksi sisäisen turvallisuuden ohjelman kautta. Ohjelma

on valtionneuvoston hyväksymä periaatepäätös, joten se sitoo ohjelmaan nimettyjä tahoja. Haastateltava katsoo, että tällöin ministeriöt ovat sitoutuneet viemään asiaa eteenpäin, jokainen omalla tahollaan. Aihe liittyy monen viranomaisen toimintakenttään, joten kaikkien relevanttien tahojen tulee olla mukana toiminnassa. Kysymykseen tarvittavien tahojen mukaan saamisesta ja sitoutumisesta ennaltaehkäisemiseen haastateltavat kokevat, että niin henkilökemiat kuin yhteistyötoiminnan tiedon jakamisen tavat vaikuttavat sitoutumiseen. Haastateltavan H3 kokee, että kaikessa toiminnassa on aina se joku yksittäinen ihminen, jonka suhtautumisella on merkittävä merkitys aiheen kannalta. Täten yksi henkilö voi nousta asiaa eteenpäin vieväksi tekijäksi tai riskitekijäksi toiminnan onnistumisen kannalta, jolloin on hyvä saada organisaatio kokonaisuudessaan sitoutumaan asiaan esimerkiksi ohjelmiin nimettyjen vastuutahojen kautta. Tällöin yksittäiset henkilöt eivät nouse suuriksi riskitekijöiksi, vaan aihe ja siihen liittyvä toiminta on laajemmin hyväksytty ja näin pystytään tarkistamaan, että asiat etenevät. Myös haastateltava H5 kokee, että sitoutumisongelmat saattavat toisinaan johtua henkilökemioista erilaisissa yhteistyöryhmissä.

H5: Se on niin ikävää aina tämmösessä yhteistekemisessä, että se on hirveen niinkun, että henkilökemiatkin siihen vaikuttaa, jollakin alueella on loistavia käytäntöjä ja ei oo mitään ongelmaa ja jollakin toisella taas sitten tuntuu, että ei mikään onnistu. Siellä saattaa olla ihan muutamakin toimija joka ei koe sitä tarpeellisena ja ei satsaa siihen, niin sittenhän se toiminta ei onnistu. Ei sitä voi kukaan yksin tehdä. Joten ilman muuta se avain on siellä paikallisilla ja alueellisilla tasoilla. Mut se, että kun lainsäädäntöä kuitenkin valtakunnantasolla tehdään ja ylemmälläkin tasolla EU:ssa, niin kyllähän se on välttämätöntä, että myös näillä tasoilla se koordinaatio pelaa. (...) se ei saa olla ristiriidassa keskenään.

5.6 Tulokset

Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen tulisi olla valtionhallinnosta lähtöisin olevaa toimintaa ja tämän hetkinen koordinoituvastuu on oikeassa paikassa sisäministeriössä. Samalla tiedostetaan, että tällä hetkellä ennaltaehkäiseminen on kuntien vastuulla ja tähän asetelmaan kiteytyvät aineiston tärkeimmät tulokset, jotka voidaan jakaa laajemmin tarkasteltuna kahteen kysymykseen: Kenelle vastuu väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä kuuluu sekä miksi tarvittavat toimijat eivät ole sitoutuneita ennaltaehkäisemiseen? Nämä kysymykset pitävät sisällään joukon muita aineistosta esiin nousevia

ongelmakohtia liittyen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen rakenteisiin, niiden organisointiin sekä johtamiseen. Ongelmakohdat ovat ennaltaehkäisemisen ydin ongelmia Suomessa tällä hetkellä, kun tarkastelunäkökulmana ovat ennaltaehkäisemisen kansalliset sekä paikalliset hallinnontahot. Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta, että väkivaltaisen ekstremismin uhkakuvasta ei tällä hetkellä ole yhtenäistä yhteiskunnallista näkemystä. Radikalisoitumisprosessiin liittyvän taustoituksen ja kerättyjen tutkimushaastattelujen valossa on myös selvää, että niin päätös- kuin toimintavastuu väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyssä kuuluisi monelle eri hallinnonalalle sekä niiden alaisille toimijaryhmille. Kuitenkin tutkimushaastattelujen perusteella voidaan todeta, että tällä hetkellä vastuuta eivät kaikki tarpeelliset hallinnonalat ole ottaneet ja syitä tähän nähdään olevan monia, esimerkiksi valtiontalous, kuntien kasvavat resurssiongelmat, tehtävien hallinnonalakohtainen priorisointi, tarvittavien toimijoiden liian suuret toimialueet ja työtehtävien suuri määrä sekä syvemmän tiedon puute aihealueesta ja sen todellisista syistä. Esitetyistä syistä suurin ongelma kohta ennaltaehkäisemisen ja sen kehittymisen taustalla vaikuttaisi olevan negatiiviset asenteet, jotka puolestaan johtuvat syvemmästä tiedon puutteesta aihealueella eri hallinnonalojen toimijoiden keskuudessa sekä olemassa olevien tehtävien erilaisesta priorisoinnista eri hallinnonalueilla. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen ei koeta olevan tämän hetkisten tehtävien priorisoinnin kärkipäässä, joten sen toteuttamiseen ei saada siten riittävästi varoja eikä siihen myöskään tällöin sitouduta riittävästi. Vaikka ennaltaehkäiseminen koettaisiin tärkeäksi tehtäväalueeksi, sen ei nähdä kuuluvan osaksi oman hallinnonalan toimintakenttää kuin välillisesti. Osasyynä erilaisille priorisoinneille koetaan olevan monia, mutta taloudelliset syyt nousevat esille kaikkien haastateltavien kohdalla.

Tarkasteltaessa ennaltaehkäisemiseen vaikuttavien seikkojen jakautumista kansalliselle hallinnontasolle ja paikalliselle hallinnontasolle voidaan todeta, että kaikki yllä esitetyt ongelmat vaikuttavat merkittävästi ennaltaehkäisemiseen ja erityisesti sen kehittämiseen niin kansallisessa kuin paikallisessa toiminnassa. Kansallisen hallinnontason ennaltaehkäiseminen on paikallistason näkökulmasta katsottuna liian suljettua, henkilöitynyttä ja erittäin keskitettyä toimintaa, jota johdetaan ja tuotetaan lähinnä Helsingin alueelta käsin. Myös käytettävissä olevien ennaltaehkäisemisen yhteistyöverkoston rakenne ja toimintamuodot (paikallisen ja kansallisen tason kesken) koetaan riittämättömiksi suhteessa tämän hetkiseen paikallistason tarpeeseen. Tällä tarkoitetaan muuan muassa ilmiöön ja ennaltaehkäisemiseen liittyvää koulutusta, tiedon jakamista ja kuntaliitosten myötä kuntien muuttuneiden aluerakenteiden, hallintorakenteiden, toimijoiden tehtäväalueiden ja käytössä olevien resurssien todellista huomioimista myös kansallisella hallinnontasolla.

Tehtävien priorisoinnin ja taloudellisten syiden jälkeen, ennaltaehkäisemiseen tarvittavien toimijoiden sitoutuminen nousee aineistosta esille kolmantena ennaltaehkäisemiseen liittyvänä ongelmana niin kansallisella kuin paikallisella hallinnontasolla. Tärkein tekijä onnistuneen ennaltaehkäisemisen taustalla koetaan olevan yhteistyöryhmien henkilöiden motivoituminen ja todellinen kiinnostus aiheeseen. Siten ennaltaehkäisemisen työryhmiin paikallisesti sekä kansallisesti liittyä erityinen ongelma: Ennaltaehkäisemisen erilaisissa yhteistyöryhmissä niin kansallisella kuin paikallisella tasolla saattaa olla edustettuna tehtäväalueensa mukainen toimija, mutta hän pitää aihetta ja sen kehittämistä tarpeettomana tai tehtäväalueelta olennainen toimija on sivuutettu yhteistyöryhmästä kiinnostuksen puutteen vuoksi ja hänen tilallaan yhteistyöryhmissä on tehtäväalueen ulkopuolinen toimija, jolla on kiinnostusta tai kokemusta työnkuvansa kautta aihealueesta. Onko siis valtionhallinnontasolla osattu rakentaa oikeanlaisia organisaatioverkostoja, jotta asia saadaan vietyä tehokkaasti eteenpäin ja ylin johto sitoutettua asiaan niin valtionhallinnossa kuin paikallishallinnossa?

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä esitettiin, että väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen ydin ongelmia ovat kysymykset: Kenelle vastuu väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä kuuluu sekä miksi tarvittavat toimijat eivät ole sitoutuneet ennaltaehkäisemiseen? Näiden ongelmien valossa tutkimuksen viimeisessä luvussa pohditaan miksi ja miten juuri nämä kysymykset ovat keskeisimpiä ongelmia ennaltaehkäisemisen kehittämisessä ja miten asenteet, tehtävien priorisointi sekä moniviranomaisyhteistyö vaikuttavat ennaltaehkäisemisen kehittämiseen. Luvun lopuksi arvioidaan tutkimusta ja sen yhteiskunnallista hyötyä, jotka määrittyvät tutkijan tekemien valintojen kautta. Samalla tuodaan esille lähteisiin liittyvää kritiikkiä sekä pohditaan millainen vaikutus on ollut sillä, että tutkimuksen aikana tutkija on työskennellyt Tampereen kaupungin konsernihallinnossa, jossa hänen toimenkuvaansa kuului muuan muassa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviä työtehtäviä.

6.1 Kenelle koppi kuuluu?

Tutkimusaineiston valossa voidaan, että väkivaltainen ekstremismi ilmiönä, aiheena sekä ongelmana koskettaa kaikkia yhteiskunnan sektoreita ja toimijoita. Väkivaltaisen ekstremismin taustalla olevien syiden monitahoisuus ja väkivaltaiseen ekstremismiin tukeutuvien yksilöiden ns. moniongelmaisuus tekevät ilmiön ennaltaehkäisemisestä haastavaa ja tämän vuoksi sen tulisi perustua suunnitelmalliseen, mutta joustavaan moniviranomaisyhteistyöhön. Moniviranomaisyhteistyön lisäksi ennaltaehkäisemisen onnistumista määrittäviksi tekijöiksi nousevat väkivaltaisten ekstremistien arkielämän sosiaaliset suhteet kuten esimerkiksi perhe ystävät, sukulaiset, naapurit, harrastukset tai muut ekstremisteistä välittävät yksilöt tai ryhmät. Tällöin ennaltaehkäisytyön toimijoihin kuuluvat tai tulisi kuulua kaikkien sektorien ja tahojen toimijat aina poliitikoista ja päättäjistä, viranomaisiin, perheisiin, ystäviin tai muihin sidosryhmiin. Yksikään hallinnontaho, sektori, ryhmä tai toimija ei siten pysty yksistään integroimaan ennaltaehkäisemistä osaksi Suomen pysyviä kulttuurillisia tai hallinnollisia rakenteita, puhumatta arjessa elävien yksilöiden sitouttamisesta ennaltaehkäisyyn. Suurin ongelma tutkimusaineiston valossa näyttäisi olevan se, että eri hallinnonaloilla ei haluta ottaa omalle alalle kuuluvaa vastuuta ennaltaehkäisemisestä. Vaikka vastuuta otettaisiin, niin ongelmaksi muodostuu kaikkien ennaltaehkäisemiseen tarvittavien toimijoiden sitoutuminen ennaltaehkäisemisen kehittämiseen.

H5: Kun, nyt on ongelma (väkivaltainen ekstremismi), jossa on moniongelmaisia

tapauksia niin kukan viranomaisen ei oikein tiedä, että kenelle asiankokonaisvaltainen hoitaminen kuuluu, kun se kuuluu tietysti kaikille samaan aikaan. Niin tulee äkkiä tilanne, että kukaan ei halua ottaa koppia, vaikka parhaansa yrittää.

Tällä hetkellä sisäministeriöllä on koordinointi vastuu väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisestä Suomessa ja sisäministeriön haastateltavan H2 mukaan ennaltaehkäiseminen liittyy monen viranomaisen toimintakenttään ja kaikkien relevanttien tahojen tulee olla mukana toiminnassa. Haastateltava katsoo, että merkittävänä toimijana ja vaikuttajana Suomessa väkivaltaisen ekstremismin alueella on suojelupoliisi, joka vuoden 2016 alusta siirtyi poliisihallituksen alaisuudesta sisäministeriön alaisuuteen. Väkivaltaisen ekstremismin koordinoitavuus tai painopiste ei haastateltavan mukaan muutoksen myötä muutu, mutta mahdollisena riskinä voi olla paikallispoliisin ja suojelupoliisin riittämätön yhteistyö.

Kuten aiemmin jo todettiin, aineistoon oli tarkoitus kerätä haastatteluita myös sisäministeriön maahanmuutto- osastolta sekä opetus- ja elinkeinoministeriöltä, mutta nämä tahot jäivät puuttumaan toistuvista yrityksistä huolimatta. Tahojen puuttuminen vaikuttaa väistämättä tutkimustuloksen syvyyteen, koska kyseessä on kokonaismäärältään melko pieni otanta. Toisaalta näiden tahojen puuttuminen mukaillee myös aineistosta esiin nousevia havaintoja liittyen asenteisiin aihealueella, ilmiöstä sekä väkivaltaisen ekstremismin parissa tehtävästä ennaltaehkäisevästä moniviranomaistyöstä. Asiaa kuvaa tarkemmin myös sisäministeriön maahanmuutto-osaston (MMO) kanssa käyty sähköpostikeskustelu syksyllä 2015.

T: Hei, tutkimuksen aiheena on väkivaltaisen ekstremismin torjunnan haasteet Suomessa. Koska edustatte väkivaltaisen ekstremismin vastaisen toiminnan kannalta keskeiseksi määriteltyä hallinnon alaa, olisin kiinnostunut kuulemaan näkemyksiänne väkivaltaisen ekstremismin ja sen torjunnan nykytilasta, toimintaan liittyvistä haasteista ja siitä, mitä tulevaisuudessa pitäisi mielestänne tehdä. Haastattelu on mahdollista antaa anonymyminä ja käytetyt kohdat tullaan näyttämään teille ennen tutkimuksen julkaisua. Koska näkemyksenne ovat tutkimustyöni kannalta erittäin arvokkaita, toivon, että teillä olisi aikaa haastattelun antamiseen. Haastattelu kestää maksimissaan kaksi tuntia.

MMO: Maahanmuutto-osastolla ei tähän oikeastaan ole annettavaa ellei sitten halua keskustella esim. siitä miten estettäisiin henkilöitä matkustamasta kriisialueille taisteluihin osallistumista varten. Kaikki ennalta estävä työ ym. kuuluu poliisille ja

muille viranomaisille.

T: Olisin kiinnostunut nimenomaan keskustelemaan näkemyksistä, jotka vaikuttavat maahanmuuttajien elämään Suomessa esim. kuinka estettäisiin henkilöitä matkustamasta kriisialueille taisteluihin osallistumista varten ja miten taistelualueelta palaavia maahanmuuttajia voitaisiin auttaa.

MMO: Sisäministeriö on esittänyt oikeusministeriölle, että YK:n tai EU:n terroristijärjestöksi luokitteleman organisaation toimintaan osallistuminen kriminalisoitaisiin. Tämä on kirjattu myös uuden hallituksemme hallitusohjelmaan. Tämän jälkeen olisi mahdollista puuttua muiden kuin Suomen kansalaisten matkustamiseen kriisialueelle siten, että olisi mahdollista harkita oleskeluluvan peruuttamista ja maahantulokiellon määräämistä ulkomailla oleskelevalle, tällaiseen kriminalisoituun tekoon syyllistyvälle. Jos tällainen henkilö olisi palannut Suomeen, niin hänet laitettaisiin täällä rikosoikeudelliseen vastuuseen ja sen pohjalta harkittaisiin oleskeluluvan peruuttamista ja henkilön karkottamista. Mahdolliset avustamistoimet taas eivät kuulu maahanmuutto-osaston toimialaan. Tämän enempää en pysty haastattelussa sanomaan.

Kun oman hallinnonalan vastuuta ennaltaehkäisemisessä ei hahmoteta, syntyy helposti ajatusmalli, jossa väkivaltaisen ekstremismin ja sen ennaltaehkäisemisen katsotaan kuuluvan osaksi muiden hallinnonalojen pääasiallista toimintaa. Erityisen ongelmalliseksi ajatusmalli muodostuu silloin, kun suurin osa hallinnonalojen asianmukaisista toimijoista ei näe tai ymmärrä omaa vastuutaan aihealueella, koska heillä ei ole syvempää käsitystä ilmiöstä ja sen taustalla olevista syistä. Tämän vuoksi he odottavat muiden, relevantimpien tahojen ottavan vastuun ja toimivan ennaltaehkäisemisen hyväksi ja näin ollen monet hallinnontahot eivät sitoudu ottamaan vastuuta tai toimimaan ennaltaehkäisemisen kehittämiseksi. Tätä tukee myös se, että tutkimuksen seitsemästä haastateltavasta kuusi toteaa heti haastattelun alussa, että ei ole täysin relevantti toimija osallistumaan haastatteluun. Jokainen ministeriö on kuitenkin itse ohjannut haastattelukutsun aiheeseen nähden parhaimmaksi katsomalleen toimijalle ja paikalliset toimijat tutkija on valinnut haastatteluun heidän työpositioon ja työhistoriaan liittyvän toimenkuvan ja vastualueen perusteella. Haastatteluiden jälkeen seitsemästä haastateltavasta neljä toteaa, että he tiesivät sittenkin aiheesta enemmän kuin itse aluksi uskoivat ja ovat oikeita vastuutahoja ennaltaehkäisemisen aihealueella. Kaksi haastateltavista on edelleen sitä mieltä, että toimivat asian puitteissa vain välillisesti ja yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että hänellä ei ole minkäänlaista

vastuualuetta väkivaltaisen ekstemismin ennaltaehkäisemisessä. Kaikki haastateltavista toteavat, että väkivaltaisen ekstemismin kansallinen koordinoiminen on tällä hetkellä oikeassa paikassa sisäministeriössä, mutta muitakin tehtävään sopivia koordinoitahoja voisivat olla esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö tai opetus- ja kulttuuriministeriö. Tärkeää siis olisi, että oikeat hallinnonalat ja niiden toimijat saataisiin näkemään oma linkittyminen ja toimintavastuu väkivaltaisen ekstemismin aihealueella ja siten sitoutumaan pitkäjänteisesti ennaltaehkäisemisen kehittämiseen.

6.2 Yhteistyöverkostojen rakenne ja sitoutuminen ennaltaehkäisemiseen

Väkivaltaisen ekstemismin määritelmä tuntuu Suomessa olevan erittäin kiteytetty ja yksinkertaistettu: *”Väkivaltaisella ekstemismillä tarkoitetaan sitä, että väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen.”* (Suojelupoliisi 2014) Yksinkertaistetusti sisäministeriön julkaiseman määritelmän mukaan väkivaltaiseen ekstemismiin liittyy siis kolme asiaa: Väkivaltainen toiminta, aatemaailma ja toiminnan oikeuttaminen. Väkivaltaisen ekstemismin määritelmä eroaa merkitysisällöltään eri maiden välillä. Jokaisen maan historia, kulttuuriset tavat ja yhteiskunnan poliittiset rakenteet siten määrittävät väkivaltaisen ekstemismin saamia toimintamuotoja ja asiasisältöä. Mikä on kriminalisoitua toimintaa, miten yhteiskunta käsittelee syrjäytymistä ja ennaltaehkäisemistä, millaisia ääriatteita yhteiskunnassa esiintyy ja minkä vuoksi, onko yhteiskunnassa jo valmiiksi sisään rakennettuna palvelumalli, jossa tehdään moniviranomaisyhteistyötä? Esimerkiksi kaikissa Pohjoismaissa ei ajatella ekstemismin tarkoittavan tai pitävän sisällään samoja toimintamuotoja kuin Suomessa. Ruotsi, Norja ja Tanska eivät luokittele ns. yksinäisten toimijoiden kuuluvan väkivaltaiseen ekstemismiin toisin kuin Suomessa on luokiteltu. Ennaltaehkäisemiselle näyttäisi kuitenkin olevan olennaisinta se, että väkivaltaisen ekstemismin torjunnassa ei painoteta vain yhdenlaista oikeaa tapaa, vaan jokainen yhteiskunta tarvitsee omanlaisensa mallin onnistuakseen. Tämä on ymmärrettävää, koska jokainen yhteiskunta on jo olemassa oleva omanlaisensa verkosto, jossa käytetään kullekin yhteiskunnalle ominaisia toiminnantapoja. Tutkimuksen ensimmäisissä luvuissa esitettiin, että väkivaltaisen ekstemismin taustalla olevat syyt ovat useimmiten yhteiskunnallisia kuten syrjäytyminen, huono koulutus, työttömyys, epäonnistunut kotoutus, syrjintä, kuuluminen vähemmistö ryhmiin, poliittinen tyytymättömyys tai vähäiset sosiaaliset verkostot, mutta näiden lisäksi väkivallan taustalla voi olla vielä yksilöllisiä taustatekijöitä kuten väkivaltaisuuden kokeminen poiketen valtavirran käsityksestä, toleranssi väkivaltaa kohtaan, kuulumattomuuden tunne, viharikoksen uhri, ihmisviha tai mielenterveydelliset ongelmat. Väkivaltaisen ekstemismin taustasyöt siten syntyvät

ja kehittyvät jokaisen yhteiskunnan omista lähtökohdista käsin ja näin ollen jokaisella yhteiskunnalla on siten jo olemassa yhteiskuntaan valmiiksi integroidut verkostot ennaltaehkäistä näitä taustasyitä.

Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta, että väkivaltainen ekstremismi ei näyttäyty ongelmalla, joka olisi vähenemässä. Päinvastoin! Yhteiskunnat ja ihmisryhmät eivät tule koskaan olemaan riittävän heterogeenisiä ja sosiaalisesti hyvin voivia, jotta väkivaltainen ekstremismi vähenisi mittakaavaan, jossa sitä ei tarvitsisi huomioida. Ovathan esktrismi, ääriajattelu ja radikalisoituminen ilman väkivaltaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen positiivisia muotoja, joita tarvitsemme kehittääksemme elinolojamme eteenpäin. Kaikki ekstremismi ei siten ole väkivaltaista, vaan jopa toivottavaa toimintaa, mutta olennaista on kyetä erottelemaan ja ohjaamaan väkivaltaiset toimijat tai ryhmittymät riittävän ajoissa oikeiden ja riittävien palveluiden äärelle. Tämä puolestaan on tehtävä joka ei tule onnistumaan ilman, että kaikki tarvittavat paikalliset ja valtiolliset toimijat osallistuvat ja sitoutuvat ennaltaehkäisemiseen koko Suomen laajuisesti ja näitä toimijoita tulee pelkän kuulemisen lisäksi myös kuunnella ja ymmärtää. Vain paikallistason toimijoilla on todellinen tieto paikallisalueiden tilannekuvasta, käytössä olevista todellisista resursseista, kiinnostuneista toimijoista ja heidän tehtävälalueistaan. On myös oleellista, että yhteistyöryhmiä niin kansallisia kuin paikallisia kehitettäisiin avoimesti ja yhteistyössä otettaisiin huomioon eri toimialueisiin liittyvät rajoitukset esimerkiksi termistön käyttö, toimivaltakysymykset, resursointi, koulutus, aluerakenteiden erot ja jo käytössä olevat toiminnot. Tällä voitaisiin siten välttää liian keskitetty, henkilöitynyt, suljettu ja sitoutumaton toiminta.

Tutkimusaineiston valossa voidaan myös todeta, että suurimmaksi ongelmaksi ennaltaehkäisemisen kehittämisessä nousevat tarvittavien ja toimenkuvan mukaisten tahojen sekä toimijoiden sitoutumattomuus ennaltaehkäisevään yhteistyötoimintaan. Sitoutumattomuuteen yhtenä syynä vaikuttaa olevan taloudellisten varojen riittämättömyys niin paikallisella kuin kansallisella hallinnontasolla. Tehtävien resursointi ohjaa ja määrittelee tehtävien priorisoinnista, toimijoiden työtehtävien määrää ja toimenkuva-alueen laajuutta. Tehtävien priorisointi ja toimijoiden työtehtävien määrä puolestaan määrittelevät asenteita väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyen. Osittain näiden seikkojen vuoksi erilaisiin ennaltaehkäisemisen yhteistyöverkostoihin ja -ryhmiin osallistuminen ei ole säännöllistä. Kuitenkin yhteiskunnan pysyviin rakenteisiin saakka integroidun ennaltaehkäisemisen kannalta oleellista on, että toiminnan kehittämisessä ovat mukana tahot sekä toimijat, jotka näkevät aiheen tarpeelliseksi, ovat kiinnostuneita kehittämään sitä eteenpäin ja ovat toimenkuvaltaan määritettyjä toimijoita omalla

hallinnonalallaan. Tutkimusaineiston valossa voidaan pohtia, että mikäli paikallisen tason tai kansallisen tason tarvittavat ja toimenkuvaltaan määritetyt toimijat eivät ole sitoutuneesti mukana kehittämässä ennaltaehkäisemisen rakenteita, niin voidaanko yhteistyötoimintaa kehittää sellaisten toimijoiden varassa, joilla on intressejä ja halua kehittää aihetta omalla toimialueellaan, mutta eivät ole toimenkuvaltaan määritettyjä vastamaan aihealueen kehittämisestä? Tällöin tärkeäksi huomioon otettavaksi seikaksi nousevat hallinnollisille rakenteille ominaiset toimintaketjut ja vallan hierarkiat. Kykeneekö suomalainen hallintorakenne paikallisella ja valtiollisella tasolla joustavaan moniviranomaisyhteistyöhön, jossa kunkin toimijan omakohtaiset tehtävärajat hälvenevät ja pitäisi astua ns. myös muiden viranomaisten toimialueille?

Tutkimusten mukaan jo nelivuotiaasta voidaan nähdä onko hän syrjäytymisvaarassa (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007). Myös suojelupoliisi on päätenyt siihen, että suurin hyöty ennaltaehkäisemisessä saavutetaan sen toteutuessa varhaisessa vaiheessa.

Väkivaltaista ääriajattelua esiintyy useimmin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Näihin ikäryhmiin kuuluvista suurin osa opiskelee ja viettää siten suuren osan ajastaan jossakin oppilaitoksessa. On siis todennäköistä, että yhteiskunnassa esiintyvää väkivaltaista ääriajattelua voi havaita juuri oppilaitoksissa. Ilmiöiden ennaltaehkäisy on tehokkaampaa silloin, kun sitä tehdään niissä ympäristöissä, joissa radikalisoitunut tai radikalisoitumisvaarassa oleva elää ja toimii. (Suojelupoliisi 2015a.)

Varhaisen vaiheen ennaltaehkäisemisen näkökulmasta voidaan pohtia, että mikäli huoli lapsen tai nuoren mahdollisesta syrjäytymisestä herää, niin pystyvätkö esimerkiksi lastentarhanopettajat tai kouluopettajat ohjaamaan lasten ja nuorten asioita myös opetustoiminnan lisäksi ikään kuin jatkaen toimialuettaan perheiden kanssa tehtävään sosiaaliseen yhteistyöhön? Riittävätkö opettajien intressit, voimavarat, resurssit ja toimialueiden rajat tämänkaltaiseen ennaltaehkäisemiseen? Vai pitäisikö opetusjärjestelmään lisätä väkivaltaan tai syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin ja nuoriin erikoistuneita sosiaalityöntekijöitä, psykologeja tai kuraattoreita? Kuten tutkimuksen aineistossa todettiin, poliisi on tällä hetkellä ainut operatiivinen toimija, jolla on todellista toimivaltaa aihealueella. Mikäli halutaan välttää poliisilähtöisyys ja sen korostaminen ennaltaehkäisemisessä, on keskityttävä paikallistason ennaltaehkäisevään toimintaan yhä varhaisemmassa vaiheessa, eli tilanteisiin joissa poliisia ei vielä tarvita. Todellisuus kuitenkin osoittaa, että kuntien resurssit ovat pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta menossa huonompaan suuntaan ja tämän vuoksi resursseja olisi siten ensiksi kohdennettava paikallistasolle ennen kuin rakennemuutoksia olisi mahdollista tehdä.

6.3 Tutkimuksen arviointia

Tutkimuksessa on monia kohtia joissa huomio kiinnittyy tutkijan tekemiin valintoihin, jotka puolestaan vaikuttavat tutkimuksen tulkintaan ja siitä saatavaan yhteiskunnalliseen hyötyyn. Näistä hyvänä esimerkkinä ovat haastatteluaineiston koko, sen rajausta hallinnollisiin toimijoihin sekä tutkimuksessa käytettyjen muiden lähteiden tieteellisyys. Ensinnäkin tutkimusaineiston koko on erittäin pieni suhteessa tutkittavaan ilmiöön ja sen toimija kenttään Suomessa. Tutkimusaineiston kokoa ja rajausta ovat ohjanneet sellaiset poliittiset seikat ja käytännön toimet kuten, esimerkiksi mitkä ministeriöt on määritelty kansallisessa toimenpideohjelmassa vastuutahoiksi, millaista tietoa aiheesta voidaan antaa muiden kuin viranomaisten käyttöön ja millaista tietoa aiheesta on jo tuotettu ja kuka sen on tuottanut. Tutkimusnäkökulman rajaaminen ainoastaan hallinnollisiin toimijoihin oli täten tarpeellinen, mutta valittu asetelma kaventaa ja yksipuolistaa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen rakenteiden tarkastelu, sillä aihealueen toinen osapuoli (väkivaltaiset ekstremistit) jää täysin huomiotta. Väkivaltaisten ekstremistien rajaaminen ulos tutkimusaineistosta saattaa vinouttaa tutkimustulosta, sillä hallinnolliset toimijat eivät tee päätöksiä yhteiskunnallisessa tyhjiössä, vaan omalla tavallaan keskustellen yhteiskunnallisten toimijoiden ja palvelua tarvitsevien yksilöiden kanssa. Täten myös ekstremistit itse vaikuttavat ennaltaehkäisemiseen ja sen rakenteeseen Suomessa, esimerkiksi tarvittavien palveluiden, niiden määrän ja toteutuksen suhteen. On melko tehotonta toteuttaa kansallisia toimenpideohjelmiä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi, mikäli niille ei ole tarvetta tai mikäli tarjottavat palvelut eivät vastaa palvelua tarvitsevien tarpeita. Siten tätä tutkimusta voisi tulevaisuudessa hyödyntää syventämällä sen aineisto koskettamaan myös väkivaltaisia ekstremistejä tai srjätmisvaarassa olevialapsia ja nuoria, esimerkiksi vankilasta vapautuviin henkilöihin, väkivallalla oirehtiviin nuoriin tai kunnan antaman ennaltaehkäisevän perhetyön tai sosiaalityön nuoriin asiakkaisiin. Yhtenä tarkastelukulmana voisi olla kysymys: Vastaavatko tämän hetkiset ennaltaehkäisemisen rakenteet ja toiminta palveluiden tuottajien ja palvelua tarvitsevien näkemyksiä väkivaltaisen ekstremismin tehokkaasta ennaltaehkäisemisestä? Siten voitaisiin kasvattaa edelleen tämän tutkimuksen tuottamaa yhteiskunnallista hyötyä väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen kehittämiseksi.

Toisena kohtana nostan esille tutkimuksessa käytettyjen lähteiden tieteellisyyden. Tässä tutkimuksessa on nojaututtu hyvin paljon lähteissä valtionhallinnon julkaisemiin raportteihin, asiakirjoihin ja selvityksiin aiheesta. Lähteinä on käytetty myös toisten tieteenalojen ja muiden korkeakoulujen julkaisemia opinnäytetöitä sekä muita tieteellisiä tutkimuksia aiheesta. Tämänkaltainen asetelma on ollut välttämätöntä, koska on haluttu varmistua todenperäisestä tutkimusaineiston ja todellisuudessa esiintyvien ennaltaehkäisemisen rakenteiden välisestä suhteesta. Toisekseen aihetta ei ole Suomessa juurikaan tutkittu, joten Suomessa ei ole saatavilla

julkisia ja kattavia tutkimuksia aihealueen tilannekuvasta. Jokaisessa maassa tilannekuva ja ilmiö ovat omanlaisiaan, joten aivan kaikkea kansainvälistä tutkimusta ei mielestäni ole hyödyllistä tulkita ja soveltaa suomalaiseen viitekehykseen. Lähdekriittisyys on tieteellisten käytäntöjen määrittämää ja jokainen tieteenala harjoittaa sitä omista lähtökohdistaan ja sille ominaisista näkökulmista käsin. Raja, missä kohtaa on hyväksyttävää käyttää muiden tieteenalojen, muiden korkeakoulujen tai valtionhallinnon tuottamaa tietoa tieteellisenä lähteenä ja tutkimusta taustoittavina faktoina on jokseenkin häilyvä, mutta toki ymmärrettävissä oleva seikka. Jokainen tieteenala on uskollinen sille ominaisille tieteen tavoille ja käytännöille. Uskon kuitenkin, että mikäli haluamme todella tehdä nykyisin niin paljon korostettua poikkitieteellistä tutkimusta ja vastata nykyaikamme ongelmiin kattavammin, on rajan ylityksiä tehtävä. Tällä en tarkoita sitä, että kaikki kirjoitettu tieto olisi tieteellistä tai, että ei tulisi lainkaan tai tarkoin pohtia kuka kirjoitetun tiedon on tuottanut, minkä vuoksi ja kenelle. Nämä seikat tulee ehdottomasti ottaa huomioon ja niitä tulee myös käsitellä avoimesti tutkimuksessa. Varsinkin, kun sosiologista tutkimusta on monesti syytetty sellaisesta tutkimuksellisesta otteesta, jossa tutkimustyö on tehty astumatta alas norsunluutornista tai tutkimuksesta, jolla ei ole suoranaista yhteiskunnallista hyötyä.

Viimeisenä huomiona haluan tuoda esille, että tutkimuksen aikana tutkija on työskennellyt Tampereen kaupungin konsernihallinnossa, jossa hänen toimenkuvaansa kuului muuan muassa väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseen liittyviä työtehtäviä. Työtehtävät koostuivat erilaisten paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten yhteistyöverkoston kautta vaikuttamisesta ja aiheeseen liittyvän tutkimustyön tekemisestä sekä sen soveltamisesta paikallisten toimijoiden tarpeisiin, esimerkiksi ennaltaehkäisemiseen liittyvien käytännötoimintaohjeiden luominen yhteistyössä nuorten kanssa työskentelevien moniviranomaisryhmien kanssa. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvissä työtehtävissä toimiminen on siten väistämättä vaikuttanut tutkijan käsitykseen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen hallinnollisista rakenteista, tällä hetkellä käytössä olevista ja toteutuneista toimintamuodoista, kansallisista ja paikallisista yhteistyöverkostoista sekä ennaltaehkäisemiseen liittyvästä moniviranomaisyhteistyöstä. Tämänkaltainen asetelma on otettu huomioon tutkimusta tehdessä erityisesti tutkimushaastatteluja tehtäessä, jolloin tutkija on pyrkinyt tietoisesti kuuntelemaan ja tarkastelemaan aihetta mahdollisimman objektiivisesti. Toisaalta työtehtävissä toimiminen on mahdollistanut tutkimushaastatteluissa yksityiskohtaisemman keskustelun aiheesta, sillä tutkijan tieto käytännötoiminnasta ja niiden rakenteesta ei olisi voinut olla yhtä kattavaa ilman työnkuvaa. Kuten edellä on jo useaan otteeseen esitetty, on tutkimusaiheesta saatava tieto ja toiminta vain rajallisen joukon tuottamaa ja saatavilla. Kuitenkin aiheesta kiinnostuneita tutkijoita ja opiskelijoita eri tieteenaloilla näyttäisi olevan yhä enenevässä määrin, mutta mielenkiintoista on se miksi heitä ei hallinnollisten tahojen toimesta hyödynnetä aihealueen tutkimuksessa syvemmin? Tämän vuoksi

olisi hyvä lisätä yhteistyötä eri koulutustahojen ja -laitosten välillä tukien ja kannustaen eri tieteenalojen opiskelijoita sekä tutkijoita tekemään aiheesta tutkimusta omista tieteenalansa näkökulmista käsin. Siten voisimme saada kattavampaa tietoa ilmiöstä ja sen mahdollisista ennaltaehkäisemisen tavoista Suomessa.

LÄHDELUETTELO

Tutkimuskirjallisuus

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010) Asiantuntijahaastattelun analyysi: Faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (Toim.) Haastattelun analyysi, Vastapaino, Tampere, 372-392.

Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Gummerrus, Jyväskylä.

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino, Tampere.

Alapuro Risto (2004), What is western and what is eastern in Finland? Saatavissa <<http://the.sagepub.com/content/77/1/85>> Luettu 1.2.2015.

Beck, Ulrich (1999) Mitä globalisaatio on? Vastapaino 1999, Tampere.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedon sosiologinen tutkielma. Gaudeamus, Helsinki.

Brachman, Jarret (2009) Global Jihadism- Theory and Practice. Routledge, Oxon.

Browning, Christopher S. (2001) Coming Home or Moving Home?: 'Westernizing' Narratives in Finnish Foreign Policy and The Reinterpretation of Past Identities. Saatavissa <<http://cac.sagepub.com/content/37/1/47>.> Luettu 2.2.2015.

Dutton, Edward (2008) The real intolerance in Finland. Ovimagazine. Saatavissa <<http://www.ovimagazine.com/art/703>.> Luettu 24.1.2015.

Europol (2013) EU Terrorism situation and Trend Report. European Police Office, Netherlands. Saatavissa <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_te-sat2013_lr_0.pdf> Luettu 30.10.2015.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2011) Tutkimushaastattelu- Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University press, Tallinna.

Jokinen, Kimmo & Kovala, Urpo (2004) Laadullinen vertaileva tutkimus. Teoksessa Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka (toim.) Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia, Gaudeamus, Helsinki, 79- 93.

Laitinen, Kari (2008) New (?) Terrorism and the Question of Radicalisation: Contemporary Challenges for Security Organizations and Policing. Teoksessa Virta, Sirpa (ed) Policing meets new Challenges: Preventing radicalization and recruitment. Juvenes Print, Tampere.

Lapin yliopisto (2015) Sosiaalityön opiskelijoita palkittiin tutkimuksista. Lapin yliopiston verkkojulkaisu, Saatavissa <<https://www.ulapland.fi/news/Sosiaalityon-opiskelijoita-palkittiin-tutkielmista/ui4m1i13/a1f04d7c-a1f2-48a7-a0ed-759ff51fde7d>>, Luettu 10.10.2015.

Laurean amk (2015) ”Mikä on tavallista pikku kiusaa tänä päivänä ja milloin täytyy puhua suuremman mittakaavan ekstremismistä?” - Poliisin ja sosiaalialan yhteistyön kehittäminen nuorten väkivaltaisen ekstremismin tunnistamisessa ja ennaltaehkäisyssä Vantaalla. Saatavissa <<https://www.theseus.fi/handle/10024/91714>>, Luettu 18.11.2015.

Maahanmuuttovirasto (2012) Syyria: Tilannekatsaus, maatietopalvelu, 28.8.2012, Helsinki. Saatavissa <http://www.migri.fi/download/38552_Syyria_tilannekatsaus_28.8.2012.pdf?42173c6dd801d288>, luettu 12.12.2014.

Malkki, Leena & Paastela, Jukka (2007) Mitä terrorismi on? Teoksessa terrorismin monet kasvot, WSOY, Helsinki.

Martin, Gus (2003) Understanding terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues. Sage Publications, Inc., Thousand Oaks, California.

Nikkilä, Matti (2015) ”Soturit” partioivat Kemissä- poliisi ei kaipaa apua. Lapin Kansa, 8.10.2015. Saatavissa <<http://www.lapinkansa.fi/lappi/soturit-partioivat-kemissa-poliisi-ei-kaipaa-apua/>>. Luettu 8.10.2015

Peacock, James L. (2005) The Anthropological Lens: Harsh light, soft focus. 2nd edition, Cambridge University Press, United Kingdom.

Ranstorp, Magnus & Gustaffson, Linus & Hyllenger, Peder (2015) From the Welfare State to the Caliphate. How a Swedish suburb became a breeding ground for foreign fighters streaming into Syria and Iraq. Foreignpolicy, 23.2.2015. Saatavissa

<http://foreignpolicy.com/2015/02/23/from_the_welfare_state_to_the_caliphate_sweden_islamic_state_syria_iraq_foreign_fighters/?wp_login_redirect=0>, Luettu 5.10.2015.

Sageman, Marc (2004) Understanding Terror Networks. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

Schmid, Alex (2013) Radicalisation, De-Radicalisation and Counterradicalisation: a Conceptual discussion and literature review. Saatavissa <<http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf>> Luettu 30.10.2015.

Sinai, Joshua (2007) New trends in terrorism studies: strenghts and weaknesses. Teoksessa Ranstorp, Magnus (ed): Mapping terrorism research- State of the art, gaps and future direction. Routledge, Oxon, UK.

Sisäministeriö (2012) Tavoitteena eheä yhteiskunta. Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Sisäministeriön julkaisu 28/2012, Helsinki. Saatavissa <https://www.intermin.fi/download/34402_282012.pdf?e74fa66af9cad288>, Luettu 15.2.2014.

Sisäministeriö (2012b) Turvallisempi huominen- Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäministeriön julkaisu 26/2012, Helsinki. Saatavissa <https://www.intermin.fi/download/35099_262012_STO_III_fi.pdf?95b430f29141d288> Luettu 15.2.2014.

Sisäministeriö (2013) Ankkuri-malli moniviranomaisyhteistyössä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteen 24 toimeenpano alle 18-vuotiaiden rikoksen tekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseen. Sisäasiainministeriön julkaisuja 30/2013.

Sisäministeriö (2015b) Kotoutuminen. Saatavissa <<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>>, Luettu 1.3.2015.

Suojelupoliisi (2013) Väkivaltaisen ekstremismi Suomessa- tilannekatsaus 2/2013, sisäisen turvallisuuden ohjelman raportti, 26.8.2013, Helsinki. Saatavissa

<http://www.intermin.fi/download/46677_Vakivaltainen_ekstremismi_Suomessa_-_tilannekatsaus_2-2013_FINAL.pdf?0a91dd5ca3b4d088>, luettu 15.2.2015.

Suojelupoliisi (2014), väkivaltainen ekstremismi Suomessa- tilannekatsaus 2/2014, sisäisen turvallisuuden ohjelman raportti, 10.9.2014, Helsinki. Saatavissa

<http://www.intermin.fi/download/55540_Vakivaltainen_ekstremismi_Suomessa_tilannekatsaus_2-2014_FINAL.pdf?c42b6b45e89ad188>, luettu 6.11.2014.

Suojelupoliisi (2015a) Väkivaltainen ekstremismi Suomessa- tilannekatsaus 1/2015, sisäisen turvallisuuden ohjelman raportti, 24.2.2015, Helsinki. Saatavissa

<http://www.intermin.fi/download/58696_Vakivaltainen_ekstremismi_Suomessa_tilannekatsaus_1-2015_FINAL.pdf?8571449b281ed288>, luettu 1.3.2015.

Suojelupoliisi (2015b) Terrorismin uhka-arvio. Lehdistötiedote saatavissa

<http://www.supo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/supowwwstructure/64107_20151103_Lehdistotiedote_terrorismin_uhka-arvio.pdf?a18806867a1dd388>. Luettu 3.11.2015.

Suomen Rikoslaki (2015) Rikoslaki 19.12.1889/39. Saatavissa

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=34%20a%206%24L34a>>, Luettu 30.10.2015.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2007) Nuorten syrjäytymisen ehkäisy.

Toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Edita Prima Oy. Saatavissa

<https://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf> Luettu 1.4.2016.

Vertio, Kia (2014) Vahvemmat yhdessä- Moniammatillinen työ arjen turvallisuuden parantamiseksi.

Sisäministeriön julkaisu 31/2014, Helsinki. Saatavissa

<https://www.intermin.fi/download/57142_julkaisu_312014.pdf?aca40e7997e9d188> Luettu 15.2.2015.

Webel, Charles (2004) Terror, Terrorism, and the Human Condition. Palgrave Macmillan, Gordonsville, VA, USA.

YLE (2015) Poliisi etsii vielä yhtä hyökkääjää- YLE seuraa hetki hetkeltä. Saatavissa <http://yle.fi/uutiset/poliisi_etsii_vielä_yhtä_hyokkaajaa_yle_seuraa_hetki_hetkeltä/8455268>

Luettu 15.11.2015.

Haastattelut

Teemahaastattelu 1 (H1):

Oikeusministeriö: Lainvalmisteluosasto 10.8.2015, Helsinki. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 2 (H2):

Oikeusministeriö: Kriminaalipoliittinen osasto 10.8.2015, Helsinki. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 3 (H3):

Sisäministeriö: Poliisiosasto.13.8.2015, Helsinki. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 4 (H4):

Työ- ja elinkeinoministeriö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto 10.8.2015, Helsinki. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 5 (H5):

Sosiaali- ja terveysministeriö: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto 21.8.2015, (Puhelinhaastattelu), Tampere ja Helsinki. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 6 (H6):

Kaupunginhallitus, 12.10.2015, Tampere. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Teemahaastattelu 7 (H7):

Konsernipalvelu, 23.10.2015, Oulu. Nauhoitus ja litterointi haastattelijan hallussa.

Muut henkilölähteet

Evwaraye, Ari (2015) Jos muu ei auta, niin Exit. Turvallisuusseminaari, Sisäministeriö, 28.1.2015, Espoo.

Malkki, Leena (2015) Lone Actors. Nordic cities against violent extremism- seminaari, 14.10.-16.10.2015, Helsinki.

Mankkinen, Tarja (2015) Mitä on väkivaltainen ekstremismi? Tietotalo- seminaari, 16.9.2015, Tampere.

Maahanmuutto-osasto (2015), Sisäministeriö, maahanmuutto-osasto. Sähköpostikeskustelu 3.6.2015.

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelukutsun saate

Hei,

Olen Tampereen yliopiston opiskelija ja teen Pro Gradu- tutkimusta yhteistyössä sisäministeriön entisen sisäisen turvallisuuden sihteeristön kanssa. Tutkimuksen aiheena on väkivaltaisen ekstremismin torjunnan haasteet Suomessa.

Koska edustatte väkivaltaisen ekstremismin vastaisen toiminnan kannalta keskeiseksi määriteltyä hallinnon alaa, olisin kiinnostunut kuulemaan näkemyksiänne väkivaltaisen ekstremismin ja sen torjunnan nykytilasta, toimintaan liittyvistä haasteista ja siitä, mitä tulevaisuudessa pitäisi mielestänne tehdä. Haastattelu on mahdollista antaa anonyymina ja käytetyt kohdat tullaan näyttämään teille ennen tutkimuksen julkaisua.

Koska näkemyksenne ovat tutkimustyöni kannalta erittäin arvokkaita, toivon, että teillä olisi aikaa haastattelun antamiseen. Haastattelu kestää maksimissaan kaksi tuntia.

Kerron mielelläni kysyttäessä lisää tutkimuksestani. Lisätietoja voi kysyä myös sisäasiainministeriöstä Ari Evwarayelta sekä Tarja Mankkiselta ja Tampereen yliopiston osalta ohjaajaltani prof. Olli Pyyhtiseltä.

Jään odottamaan toiveikkaana vastaustanne.

Yst.terv.

Miia Kauppila

LIITE 2: Teemahaastattelurunko

Pvm:

Paikka:

Ministeriö:

Ammattinimike:

Kertoisitko työnkuvastasi ministeriössä tällä hetkellä?

1. Turvallisuusuhat

Millaisena Suomen sisäinen turvallisuus näyttytyy oman työsi näkökulmasta?

Millaisia turvallisuuskysymyksiä näet Suomessa olevan tällä hetkellä?

- Millaisia ovat oleellimmat turvallisuusuhat Suomessa tällä hetkellä?
- Miksi juuri nämä ovat mielestäsi oleellimmat?

Miten Suomen turvallisuusuhat ovat muuttuneet mielestäsi viimeisen kymmenen vuoden aikana?

Miten tällä hetkellä oleviin oleellisimpiin turvallisuusuhkiin pitäisi mielestäsi varautua?

- Millä tavoin turvallisuusuhkien taustalla olevat syyt tulisi ottaa huomioon turvallisuuteen liittyvässä valmiussuunnittelussa?
 - Miksi?

Millä tavoin turvallisuusuhkien toteutumisesta aiheutuvat seuraamukset tulisi ottaa huomioon turvallisuuteen liittyvässä valmiussuunnittelussa?

- Miksi?

2. Termien käyttö

Miten koet termien käytön vaikuttavan turvallisuusuhkien rakenteeseen ja toimintamuotoihin?

- Miksi?

Kuinka termejä tulisi näkemyksesi mukaan käyttää?

- Millaisissa tilanteissa termiä ääriajattelu?
- Millaisissa tilanteissa termiä ekstremismi/ekstremistinen tulisi käyttää?
- Millaisissa tilanteissa radikasoituminen/radikalisoitunut/radikalisaatio
- Millä tavoin termit erittelevät turvallisuusuhkiin liittyvää toimintaa

Millä tavoin koet väkivaltaisuuden vaikuttavan termeihin ja niiden käyttöön? Perustele.

- Väkivaltainen ääriajattelu
- Väkivaltainen radikalisoituminen
- Väkivaltainen ekstremismi

Millä tavoin/millaisia termejä tulisi käyttää,

- Viestimissä
- Lainsäädännössä
- Viranomaisten keskuudessa, kun puhutaan toiminnasta joka on väkivaltaista, lainvastaista ja jota perustellaan äärimmäisellä aatteella.
- Perustele

3. Väkivaltainen ekstremismi

Millaisena näet Suomen tilanteen väkivaltaisen ekstremismin osalta tällä hetkellä?

- Millaista väkivaltaista ekstremismiä on tällä hetkellä havaittavissa?
- Millaiset väkivaltaisen ekstremismin muodot ovat tällä hetkellä oleellisia turvallisuushuolia Suomessa?
- Millaisten henkilöiden näet kuuluvan riskiryhmään Suomessa? Perustele.

Millä tavoin väkivaltaiseen ekstremismiin tulisi varautua?

- Millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin syihin tulisi varautua?
 - Miksi?

Millä tavoin väkivaltaisen ekstremismin seurauksiin tulisi varautua?

- Miksi?

Kenen toimijan/tahon vastuulle väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemisen pääasiallisesti kuuluvan? Perustele.

Kenen toimijan/tahon vastuulle väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn toiminnan toteutuksen näet kuuluvan?

Millaisena näet lainsäädännön Suomessa väkivaltaisen ekstremismin osalta?

- Onko lainsäädäntö ajantasaisista väkivaltaisen ekstremismiin nähden?
- Perustele miksi?

Ovatko rangaistukset ajantasaisia suhteessa väkivaltaisen ekstremismin esiintyvyyteen Suomessa?

- Perustele

4. Ankkuritoiminta ja Exit- ohjelma

Miten keskeisenä koet Ankkuritoiminnan olevan väkivaltaista radikalisoitumista ennaltaehkäistessä?

- Perustele

Mitä Ankkurimallin rakenteita muokkaisit?

- Perustele

Miten perusteltuna koet Exit- ohjelman väkivaltaisen ekstremismin torjunnan muotona?

- Perustele

Miten ohjelma tulisi mielestäsi organisoida/järjestää?

Kenen toimijan/tahon vastuualueeseen väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn suunnittelu kuuluu kuten, esim. Exit-ohjelma?

- Millä taholla tulisi olla toteutetun toiminnan vetovastuu?
- Mihin Exit- ohjelma kannattaisi keskittää Suomessa?

Miten rahoitus Exit- toiminnalle tulisi mielestäsi järjestää? Perustele

